

LA MOVADO VIKIMEDIO

La lasta loko por dividi
senpagan kaj aŭtentan scion?

La Lionel Scheepmans
Kun la helpo de la Vikimedia komunumo

Versio de la 26a de majo 2026 je 16:55

Malantaŭa kovrilo

La movado Wikimedia, la inspira aventuro de tutmonda kaj altruisma organizaĵo, servanta liberan kaj aŭtentan scion.

Kiu sola neprofitcela organizaĵo troviĝas en la 100 plej vizitataj retejoj en la reto?

Kiel ĝi enkarnigas la plej videblan esprimon de la valoroj de libereco, egaleco kaj kunhavigo, hereditaj de la cifereca revolucio kaj la sociaj movadoj de la 1960-aj jaroj?

Kiel, komencante de Vikipedio kaj post la kreado de ĉirkaŭ dek kvin fratinaj projektoj distribuitaj en centoj da lingvaj versioj, la socia movado Wikimedia imagis mondon en kiu scio estas produktita kaj dividita libere?

Kaj kiel, en plena aŭtonomio, dekoj da edukaj projektoj, publikigitaj de milionoj da volontuloj, subtenataj de fondaĵo kaj preskaŭ 200 lokaj asocioj kaj grupoj, produktas la plej grandan kolektivan inteligentecon en la mondo?

Per multaj QR-kodoj, ĉi tiu libro respondas ĉi tiujn demandojn, samtempe ebligante pli bonan komprenon pri la tutmonda kaj cifereca mondo ĉirkaŭ ni.

Lionel Scheepmans havas doktorecon pri politikaj kaj sociaj sciencoj, estas aktivulo por libera kulturo, kaj profesoro pri cifereca antropologio. Li okupis plurajn administrajn postenojn ene de la movado Wikimedia, kiun li observis partoprene ekde 2011. Lia akademia laboro, de lia magistra grado ĝis lia doktora disertaĵo, fokusiĝis al la organizado kaj defioj de Vikipedio kaj la movado Vikimedio.

Ĉi tiu libro estas publikigita sub permesilo CC.SA-BY 4.0.

Resumo

Antaŭparolo

Enkonduko: Vikimedio ne estas Vikipedio

Parto Unu: La Naskiĝo de la Movado Vikimedio

La Vikimedia Utopio

La movado de libera programaro

Liberaj licencoj kaj kulturo

La Interreta reto

La Tutmonda Reto

Vikio-platformoj

La libera kaj universala enciklopedio

La alveno de fratinaj projektoj

Konsciigante pri la movado

La kreado de filiigitaj organizoj

La heredaĵo de kontraŭkulturo

Dua Parto: Kosmografio de la Movado Vikimedio

La konstelacio de interretaj projektoj

Projektoj pri kunhavigo de scio

Projektoj pri administrado, administrado kaj konsciigo

Teknikaj administradaj projektoj

Komunikaj kaj informaj spacoj

La konstelacio de la Fondaĵo kaj ĝiaj filioj

La Fondaĵo Vikimedia

La estraro de la fondaĵo

Komitatoj, laborgrupoj kaj konsilioj

Lokaj asocioj

Regionaj aŭ lingvaj temaj kaj centraj organizaĵoj, uzantogrupoj, helpprojektoj, konferenccikloj

kaj kunvenejoj, partnerecoj

kun unuoj ekster la movado.

Konkludo: Kia estonteco por ĉi tiu inspira kultura movado?

Dankon

Notoj kaj referencoj

Bibliografio

Antaŭparolo

Por oferti komfortan legadon sur papero sen oferi la potencon de la cifereca formato, QR-kodoj estas montrataj tra ĉi tiu libro. Uzante tabulkomputilon aŭ inteligentan telefonon, ili provizas rektan aliron al enhavo, kiu estus multekosta aŭ neeble presi.

Ekzemple, QR-kodo 1, situanta ĉe la fino de ĉi tiu paĝo, provizas rektan aliron al la retpaĝo enhavanta la tutan verkon. Tie, vi povas rigardi la kolorajn ilustraĵojn aŭ registraĵojn kaj poste konsulti iliajn priskribajn paĝojn se necese.

Ĉi tiu cifereca versio ankaŭ inkluzivas multajn hiperligojn direktantajn al Vikipedio kaj aliaj retejoj de la movado Wikimedia, kie oni povas trovi pliajn informojn kaj ĝisdatigojn.

Por ŝpari paperon dum presado, la sekcio enhavanta la notojn kaj referencojn de la libro estas havebla nur en cifereca formato, sed estas alirebla rekte per la QR-kodo 2 montrita sube. Danke al la numeritaj krucreferencoj metitaj en supran skribon ene de la presita teksto, eblas, uzante poŝtelefonon aŭ tabulkomputilon, trovi la notojn kaj referencojn surbaze de ilia numerado. Kiam referenco respondas al retpaĝo, ligilo al la Interreta Arkivo estas inkluzivita, certigante aliron al la arkivoj de la paĝoj cititaj en la libro, se ili iam malaperus de la reto. Koncerne paĝojn, kiuj ankoraŭ ekzistas, ili restas alireblaj per siaj originalaj hiperligoj, permesante al uzantoj vidi iujn ajn ĝisdatigojn.

Ĉar ĉi tiu libro estas produktita sur kunlabora platformo, ĉiuj estas invitataj plibonigi estontajn versiojn. Tio povas esti farita per korektado de ortografiaj aŭ gramatikaj eraroj sur la retpaĝoj kiuj konsistigas la diversajn ĉapitrojn de la libro, aŭ per aldono de komentoj sur iliaj asociitaj diskutpaĝoj. Tio povas esti farita tre facile alklakante "Redakti" kiam sur ĉapitropaĝo, kaj sur "Aldoni temon" kiam sur diskutpaĝo.

Ĝenerala diskutpaĝo ankaŭ estas alirebla per QR-kodo 3. Tio permesas al vi komenti pri la libro kiel tuto aŭ demandi demandon pri ĝi. Simple enigu titolon en la kampon "Komenci novan temon", poste skribu vian mesaĝon en la suban skatolon, kaj fine alklaku la butonon "Aldoni temon anonime" por publikigi ĝin.

Fine, por tiuj, kiuj ŝatus plibonigi sian legadon per malstreĉiga kaj originala muziko, QR-kodo 4 provizas aliron al retpaĝo, kiu ludas melodian muzikon. Ĉi tiu muziko konsistas el sonoj specife generitaj ĉiufoje, kiam ŝanĝo estas farita en Vikimedia projekto, aŭ nova konto estas kreita. Ĉi tiu inĝenia funkcio tiel ofertas al legantoj, kiuj deziras partopreni, aparte komfortan sonpejzaĝon, kaj ankaŭ novan mergan sperton ene de la Vikimedia movado.

			
QR 1: Kompletan Libro	QR 2: Notoj kaj Referencoj	QR 3: Ĝenerala Diskuto	QR 4: Sonpejzaĝo

Enkonduko: Vikimedio ne estas Vikipedio

Ekde la komenca sukceso de Vikipedio, aperis amaso da projektoj, organizaĵoj kaj subtengrupoj pri scio-interŝanĝo, formante tion, kio nun estas konata kiel la movado Wikimedia. Kvankam la libera enciklopedio restas la ĉefa agado de la movado ĝis hodiaŭ, estus eraro redukti la tutan movadon al ĉi tiu ununura eduka projekto.

Bedaŭrinde, okazas multe tro ofte, ke unu sola lingva versio de Vikipedio sufiĉas por kaŝi la amplekson de la Wikimedia arbaro.

En realeco, Vikimedio reprezentas kompleksan socian, internacian kaj interkulturan movadon, ene de kiu Vikipedio estas nur unu komponanto inter aliaj. Kiel parto de magistra disertaĵo, oni povas tiel provizi, post kelkaj monatoj, etnografion de la franca Vikipedio-projekto[1]. Por sintezi la originojn, organizon kaj ĝeneralan dinamikon de la movado Wikimedia , doktora tezo[2] kaj kvin pliaj jaroj da retrospektivo estis necesaj.

Antaŭ la fino de 2025, la cifereca skalo de la movado efektive estas impona.

Ĉiumonate, milionoj da redaktoj estas faritaj de volontuloj. estas plenumita sur pli ol 500 milionoj da paĝoj[3], disvastigitaj tra pli ol mil retejoj [4], el kiuj nur 358 respondas al lingvaj versioj de Vikipedio [5]. Tio klare pravas, ke la retaj agadoj al faritaj de la tuta Wikimedia movado iras multe pli foren ol tio, kio okazas ene de la enciklopedio.

Ekzistas kvin aliaj kunlaboraj verkejoj, kiuj iam povus atingi la skalon kaj renomon de Vikipedio, ĉiu kun sia propra specifa celo kaj funkciaj metodoj. Specife, Vikilibroj kreas edukajn librojn; Vikiversitato kolektas instruajn materialojn kaj esplorartikolojn; Vikivojaĝo ellaboras tutmondan vojaĝgvidilon; Vikispecioj establas gvidlibron de vivaĵoj; dum Vikivortaro difinas vortojn en ĉiuj lingvoj.

Male al Vikipedio, ĉi tiuj projektoj ne estas submetitaj al neŭtraleco aŭ limigitaj al la uzo de agnoskitaj duarangaj fontoj dum verkado de artikoloj. La plej multaj el ili ankaŭ akceptas la publikigon de esplorartikoloj aŭ personaj verkoj, dum tio estas strikte malpermesita en Vikipedio.

Laŭ la etimologio de la vorto enciklopedio, la celo de Vikipedio estas efektive sintezi aŭ, pli

Figuro 1. Serio de glumarkoj prezentantaj la logotipojn de la ĉefaj kunlaboraj projektoj aktivaj ene de la Wikimedia movado.

Specife, ĝi celas ampleksi antaŭekzistantan homan scion. Ĉi tiu redakcia limigo tial limigas kontribuantojn al la uzo de sekundaraj kaj terciaraj fontoj trovitaj en publikaĵoj eksteraj al la projekto. Sekve, Vikipedio neeviteble reproduktas sistemajn antaŭjuĝojn, kiel ekzemple seksajn kaj kulturajn malekvilibrojn kaj troreprezentojn, ĉeestantajn en ĉefe okcidenta eldonmondo. Tamen, ĉi tiu redakcia blokiĝo specifa por Vikipedio ne ekzistas en aliaj edukaj projektoj.

Kiel ĝiaj fratinaj projektoj, Vikipedio ne estas tute sendependa de aliaj Vikimediaj projektoj. La enciklopedio dependas de la projekto Wikimedia Commons por gastigi sian tutan multmedian bibliotekon. Ĝi poste uzas la enhavon de la projekto Wikidata kiel strukturitan datumbazon. Tiuj, kiuj kontribuas al la enciklopedio, ankaŭ povas uzi la Vikifontan bibliotekon aŭ rilati al aŭtoraj citaĵoj kolektitaj en la projekto Wikiquote. Krome, dekoj da retejoj administras la permanentajn arkivojn de Vikipedio kaj aliaj Vikimediaj projektoj, provizante valoran kaj tute senpagan aliron al ilia enhavo.

Fine, gravas ankaŭ memori, ke preter ĉiuj ĉi tiuj retejoj, Vikimedio ankaŭ ampleksas multajn instituciojn kaj organizaĵojn aligitajn kun la movado kaj disigitajn tra la mondo. Ĉirkaŭ la Fondaĵo Vikimedio, respondeca pri internacia administrado kaj organizado, kun preskaŭ 650 dungitoj de diversaj naciecoj[6], grupiĝas centoj da satelitaj organizaĵoj. Inter ĉi tiuj estas du temaj asocioj[7], 40 lokaj asocioj[8], inkluzive de Wikimedia Deutschland kiu havas pli ol 170 dungitojn[9], kaj fine 141 uzantarojn[10].

Ĉio diskutita en ĉi tiu enkonduko pravigas la bezonon distingi la movadon Wikimedia disde la projekto Vikipedio. Imagu, ekzemple, ke ni limiĝus al mencio de Parizo por priskribi kaj kompreni landon tiel vastan kiel Francio. Certe, Parizo estas mondfama urbo kun pli ol du milionoj da loĝantoj kaj impona kultura heredaĵo. Sed ĉu tio signifas, ke ni forgesu la aliajn francajn urbojn, vilaĝojn kaj metropolajn areojn? Kaj kompreneble, Francio ankaŭ inkluzivas transmarajn departementojn kaj teritoriojn kaj subtenas internaciajn rilatojn kaj partnerecojn, kiuj etendiĝas multe preter tio, kio okazas inter Parizo kaj la resto de la mondo. Tial, estas simple prudente ne konfuzi la movadon Wikimedia kun la projekto Vikipedio.

Tamen, en 2019, la Fondaĵo Wikimedia konsideris renomi sin al la Fondaĵo Wikipedia kaj anstataŭigi la terminon "Vikimedio" per "Vikipedio" kie ajn tiu termino estas uzata en la eksterreta sfero de la movado. La celo estis akiri pli grandan videblecon kaj allogi miliardojn da homoj, danke al la markonomo Vikipedio, konsiderata unu el la plej konataj en la mondo.[11] Tamen, ĉi tiu ŝanĝo ne estis akceptita de multaj aktivaj membroj de la Vikimedia movado. En januaro 2020, ĉi tiuj kontraŭuloj kreis paĝon alvokantan komentojn, kiu fariĝis la loko de longa debato[12]. Sekve de tio, 73 reprezentantoj de filiigitaj organizaĵoj kaj 984 homoj subskribis malferman leteron adresitan al la Fondaĵo, kiu inkluzivis la jenan paragrafon[13] :

Dum 20 jaroj, volontuloj konstruis la reputacion de Vikipedio kiel sendependa, komunume gvidata rimedo. Projektoj ene de la movado Wikimedia, inkluzive de Vikipedio, baziĝas sur malcentralizo kaj konsento. Estas esence konservi klarajn distingojn inter la Fondaĵo Wikimedia, filioj kaj individuaj kontribuantoj. Ĉiu ŝanĝo, kiu influas ĉi tiun ekvilibron, postulas informitan konsenton kaj kunlaboron de la komunumo. Tial, estas profunde maltrankvilige vidi "Vikipedio" uzata kiel la nomo de la organizo kaj la movado malgraŭ la malkontento.

generalato de la komunumo.

Kontraŭstarante la ideojn de la Fondaĵo, ĉi tiuj membroj de la Vikimedia komunumo montris saĝon. Krome, ili atentigis en multaj komentoj, ke multaj homoj konas la Vikimedian movadon nur per ĝia enciklopedio. Estas eĉ surprize observi, ke tia manko de kompreno pri la movado ekzistas ene de ĝia propra komunumo.

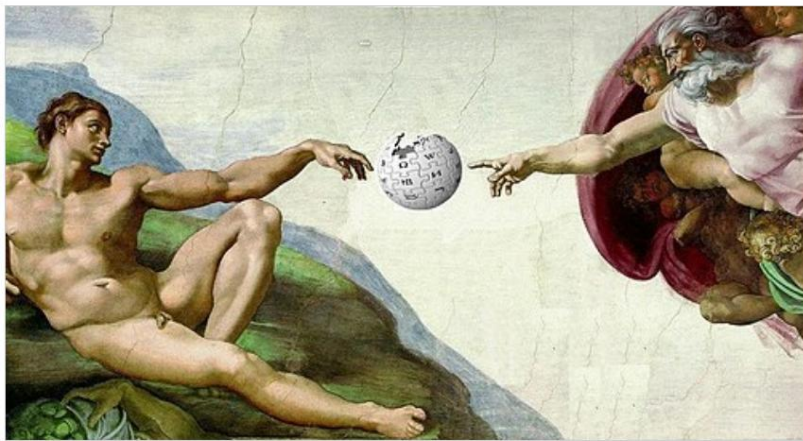
Ekzemple, ni povas observi, ke la anglalingva Wikipedia artikolo dediĉita al la Vikimedia movado nur komencis disvolviĝi en 2016[14], dum tiu de la franca versio de la enciklopedio aperis nur en 2019[15]. Koncerne la aliajn lingvajn versiojn, estas same surprize rimarki, ke en oktobro 2025, nur 39 el ili el entute 358 havis artikolon dediĉitan al la movado Wikimedia[16].

Ĉiuj ĉi tiuj elementoj pravigas la bezonon oferti al la mondo pli bonan komprenon pri la movado Wikimedia kaj la multaj projektoj kaj organizoj, kiuj kontribuas al ĝia misio dividi scion. En ĉi tiu senco, ĉi tiu libro estas grava kontribuo al la strategiaj defioj, kiujn alfrontas la movado Wikimedia dum ĝi alproksimiĝas al 2030. Ĉar preter la rezolucioj adoptitaj por disvolvi novajn partoprenajn kaj diskutajn procezojn koncerne markigajn aferojn[17], la plej urĝa tasko restas: informi kaj levi publikan konscion.

				
QR 5: Etnografio Vikipedio	Q6: Bildo mondo	QR 7 : Wikimedia Komunejo	QR 8: Statistikoj de Ŝtatkomunumo	QR 9: Vikistatistikoj

Parto Unu: La Naskiĝo de la Movado Vikimedio

Abundo da arkivoj ekzistas en la reto, permesante al ni spuri la eventojn, kiuj kondukis al la naskiĝo de la movado Wikimedia. Ĉi tiu "antaŭhistorio" de la movado povas esti esplorita, precipe, per la populara edukreto Framasoft, kies retejo aperis proksimume jaron antaŭ la kreado de la franclingva versio de Vikipedio. Ĉi tiu platformo ofertas trezoron da informoj pri libera programaro kaj libera kulturo, du gravaj epizodoj en la historio de komputiko kaj interreto, bedaŭrinde malmulte konataj al la ĝenerala publiko.

Figuro 2. La kreado de Adamo La verko de Michelangelo revizitata de Vikipedia kontribuanto.

Dankon al Framasoft kaj multaj aliaj

Per asocioj, eblas malkovri la organizon kaj

motivojn de la milionoj da homoj, kiuj

partoprenas en la movado por libera

programaro. Oni povas lerni, ekzemple, ke ĉi tiu

politika kaj socia movado, kiu aperis ene de la

komputilscienca komunumo, estis iniciatita en 1983

de Richard Stallman. Programisto ĉe MIT tiutempe,

li efektive estis la unua, kiu proponis alternativon

al la varigo de

IT-sektoro.

La filozofio de libera kunhavigo, enkorpigita de la projekto de Stallman, reflektis certan etikon kaj originalan labororganizon, evoluigitan ene de subkulturo kiu estis populara en la komputila mondo ekde la 1950-aj jaroj. Ĉi tio estis dokumentita en multaj verkoj, inkluzive de The Hacker Ethic[18], rimarkinda libro, en kiu la finna filozofo, Pekka Himanen, detale analizas la originojn de la hakerkulturo.

Simpla eltiraĵo el ĝia malantaŭa kovrilo[19], reproduktita sube, permesas al ni kompreni la pensmanieron de ĉi tiuj komputikistoj, al kiuj Richard Stallman aliĝis dum liaj universitataj studoj, antaŭ ol iĝi unu el ĝiaj plej karismaj figuroj.

Ĝis nun, la "hakisto" estis konsiderata kiel interreta bandito, respondeca pri hakado kaj ŝtelado de kreditkartnumeroj. La filozofo Pekka Himanen, aliflanke, vidas hakistojn kiel modelajn civitanojn de la informa epoko. Li konsideras ilin la veraj motoroj de profunda socia ŝanĝo. Ilia etiko, ilia rilato al laboro, tempo kaj mono, baziĝas sur pasio, plezuro kaj kunhavigo. Ĉi tiu etiko radikale kontraŭas la protestantan etikon, kiel difinite de Max Weber, kiu rigardas laboron kiel devon, kiel valoron en si mem - moraleco kiu ankoraŭ regas la mondon hodiaŭ.

Per enkonduko de ĉi tiu unua parto de la libro tiel, ni jam povas kompreni, ke la movado Vikimedio enradikiĝas en kultura transiro plena de utopio[20]. Utopio, kiu aparte kontraŭstaras tion, kion la historiisto kaj antropologo Karl Polányi[21] priskribis, jam en 1944, kiel ekonomian liberalismon, kiu "subigas homajn celojn al la logiko de nepersona merkata mekanismo[22]". Paŝon post paŝo, kaj komencante per analizo de ĉi tiu utopio specife

Ĉe la nivelo de la movado Wikimedia, ni nun vidu kio okazis dum ĉi tiu kultura kaj cifereca revolucio.

La Vikimedia Utopio Laŭlonge de

la tempo, Vikipedio estis perceptita kiel utopio en progreso[23], poste kiel realigita utopio[24], kaj fine kiel la lasta kolektiva utopio de la Reto[25]. Sed kio pri la Vikimedia movado kiel tuto? Por helpi nin kompreni kio okazas en la cifereca dimensio de ĉi tiu movado, jen metaforo kiu priskribas kvartalon establitan ene de urbo, komence imagitan en la reta spaco. En ĉi tiu imaga urbo, la Interreto reprezentus la vojreton, dum komputilaj serviloj servus kiel konstruaĵoj, kaj la retpaĝoj kiujn ili gastigas konsistigus la diversajn ĉambrojn de ĉi tiuj konstruaĵoj.

Vizito al la kvartalo Wikimedia malkaŝas pli ol mil konstruaĵojn. Ene de ĉi tiuj konstruaĵoj, escepte de kelkaj administraj oficejoj, ĉiu ĉambro povas esti senpage vizitata kaj ĝia enhavo modifita. Uzantoj povas aldoni novan enhavon, kiel ekzemple tekston, fotojn, filmetojn aŭ sonregistraĵojn, kaj eĉ ŝanĝi aŭ forigi tion, kio estis kreita aŭ modifita de aliaj. Ĉio ĉi, kompreneble, celas igi ĉi tiujn spacojn pli estetike plaĉaj aŭ pli aŭtentaj, samtempe konsiderante malsamajn ideojn kaj eblajn malkonsentojn pri la aranĝo. Por faciligi komunikadon inter tiuj, kiuj partoprenas en la modifoj, ĉiu ĉambro en la Wikimediaj konstruaĵoj havas dediĉitan diskutareon.

En plej multaj Wikimediaj konstruaĵoj, malica individuo povas eĉ forigi la tutan enhavon de ĉambro. Tamen, post kelkaj sekundoj, roboto restarigos ĉion kaj poste sendos mesaĝon pri la traktado de la vandalismo. Se pli diskreta ago ne estas detektita de roboto, persono monitoranta la ĉambron verŝajne transprenos la taskon por malfari la malicajn ŝanĝojn kaj kontakti la respondecan partion. Kaze de ripetaj deliktoj, la individuo povas esti forprenita de redaktaj ĉambroj, ĉu en la vandaligita konstruaĵo aŭ tra la tuta distrikto kiam necese. Post diskuto, ĉi tiun sankcion efektivigos volontula administranto, elektita de ĉiuj aliaj volontuloj, kiuj prizorgas la konstruaĵojn.

Estas do klare, ke ĉiu povas kontribui al, monitori kaj protekti la komunajn rimedojn ene de la Wikimedia kvartalo. Vi nur bezonas aliĝi al la movado kreante konton kaj utiligi multajn ilojn, inkluzive de sciigsistemo, kiu sendas mesaĝojn kiam peco, kiun vi volas monitori, estas modifita. Krei konton ne postulas provizi adreson aŭ telefonnumeron. La sola persona informo esenca por la ĝusta funkciado de la Wikimedia kvartalo estas la IP-adresoj de la vizitantoj. Male al tio, kio okazas en la komercaj distriktoj de la cifereca mondo, kiel tiuj de GAFAM, NATU kaj BATX, la Wikimedia kvartalo ne kolektas aŭ vendas iujn ajn datumojn por komercaj celoj.

Eĉ la IP-adresoj registritaj de la sistemo ne estas videblaj al aliaj vizitantoj. Ili estas anstataŭigitaj per la nomoj kaj pseŭdonimoj donitaj kiam kontoj estas kreitaj, aŭ maskitaj per provizoraj kontoj por redaktoj faritaj de homoj kiuj ne estas ensalutintaj. Nur kelkaj homoj akredititaj de la komunumo por fari identeckontrolojn havas aliron al ĉi tiuj informoj[26]. Ĉi tio estas necesa antaŭzorgo por la ĝusta okazigo de voĉdonoj kiuj foje sekvas konsent-konstruajn kunsidojn koncerne la aranĝon de la Vikimedia kvartalo.

En ĉi tiu cifereca urbo, kiu estas la reto, Vikimedio do aperas kiel la plej granda

Distrikto dediĉita al la kunhavigo de scio. Unue, estas la pli ol 350 Vikipediaj konstruaĵoj, ĉiu dediĉita al versio

lingvistiko de la enciklopedio. Ankoraŭ apartigitaj laŭ lingvaj versioj, ni trovas: la Vikilibrojn kaj Vikifontajn bibliotekojn, la leksikajn konstruaĵojn de Vikivortaro, la gazetojn de Vikinovaĵoj, la edukajn kaj esplorcentrojn de Vikiversity, la turismajn oficejojn de Wikivoyage, la vivantan dosierujon de Wikispecioj, kaj fine la aŭtorcitaĵinstitutojn de Vikicitaro. Ne forgesante la amaskomunikilan muzeon de Wikimedia Komunejo kaj la deponejon Wikidata, agnoskitan kiel la plej granda deponejo de strukturitaj informoj en la mondo. Unu el la ĉefaj funkcioj de ĉi tiuj du konstruaĵoj estas riĉigi la rimedojn situantajn en la aliaj konstruaĵoj de la distrikto Wikimedia.

Kaj

Figuro 3. Foto de la Cifereca Urbo de Rijado kaj ĝia vida aspekto rilate al la metaforo de la distrikto Vikimedio.

En ĉiuj ĉi tiuj konstruaĵoj, ofte okazas, ke pli ol duono de la etaĝoj estas dediĉitaj nur al organizado de la agadoj, kiuj tie okazas. Ĉiu konstruaĵo ankaŭ povas fidi je la subteno de aliaj konstruaĵoj kiel MediaWiki, Wikitech kaj Phabricator, tri spacoj tute dediĉitaj al teknika bontenado tra la tuta distrikto. Rilate al administraj aferoj, la ĝenerala administrado de la distrikto baziĝas en la Meta-Wiki-konstruaĵo, dum korespondado adresita al la distrikto estas komence prilaborata en la Wikimedia VRT-konstruaĵo. Sekve estas la Wikimedia Outreach-konstruaĵo, por iniciatoj pri konsciigo, kaj la Diff Wikimedia-konstruaĵo (<https://diff.wikimedia.org>), kiu servas kiel novaĵpublikigo por la [neklara - eble " retejo"].

movado.

Krom certaj teknikaj aspektoj, ĉiuj ĉi tiuj konstruaĵoj estas administrataj ekskluzive de volontulaj komunumoj, kiuj ĉiam pretas bonvenigi novajn membrojn. La solaj konstruaĵoj en la distrikto, kiuj devias de ĉi tiu principo, estas la ekspoziciaj konstruaĵoj de la Wikimedia Fonduso kaj aliaj Wikimedia asocioj, kiuj dungas dungitojn. Koncerne la estraran konstruaĵon de la Fonduso, oficialaj kialoj pravigas limigi modifojn al ĝiaj ĉambroj al ĝiaj membroj kaj la dungitaro, kiu subtenas ilin.

Alfronte al tiom da utopiaj vizioj, oni neeviteble demandas sin, kiel ĉio fariĝis ebla. Por respondi ĉi tiun demandon, ni devas plonĝi en signifan parton de la historio de la cifereca revolucio, de la kontraŭkulturo de la 1960-aj jaroj ĝis la nuntempo. Ni malkovras, ke la pioniroj de la interreto estis komputikistoj kaj esploristoj, forte influitaj de novaj ideologioj, kiel tiuj, kiuj instigis la eventojn de majo 1968 en Francio. El ĉi tiu kunteksto aperis la filozofio de kunhavigo, libereco kaj malcentralizo, kune kun la tre specifa organiza strukturo, kiun ni vidas hodiaŭ ene de la movado Wikimedia.

Unue, okazis la kreado de la Interreto, kiel libera, tutmonda komunikada reto, kaj la disvolviĝo de la Tutmonda Reto, kiu multe faciligis homajn interagojn je tutmonda skalo.

tutmonda. Poste venis la alveno de TTT 2.0, karakterizita per la apero de novaj retejoj rekte redakteblaj per simpla returnilo. Inter ĉi tiuj estas Vikiaj motoroj, el kiuj la plej potenca, MediaWiki, estas libera programaro disvolvita de la Wikimedia Foundation. Do venis la tempo lerni pli pri ĉi tiu speco de komputila programo, same kiel pri la movado de libera programaro, kiu forte influis la filozofion kaj valorojn transdonitajn en ĝi.

La movado de libera programaro

Unu el la plej fruaj epizodoj en la prahistorio de Vikipedio kaj la movado Wikimedia komenciĝis en septembro 1983, kiam programisto ĉe la Masaĉuseca Instituto de Teknologio nomita Richard Stallman afiŝis mesaĝon en la dissendolisto net.unix-wizards. Ĝi estis peto por helpo en la kreado de GNU, nova operaciumo kiu kunigus aron da programoj, kiujn ĉiu povus libere uzi sur sia persona komputilo. [27] En sia mesaĝo, elsendita per ARPANET, la unua grandskala komputila reto kiu antaŭis la Interreton, Stallman esprimis sin jene . [28]

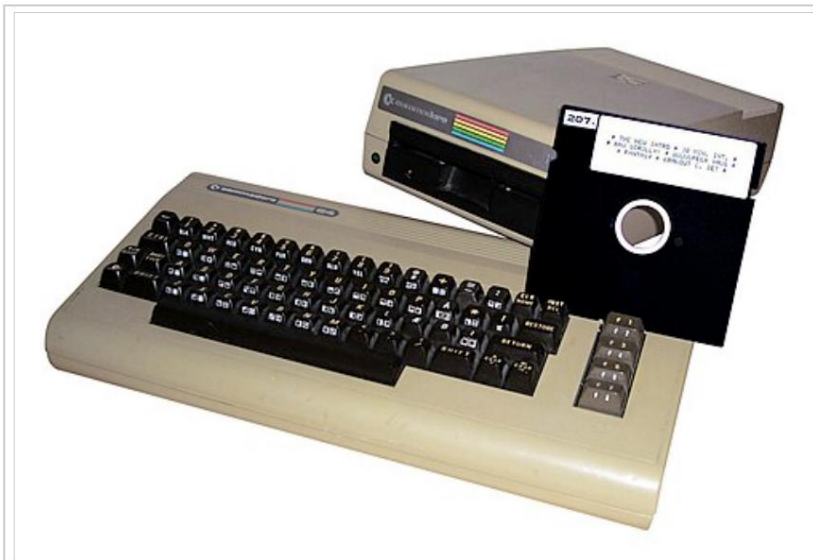
Mi konsideras ĝin ora regulo , ke se mi ŝatas programon, mi devus kunhavigi ĝin kun aliaj, kiuj ŝatas ĝin. Mi ne povas en bona konscienco subskribi konfidencinterkonsenton aŭ programarlicencinterkonsenton. Por daŭre uzi komputilojn sen malobservi miajn principojn, mi decidis kolekti sufiĉan kvanton da libera programaro, por ke mi povu funkcii sen iu ajn nelibera programaro.

La projekto de Stallman, kiu ricevis la necesan subtenon por sia kompletigo, tiel markis la komencon de la historio de libera programaro. La kvanto de la subteno provizita sugestas, ke Richard Stallman ne estis sola, kiu rigardis la alvenon de proprieta programaro kun suspekto. Por membroj de la GNU-projekto kaj la movado por libera programaro ĝenerale, bona komputila programo devas respekti ĉi tiujn kvar fundamentajn liberecojn[29] :

1. La libereco ruligi la programon, por ĉiaj uzoj.
2. La libereco studi kiel la programo funkcias, kaj adapti ĝin al viaj bezonoj.
3. La libereco redistribui kopiojn, do helpi vian proksimulon.
4. La libereco plibonigi la programon, kaj publikigi viajn plibonigojn, por ke la tuta komunumo povu profiti.

Kiam aperis libera programaro, la IT-merkato fakte spertis gravan transformiĝon. La kutima kunhavigo de komputila kodo inter la malmultaj studentoj aŭ esploristoj, kiuj havis aliron al komputilo, estis defiata. Ĉi tiu ŝanĝo devenis precipe de la Kopirajta Leĝo de 1976, nova leĝo, kiu rajtigis la aplikon de kopirajto al komputila kodo, tiel malpermesante ĝian kunhavigon aŭ reuzon sen permeso. Konfidencaj klaŭzoj aperis, dum dungitoj de komputilaj kompanioj nun estis submetitaj al konfidencaj interkonsentoj. Ĉi tio markis la finon de la reciproka helpo kaj solidareco praktikataj de la pioniroj de komputiko. Anstataŭe ekestis la konkurenco kaj konkurencivo tiel karakterizaj por la kapitalisma merkata sistemo.

Ĉi tiu ŝanĝo koincidis kun la alveno de la unuaj malgrandaj komputiloj. Danke al la apero

Figuro 4. Komodoro 64 kun disketo kaj legilo.

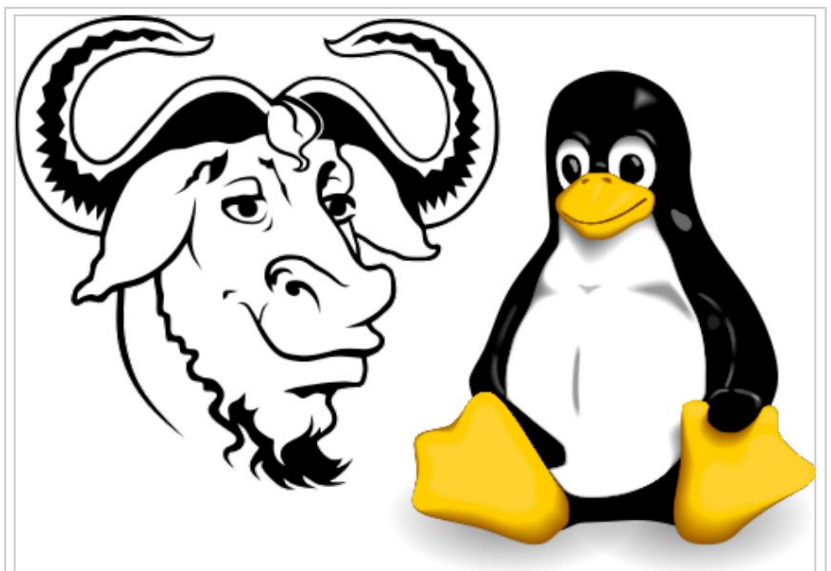
La unuaj integraj cirkvitoj, la plej fruaj ekzemploj, efektive estis kreitaj de la aerspaca industrio komence de la 1960-aj jaroj. Tamen, nur en la komenco de la 2000-aj jaroj...

Antaŭ 1980, la prezo de komputilo fariĝis sufiĉe malalta por igi ĝin amasmerkata produkto. En 1982, la Commodore 64 eniris la Guinness-libron de rekordoj, kun pli ol 17 milionoj da unuoj venditaj tutmonde [30]. Sed antaŭ tio, en 1981, la IBM Persona Komputilo jam kun aperis, ofertante malferman arkitekturon, kiu servus kiel modelo por tuta gamo da komputiloj ankoraŭ nomataj hodiaŭ per la akronimo "PC".

Por funkciigi siajn novajn komputilmodelojn, IBM konfidis al Microsoft, fondita en 1975, la taskon ekipi ilin per operaciismo. La kontrakto subskribita inter la du kompanioj estis vera beno por la programarprovizanto. Sen konscii pri tio, kaj sen iam ajn antaŭvidi, ke ĝia aparataro estus klonita je amasa skalo, IBM efike permesis al Microsoft establi monopolon en programarvendoj. Ĉi tio estis kondamnita kiel misuzo de domina merkato pozicio. [31] kaj pakajigita vendo de la programaro kun la komputila aparataro [32], sed sen malhelpi Bill Gates, la ĉefan akciulon de Microsoft, esti la plej riĉa homo en la mondo en 1994.

Tamen, dum Mikrosofto plifortigis sian dominan pozicion, nova grava evento estis markonta la historion de libera programaro.

Ĉi tion denove ekigis alvoko por kontribuoj, ĉi-foje afiŝita la 25-an de aŭgusto 1991, de 21-jaraĝa komputikscienca studento nomita Linus Torvalds. Per la mesaĝsistemo Usenet, lia peto estis sendita al dissendolisto dediĉita al la operaciismo Minix, speco de simpligita UNIX evoluigita por edukaj celoj de programisto Andrew Tanenbaum.

Figuro 5. Maldekstre, la maskoto de la projekto GNU; dekstre, tiu de la projekto Linukso, nomata Tux.

Malproksime de imagi, ke tio farus lin nova famulo en la mondo de libera programaro[33], Torvalds komencis sian mesaĝon per la jena paragrafo[34] :

Mi kreas (liberan) operaciumon (nur ŝatokupo, ĝi ne estos granda kaj profesia kiel GNU) por 386 (486) AT-klonoj. Ĉi tiu projekto daŭras ekde aprilo kaj komencas formiĝi. Mi ŝatus ricevi iujn komentojn pri tio, kion homoj ŝatas aŭ malŝatas pri Minix, ĉar mia operaciumo iom similas al ĝi (sama fizika dosiersistema aranĝo (pro praktikaj kialoj) interalie)[35].

Kvankam komence prezentita kiel ŝatokupo, la projekto konata kiel "Linukso" rapide gajnis subtenon de miroj da programistoj tutmonde, fine fariĝante la mankanta peco de la GNU-projekto. Efektive, la kontribuantoj al la projekto de Stallman ankoraŭ ne finis skribi la kernan kodon de Hurd, kiu celis establi komunikadon inter la programaro GNU kaj komputila aparataro. Estis la kunigo de la kodo produktita de la GNU kaj Linukso-projektoj, kiu ebligis la kreadon de la unua kompleta, stabila kaj tute libera operaciumo, nomita GNU/Linukso.

Figuro 6. Logoo de la operaciumo Debian.

El tiu nova komputila sistemo, multaj variaĵoj, ofte nomataj "distribuoj", estis kreitaj de programistoj el ĉiuj fonoj. Unu el ĉi tiuj nomiĝas Debian kaj derivas sian reputacion de esti samtempe libera, malfermfonta, tre fidinda, kaj produktita de komunumo sen rekta ligo al komerca kompanio.[36] Ĉi tiuj kvar kvalitoj klarigas kial Debian estas la bazo por pli ol 150 derivaj distribuoj, kaj kial multaj organizoj uzas ĝin, kiel ekzemple la Wikimedia Foundation sur la serviloj kiuj gastigas la projektojn kiujn ĝi subtenas.[37]

Dank'al la kresko de libera programaro, la movado Wikimedia kapablas funkciigi siajn servilojn per fidinda, libera kaj malfermitkoda operaciumo. Ĉar ĝia fontkodo estas malfermita, la Fondaĵo Wikimedia povas modifi ĝin por plenumi la specifajn bezonojn de la movado. Poste, kaj laŭ la reguloj establitaj de la komunumo de libera programaro, la modifoj faritaj de la Fondaĵo fariĝas libere kaj senpage haveblaj por uzo de aliaj individuoj kaj organizoj.

Al ĉi tiu komenca heredaĵo ricevita de la movado Wikimedia, ankoraŭ devenanta de libera programaro, aldoniĝas plia metodika novigo. En lia artikolo "La Katedralo kaj la Bazaro[38], Eric Raymond uzas la terminon "katedralo" por priskribi la produktadmetodon de proprieta programaro, kontraste al la vorto "bazaro", kiun li uzas por priskribi la evoluigmetodon de libera programaro. Unuflanke, li priskribas piramidon, rigidan kaj hierarkie strukturitan organizon, kian oni ofte vidas en firmaoj. Aliflanke, li parolas pri horizontala, fleksebla kaj malpli hierarkia organizo, kiun li mem spertis adoptante la evoluigstilon de Linus Torvalds: "distribuu rapide kaj ofte, delegu ĉion, kion vi...".

Vi povas delegi, estu malferma al multipartnereco[39] ”.

Simile al la metaforo pri cifereca kvartalo prezentita en la antaŭa ĉapitro, ĉi tiu maniero priskribi malfermitkodajn projektojn helpas nin pli bone kompreni, kio okazas ene de la movado Wikimedia. Unuflanke, ni efektive trovas ĉi tiun "malfermecon limantan al multipartnereco" en la libera aliro donita al Wikimedia-projektoj, dum aliflanke, ĉiu ajn povas aliĝi al Wikimedia-projektoj kaj asocioj. Ĉi tiuj du observoj do konfirmas la ekziston de dua heredaĵo devenanta de la movado por libera programaro. Tamen, ni ankoraŭ bezonas esplori fenomenon preteratentitan de Eric Raymond en siaj observoj, tamen unu kiu signife influis la historion de la cifereca revolucio. Ni nun ekzamenas la liberan licencon kaj la movadon por libera kulturo, kiun ĝi naskis.

Liberaj licencoj kaj kulturo

En rajtigita biografio[40], Christophe Masutti klarigas kiel la kreado de la Ĝenerala Publika Permesilo GNU, kiel la unua libera licenco kreita de Richard Stallman, reprezentas gravan epizodon en la cifereca revolucio. Laŭ li:

La GPL elstaras kiel unu el la plej bonaj trukoj de Stallman. Ĝi kreis sistemon de kolektiva proprieto ene de la muroj mem de tradicia kopirajtleĝo. Plej grave, ĝi elstarigis la eblecon trakti laŭleĝan "kodon" kaj programaran kodon simile.

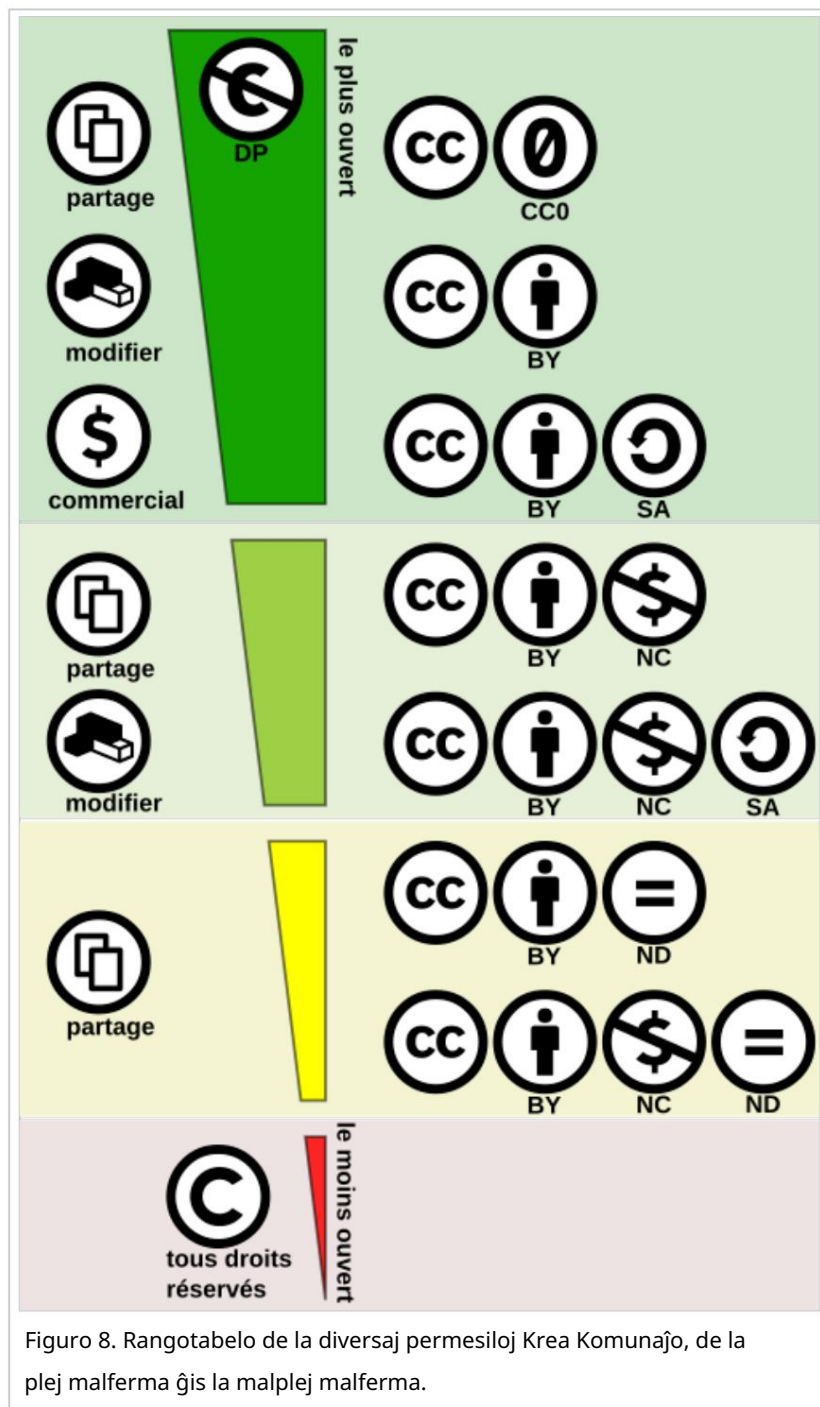
La koncepto de distribuado asociita kun ĉi tiu nova tipo de permesilo estis nomita "kopimaldekstro", inspirita de vortludo, kiun Richard Stallman trovis en letero plusendita de sia kolego Don Hopkins[41]. La noviga principo de ĉi tiu koncepto estas postuli, ke ĉiu derivita kodproduktado estu submetita al la sama libera licenco kiel la originala kodo[42]. Tial multaj homoj nomas ĝin "virusa" aŭ "rekursia" licenco. La graveco de ĉi tiu paragrafo kuŝas en ĝia malpermeso de iu ajn privatigo de komputila kodo produktita sub libera licenco. Sen ĝi, tia kodo riskas esti kopiita, modifita, kaj poste metita sub norman kopirajtan avizon "ĉiuj rajtoj rezervitaj" por la celo komercigi ĝian uzon.

Figuro 7. Simbolo de kopirajto, kiu tradukiĝas kiel "aŭtora maldekstro" en la franca.

En 2001, sekvante la ondon de la unuaj liberaj licencoj, internacia neprofitcela organizaĵo nomata Creative Commons komencis antaŭenigi la "kunhavigon kaj reuzon de kreemo kaj scio per la provizado de liberaj juraj iloj." Por tiu celo, ĝi regule ĝisdatigas gamon da licencoj inspiritaj de GNU, sed specife adaptitaj al intelektaj verkoj[43], kiel ekzemple literaturaj, muzikaj, fotografiaj kaj videoproduktaĵoj, same kiel datumbazoj.

Male al la liberaj licencoj provizitaj de la Free Software Foundation, destinitaj por protekti komputilan kodon, la licencoj de Krea Komunaĵo ofertas la eblecon elekti multajn paragrafojn por protekti liberan verkon. Kun la etikedo CC, por Krea Komunaĵo, oni povas apliki, aŭ ne apliki, la paragrafon "BY", kiu postulas atribumon al la aŭtoro, kaj la paragrafon "SA", por Kunhavigi Samkondiĉe, kiu postulas kunhavigon sub la samaj kondiĉoj kiel antaŭe priskribite. Plue, eblas aldoni la paragrafon "NC", kiu trudas nekomercan uzon, kaj fine, la paragrafon

kopirajto, ĉiuj informoj prenitaj de Vikidata kaj Vikimedia Komunejo ankaŭ riskas forlasi la mondon de malferma aliro.

Ĉiukaze, permesiloj Krea Komunaĵo, inspiritaj de la libera permesilo de Richard Stallman, finfine aperas kiel tria heredaĵo de la movado por libera programaro kaj la libera kulturo, kiu eliris el ĝi. Danke al la permesilo CC.BY-SA, redaktantoj de Vikimediaj projektoj efektive profitas de certa grado da rekono, samtempe certigante, ke neniuj kopirajtoj pri ilia verko povas ekskluzive profitigi iun ajn personon aŭ kompanion. Krome, la libera permesilo aplikita al la operaciumo instalita sur Vikimediaj serviloj ankaŭ garantias certan respekton por kontribuantoj, ĉar ĝi permesas kontroli, ke la komputila kodo ne kompromitas ilian privatecon.

Kune kun ĉiuj aliaj kontribuoj de libera programaro, ĉi tiuj estas du gravaj aferoj, kiuj

"ND", por Ne-Derivita, kiu postulas, ke la verko estu uzata aŭ reproduktita en sia tuteco kaj sen modifo.

La movado Wikimedia elektis la

Permesilo CC.BY-SA por protekti la enhavon publikigitan en ĉiuj ĝiaj projektoj. Tio ekskludas la datumbazon Wikidata, kiu, kiel la priskriboj provizitaj por dosieroj alŝutitaj al la multimedia biblioteko de Wikimedia Komunejo[44], publikigas strukturitajn informojn laŭ licenco

lia

CC0. Ĉi tiu plej nova permesilo estas do

kiu plej proksimiĝas al la publika domeno, kun la avantaĝo ne devi mencii la aŭtorojn dum la prilaborado kaj reuzado de la

enhavo de la datumbazo.

Tamen, tio signifas, ke la koncernaj informoj povas esti reuzataj de triaj partioj, kiuj jam ne plu devas citi siajn fontojn, kiel okazas ĉe la konversaciaj agentoj de genera artefarita inteligenteco, ofte konataj kiel babilrobotoj. Male al

Male al la permesilo CC.BY-SA, la permesilo CC0 estas malpli taŭga por certigi la longdaŭran daŭripovon de Vikimediaj projektoj, ĉar ĝi igas ilin nevideblaj, eble reduktante la ŝancojn allogi novajn kontribuantojn. Krome, sen la SA-klaŭzo, kiu garantias la aplikon de

Tio permesis la aperon de la movado Wikimedia. Tamen, tio sole ne sufiĉis por krei la projekton Vikipedio, kiu estis ĝia deirpunkto. Sen cifereca, tutmonda kaj libere alirebla spaco, kiel tiu kreita de la interreto kaj la reto, neniu kunlabora enciklopedio de ĉi tiu skalo povus esti ekestinta.

La Interreta reto

La historio de la Interreto estas alia fascina ĉapitro en la cifereca revolucio, sen kiu la movado Wikimedia neniam povus aperi. El pure teknika vidpunkto, ĉi tiu komputila reto estis evoluigita en la 1970-aj jaroj, antaŭ la ĝeneraligita adopto de la protokolo TCP/IP, kiu ankoraŭ estas uzata hodiaŭ. Ĉi-lastan inventis Vint Cerf kaj Robert Elliot Kahn dum ili laboris por la Defenda Agentejo por Altnivelaj Esplorprojektoj, parto de la Usona Departamento de Defendo.[45] Unu el la unuaj prezentoj de ilia projekto estis donita ĉe konferenco organizita de la Internacia Reta Laborgrupo, instanco kreita por certigi tutmondan regadon de la komputila reto.

Surbaze de ĉi tiu informo, oni eble pensus, ke la Interreto estis kreita de la militistaro. Tamen, en **A Counter-History of the Internet**[46], Ĉi tio malkaŝas, ke la kreintoj kaj fruaj uzantoj de ARPANET, konsiderata la antaŭulo de la Interreto, estis pli verŝajne hipiaj studentoj kaj LSD-entuziasmoj ol bone trejnitaj militistoj. Krome, antaŭ la normigo de la TCP/IP-protokolo, ARPANET funkciis dum pli ol jaro uzante alian transiran protokolon nomatan Network Control Program.

Tamen, ĉi tio estis evoluigita en februaro 1969 fare de la Reto-Laborgrupo, neformala grupo de studentoj kolektitaj ĉirkaŭ Steve Crocker, kiam li ankoraŭ havis nur simplan bakalaŭran diplomon je la nivelo de sia universitata eduko.

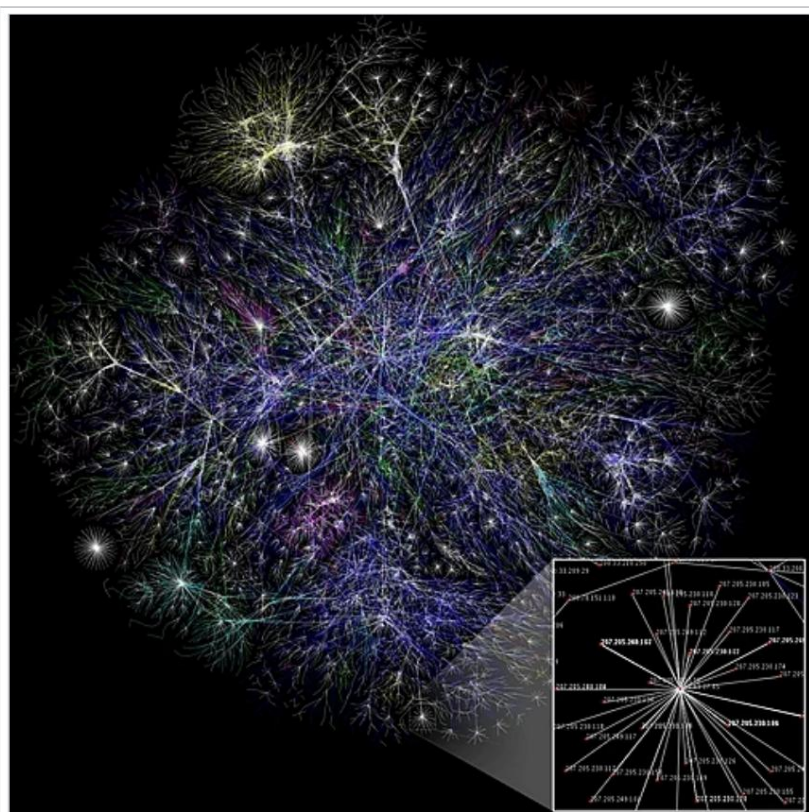
Kvankam malofte citita en la historio de la Interreto, ĉi tiu grupo tamen establis la proceduron RFC (Peto por Komentoj), agnoskitan kiel "unu el la fortaj simboloj de la 'teknika kulturo' de la Interreto, egalrajteco, markita de memadministrado kaj la kolektiva strebado al principoj pri efikeco [47] tri kaj proceduro, kiuj ankoraŭ estas aplikataj hodiaŭ en la retejo Meta-Wiki, kie la — ". Aŭ komunuma administrado de la movado Wikimedia estas organizita."

ke ene de aliaj projektoj dediĉitaj al eduka produktado, similaj de enhavo procezoj de konsentkonstruado

aperis.

Gravas ankaŭ scii, ke la ligoj inter ARPANET kaj la militistaro

malaperis kun la apero de

Figuro 9. Parta mapo de la Interreto, kreita surbaze de datumoj de opte.org datitaj la 15-an de junio 2005.

MILNET, reto tute dediĉita al militaj agadoj, estis renomita NIPRNet, por Non-classified Internet Protocol Router Network (Neklasifikita Interreta Protokola Enkursigilo-Reto), en 1990. Post definitiva disiĝo en 1983, ĝuste la jaro kiam Richard Stallman publikigis sian peton pri helpo por la GNU-projekto, la ARPANET-reto restis nur dediĉita al esplorado kaj disvolviĝo.[48] Tiutempe, la reto konsistis el ne pli ol 600 konektitaj maŝinoj,[49] kio do tute ne similas al la vasta tutmonda komputila reto, kiun ni konas hodiaŭ, kiu estis multe disvolvita dum la 1990-aj jaroj.—

Por certigi ĝian teĥnikan bontenadon, neregistara organizaĵo, la Interreta Societo, estis kreita en 1992. Ĝi ankaŭ havis la taskon certigi la respekton de la fundamentaj valoroj rilataj al la ĝusta funkciado de la reto.[50] Antaŭ ol atingi miliardojn da konektitaj aparatoj, unue necesis reguligi la multajn interkontinentajn interretajn ĉefretojn, sen kiuj la dissendo de la TCP/IP-protokolo tutmonde ne estus ebla.

Pri la pensmaniero de la kreintoj de la Interreto, artikolo titolita "Kvardek jarojn poste: Sed kiu kreis la Interreton?" ĵetas aparte interesan lumon sur la ligojn, kiujn oni povas establi inter la movado Wikimedia kaj la historio de la Interreto. En sia atesto, Michel Elie, komputilingeniero, membro de la antaŭe menciita laborgrupo pri retoj kaj estro de la Observatorio pri Interreta Uzado, klarigas jenon.

La sukceso de la interreto ŝuldiĝas al la ĝustaj komencaj elektoj kaj la rezulta dinamiko: la kunlaboro de dekoj da miloj da studentoj, aŭ volontuloj kontribuantaj sian sperton, kiel ekzemple la centoj da homoj, kiuj kontinue riĉigas retajn enciklopediojn kiel Vikipedio.[51]

Dum la 1990-aj jaroj, la akademia komputika komunumo ŝajnis ankoraŭ forte influita de la kontraŭkulturaj idealoj de la 1960-aj jaroj, produktitaj de la bebhaŭsuloj en la kunteksto de la Vjetnama milito. Por ilustri la ideojn ĉirkuantajn tiutempe, jen paragrafo el libro publikigita en 1970, titolita **Direkte al Kontraŭkulturo: Reflektoj pri Teknokratia Socio kaj la Junulara Opozicio** [52]. En ĝi, Theodore Roszak klarigas la jenon:

La esenca projekto de nia kontraŭkulturo estas proklami novan ĉielon kaj novan teron, tiel vastajn kaj mirindajn, ke la troaj pretendoj de teknologio reduktiĝas al okupado de nur malsupera kaj marĝena loko en la homa vivo. Krei kaj disvastigi tian vivkoncepton implicas nenion malpli ol akcepti malfermi nin al vizia imagopovo. Ni devas esti pretaj subteni tion, kion homoj kiel Blake asertas: ke iuj okuloj ne vidas la mondon kiel la ordinara aŭ scienca okulo vidas ĝin, sed vidas ĝin transformita, en brila lumo, kaj, tiel farante, vidas ĝin kiel ĝi vere estas.

Sekvante ĉi tiun interpreton, povas ŝajni paradokse, ke kontraŭkulturo, kiu rigardas teknologion kiel "malsuperan" kaj egaligas sciencon kun la "banala", povus havi ligon kun la akademia scienca medio, kiu naskis la Interreton. Tamen, respondo al ĉi tiu enigmo donis Fred Turner per la publikigo de lia libro titolita **La Originoj de Cifereca Utopio: De Kontraŭkulturo al Ciberkulturo, Stewart Brand, Influo** [53].

Ĉi tiu libro malkaŝas, ke la hipia movado uzis ĉion je sia dispono tiutempe por atingi siajn celojn: LSD-on, alternativajn spiritecojn, kaj eĉ pintnivelan teknologion. Ĉi tio estis plejparte pro la influo de Stewart Brand, la kreinto de katalogo

interaga, kiu povas esti konsiderata la analoga praulo de la ciferecaj diskutgrupoj, kiuj aperis jarojn poste [54].

Kiel plia indiko, estas la rimarkoj faritaj en 1992, dum plena sesio de la 24-a kunveno de la Interreta Inĝenierarta Laborgrupo, fare de David D. Clark, alia Interreta pioniro. Dum tiu ĉi kunveno, tiu ĉi projektdirektoro eldiris vortojn[55] kiuj restis en la historio. "Ni malakceptas reĝojn, prezidantojn kaj voĉojn. Ni kredas je konsento kaj rotaciaj programoj[56]"

— "Nur du frazoj, sed en la kunteksto de la IT-mondo, ili sugestas, ke la malestimo de la kontraŭkulturo por teknologio kaj scienco transformiĝis en malakcepton de aŭtoritato kaj serĉadon de konsento."

Ĉiukaze, la evoluo de la Interreto ne okazis sen signifaj ideologiaj konfliktoj. Efektive, oni eble hodiaŭ demandiĝus, kia estus la Interreto se ĝi neniam estus komercigita . [57]. Tio okazis en novembro 1994, kiam la neprofitcela organizaĵo Advanced Network and Services, respondeca pri administrado de interreta aliro, decidis vendi siajn operaciojn. Ĉi tiu decido sekvis alvokon por privata financado por financi gravajn ŝanĝojn al la retinfrastrukturo. Profitante la okazon, la komerca kompanio America Online akiris la administradon de interretaj konektoj post pago de 35 milionoj da dolaroj.[58]

Tridek jarojn poste, la Interreto fariĝis la reto, kiun ni spertas hodiaŭ: reto dominata de la plej riĉaj privataj kompanioj de la mondo. En ĉi tiu kunteksto, kaj inter la 100 plej vizitataj retejoj, nur la domajna nomo Vikipedio apartenas al neprofitcela organizaĵo.[59]

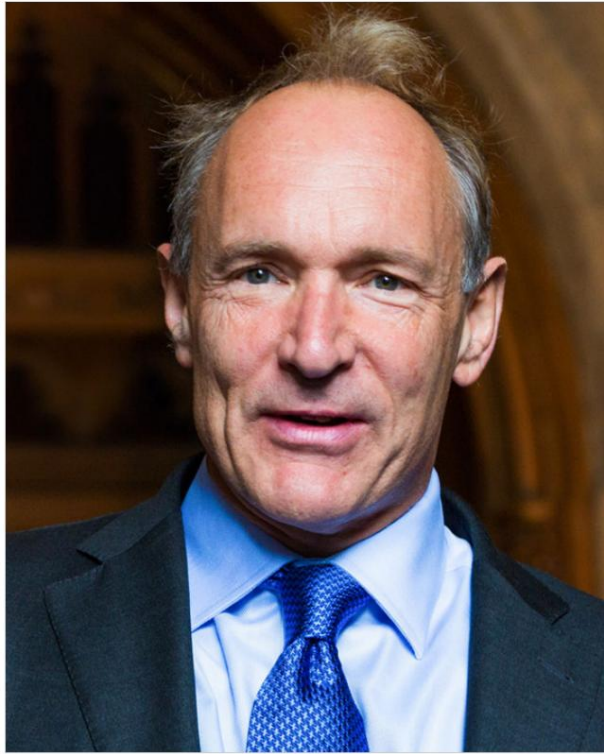
Tio klarigas kial la movado Wikimedia, per sia enciklopedio kaj la fondaĵo kiu gastigas ĝin, reprezentas ĝis hodiaŭ, kaj en la TTT-spaco, la plej videblan esprimon de la filozofio de la pioniroj de la Interreto.

Pli ol heredaĵo, ĉi tiu situacio povas esti vidata kiel misio eternigita ene de spaco dominata de komerca kaj kapitalisma kulturo. Ĉi tio estas grava punkto por memori pri la movado Wikimedia. Tamen, ĝi ne kovras ĉion, kion ni bezonas scii pri la eventoj, kiuj kondukis al la kreado de libera, kunlabora, tutmonda enciklopedio. Antaŭ tio, ni ankoraŭ bezonas esplori la historion de la Tutmonda Reto, cifereca spaco sen kiu la kreado de Vikipedio neniam estus ebla.

La Tutmonda Reto

Nun kiam la ligo inter la kreado de la Interreto kaj la movado Wikimedia estas establita, ni malkovru la plej konatan aplikon de la reto, la Tutmondan Reton, aŭ simple "la Reton". Ĝin inventis Tim Berners-Lee dum li ankoraŭ laboris ĉe la Eŭropa Organizo por Nuklea Esploro. Lia ideo estis krei publikan interŝanĝan spacon per la Interreto, kaj por atingi tion, li disvolvis la programaron "Tutmonda Reto", poste renomita Nexus por eviti konfuzon inter la du terminoj.[60]

Danke al indeksa sistemo nomata hiperteksto, ĉi tiu komputila programo ebligis krei kaj konekti ciferecajn spacojn, kiujn ni nomas retejoj. Ĉi tiuj konsistas el retpaĝoj, gastigitaj sur malproksimaj komputiloj, sed konektitaj unu al la alia per la Interreto. Por ebligi ĉi tiun tipon de konekto, Berners-Lee evoluigis la Hipertekstan Transigan Protokolon , aŭ HTTP, novan komunikadan protokolon, kiu estas simpla en si mem, sed kies teknika efektivigo estas kompleksa.

Figuro 10. Tim Berners-Lee en 2014.

Por certigi la ĝustan funkciadon kaj uzon de la reto, normigaj reguloj unue estis establita de la Interreta Societo. Sekve, Berners-Lee fondis la W3C, internacian konsorcion kies moto estas: "unu normo, unu reto, unu reto".

Reto ĉie kaj por ĉiuj[61] "Kvankam tiu slogano ŝajnas tre natura al ni hodiaŭ, gravas scii, ke la TTT-spaco preskaŭ fine estis regata aparte de komercaj agantoj, kun ĉiuj alirrajtoj, kiujn tio povus esti kaŭzinta."

Ekde la 30-a de aprilo 1993, la tago kiam la programaro Nexus estis publikigita en la publikan domenon fare de Robert Cailliau, kolego de Berners-Lee respondeca pri la reklamado de lia projekto, tia scenaro efektive eblis.

Krom ke post la foriro de Berners-Lee, kiu fariĝis prezidanto de la W3C, François Flückiger, kiu reprenis sian postenon ĉe CERN [62], havis la mensĉeeston reagi ĝustatempe. Laŭ la libro Aleksandrio, kiu rakontas la historion de Robert Cailliau[63], jen kio povus esti okazinta se la HTML-redakta kodo

ĝi finfine ne estis metita sub liberan licencon.

La filantropio de Roberto estas tre bonkora, sed ĝi eksponas la Reton al teruraj danĝeroj. Firmao povus konfiski la fontkodon, ripari malgrandan cimon, transpreni la "novan" programaron, kaj poste ŝargi licencan kotizon al siaj uzantoj.

Ekzemple, la giganto Microsoft laŭdire estas la tipo, kiu elflaras bonan ŝancon por disbati sian malamikon, Makintoŝon. Komputilaj posedantoj tiam devus pagi certan sumon.

por utiligi la funkciojn de la kopirajtita TTT-ejo de Mikrosofto. Posedantoj de Makintoŝo, aliflanke, estus trarigardantaj TTT-ejon ĉiam pli malproksiman de tiu vendita de Bill Gates, komence eble senpage, antaŭ ol ankaŭ esti submetita al licenco.

Alfronte al tia scenaro, ni denove estas memorigitaj pri kiel principe la koncepto de malfermaj licencoj ŝanĝis la kurson de la cifereca revolucio. Sen ili, niaj spertoj kaj uzoj de cifereca spaco estus tute malsamaj. La utopio Vikipedio, ekzemple, certe neniam realiĝintus, pro la fragmentiĝo de ciferecaj spacoj kaj la alirkostoj, kiujn alfrontis la volontuloj, kiuj konstruis la projekton. Ĉiukaze, kaj el teknika vidpunkto, post kiam la reto aperis, mankis nur la disvolviĝo de vikiaj platformoj por ebligi la kreadon de kunlabora enciklopedio en cifereca formato.

Vikio-platformoj

Vikio, aŭ vikio-motoro, estas programaro instalita sur komputila servilo por ebligi la kreadon de redaktebla kaj agordebla retejo alirebla per simpla retumilo. Pli precize, ĝi estas enhav-administra sistemo, en kiu la HTML, CSS, JavaScript kaj Lua kodo, same kiel certaj parametroj, povas esti modifitaj de iu ajn interreta uzanto. Tio povas esti farita per ensaluto al uzantkonto por akiri redaktajn kaj administrajn privilegiojn, aŭ per uzado de la defaŭltaj agordoj asignitaj al uzantoj, kiuj ne estas ensalutitaj.

En la retpaĝoj de vikio, ĉiu redakto rezultigas novan, kompletan registron de la fontkodo. Tio permesas al uzantoj ĉiam restarigi antaŭan version de paĝo montranta la redaktohistorion. Danke al ĉi tiu sistemo, eblas identigi la personon aŭ IP-adreson respondecan pri ŝanĝo, kaj eĉ vidi kie kaj kiam la redakto estis farita.

La unua Vikio-programaro, nomita WikiWikiWeb, estis kreita kaj metita sub la liberan GPL-licencon fare de Ward Cunningham en marto 1995[64].

Danke al la permesilo, aliaj vikiaj programoj aperis per kopiado aŭ inspiro el la fontkodo de WikiWikiWeb, aŭ el aliaj vikiaj projektoj, kiuj jam antaŭe faris tion. Ĉi tiu rekursiva emulado, kiu naskis tutan gamon da vikiaj projektoj, estas do ankoraŭ alia bona ilustraĵo de la de libera pozitivaj rezultoj, kiujn la apliko permesilo povas generi.

Figuro 11. Ward Cunningham en 2011.

Inter la diversaj disponeblaj Vikipediaj

programaraj ebloj, UseModWiki estis elektita

de la kompanio Bomis, kiu financis la kreadon de la unua anglalingva Wikipedia projekto. Tio estis saĝa elekto, ĉar la eksplodo de la dot.com-veziko fine de la 2000-aj jaroj alfrontis la kompanion kun signifaj financaj malfacilaĵoj. Senpaga, uzanto-amika programo, kiu postulis malmultajn komputilajn rimedojn, tial perfekte taŭgis por ĉi tiu situacio. UseModWiki poste estis anstataŭigita per alia sennoma sed pli efika Wikipedia motoro, ankaŭ produktita sub libera licenco.[65] Ĉi-lastata estis poste plibonigita de pluraj programistoj, inkluzive de Brion Vibber, la unua dungito de la Wikimedia Foundation, antaŭ ol fine esti nomita MediaWiki.

Kun la helpo de novaj dungitoj kaj aktivaj volontuloj ĉe la retejo mediawiki.org, ĉi tiu sistemo por administri enhavon fine atingis la supron de la rangotabelo de la plej uzataj vikioj.[66] Danke al ĝia malfermfonteca licenco, miloj da aliaj homoj kaj projektoj povis disvolvi retejojn, sen nepre esti parto de la movado Wikimedia.[67] Ĉi tiu sukceso ankaŭ pravigis la planadon de ĉiujaraj kunvenoj inter 2016 kaj 2020.[68] inter homoj kaj organizoj kiuj uzas la programon, por diskuti ĝian disvolviĝon kaj uzojn[69].

Tamen, ekzistas aliaj interesaj senpagaj programoj en la Wikipedia komunumo, kiel ekzemple DokuWiki, popularigita pro sia facileco de instalado kaj uzo. Ĝis nun, tamen, nur MediaWiki ŝajnas sufiĉe stabila kaj potenca por ebligi la optimuman disvolviĝon de ĉiuj Vikimediaj projektoj. Inter ĉi tiuj, kompreneble, estas Vikipedio, la libera kaj universala enciklopedio, kies disvolviĝon ni fine esploros en la sekva ĉapitro.

La libera kaj universala enciklopedio

En antaŭaj ĉapitroj, ni esploris ĉiujn teĥnikajn kaj kulturajn novigojn sen kiuj Vikipedio neniam povus fariĝi la plej granda libera kaj universala enciklopedio konata.

al la mondo. Ĝia celo estas sintezi la tutan homan scion. Kio estas, finfine, nenio alia ol antikva revo de la homaro. Tricent jarojn antaŭ Kristo, dum la kreado de la Biblioteko de Aleksandrio, ĉi tiun deziron ankaŭ dividis Ptolemeo la 1-a. Poste, du jarcentojn poste, Denis Diderot, kune kun Jean Le Rond d'Alembert kaj Louis de Jaucourt, publikigis la unuan eldonon de la Enciklopedio, aŭ Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers (Enciklopedio, aŭ Sistema Vortaro de la Sciencoj, Artoj kaj Metioj) en 1751. Koncerne Paul Otlet, kiu, kun Henri La Fontaine, kreis la Universalan Dekuman Klasifiksistemon uzatan ekde 1905, li decidis katalogi la tutan homan scion ene de ununura strukturo.

Malmulte konata ĝis nun, ĉi tiu belga dokumentisto tamen revis pri katalogi la mondon kaj kolekti la tutan homan scion, en la formo de giganta universala bibliografia gvidlibro, situanta ene de Mundaneum[70]. En 1934, en la Traktaĵo pri Dokumentado verkita de tiu, kiu volis "klasifiki la mondon"[71]

— "Otlet priskribas, laŭ aparte vizia maniero, eblan kunhavigon de scio kaj informo"[72].

Ĉi tie, la labortablo jam ne estas ŝarĝita per libroj. Anstataŭe staras ekrano, kaj facile atingebla, telefono. Tie, malproksime, en vasta konstruaĵo, estas ĉiuj libroj kaj ĉiuj informoj, kun la tuta spaco bezonata por ilia stokado kaj manipulado...

De tie, la paĝo legota aperas sur la ekrano por respondi la demandon prezentitan de telefono, kabla aŭ sendrata. La ekrano estus duobla, kvarobla aŭ dekobla se la celo estus montri plurajn tekstojn kaj dokumentojn samtempe; laŭtparolilo estus necesa se vidpovo devus esti kompletigita per aŭdado. Tia scenaro certe allogus iun kiel Wells. Ĝi estas utopio hodiaŭ ĉar ĝi ankoraŭ ne ekzistas ie ajn, sed ĝi povus fariĝi la realo de morgaŭ, kondiĉe ke niaj metodoj kaj ekipaĵo daŭre pliboniĝas.

Figuro 12. Foto de la interno de la Bibliografia Repertuaro
Universala fotita ĉirkaŭ 1900.

Pli-malpli, ĉi tiu utopio priskribita en 1934 de Otlet respondas al la uzo, kiun ni faras de la Interreto kaj ĝia TTT-spaco dum serĉado de informoj hodiaŭ. Unue, ŝalti komputilan sistemon, kablajn aŭ sendratan kaj ekipitan per ekrano, poste demandi demandon en serĉilo, kaj fine, esti redirektita, kiel tre ofte okazas, al unu el la lingvaj versioj de Vikipedio.[73]

Ĉi tiu scenaro, en kiu serĉiloj ludas centran rolon, klarigas la popularecon de la libera enciklopedio. Tamen, aliaj similaj projektoj aperis en la reto antaŭ la alveno de Vikipedio.

Ĉirkaŭ tri jarojn antaŭ ĝia kreado, Aaron Swartz, aktivulo por libera kulturo kiu tiam estis nur dek dujara, ekzemple lanĉis specon de enciklopedieca retejo produktita kaj regata de ĝiaj uzantoj[74].

Nomita La Informreto, ĉi tiu retejo ankaŭ ebligis al ĝia aŭtoro ricevi la ArsDigita Premion, premion donitan al junaj kreintoj de "utilaj, edukaj, kunlaboraj kaj nekomercaj" projektoj[75].

— ».

Gravas ankaŭ scii, ke la frazo "libera kaj universala enciklopedio" unue aperis interrete en eseo de Richard Stallman en 2000, proksimume unu jaron antaŭ ol Vikipedio estis kreita. Ĝi estis en eseo titolita "La Libera Universala Enciklopedio kaj Lernado- Rimedo". [76], kiu, laŭ ĝia aŭtoro, estis verkita du jarojn antaŭ sia publikigo en la dissendolisto de la projekto GNU [77]. Eltiraĵo el ĉi tiu teksto, reproduktita sube, prezentas la specifaĵojn de la projekto.

La Tutmonda Reto havas la potencialon iĝi universala enciklopedio kovranta ĉiujn sciokampojn kaj ampleksa biblioteko de instruaj kursoj.

Ĉi tiu rezulto povus esti atingita sen ia aparta peno, se neniu intervenus. Sed hodiaŭ, kompanioj mobiliziĝas por stiri la estontecon en malsama direkto, en kiu ili kontrolas kaj limigas aliron al edukaj materialoj por ĉerpi monon de homoj, kiuj volas lerni.

Ni ne povas malhelpi kompaniojn limigi la informojn, kiujn ili disponigas; kion ni povas fari estas proponi alternativon. Ni devas lanĉi movadon por disvolvi universalan liberan enciklopedion, same kiel la movado por libera programaro donis al ni la liberan operaciumon GNU/Linuxo. La libera enciklopedio provizos alternativon al la limigitaj enciklopedioj, kiujn amaskomunikilaj kompanioj produktos.[78]

Parolante pri "movado por disvolvi universalan liberan enciklopedion", Stallman tiel senscie antaŭvidis la alvenon de la movado Wikimedia, kiu nur realiĝis jarojn poste. Koncerne la ĉirkaŭ sesdek paragrafojn, kiuj priskribas lian projekton, ili enhavas, en preskaŭ identa formo, la kvin fondajn principojn, kiuj gvidis la kreadon de Vikipedio kaj kiuj ankoraŭ aktivas ĝis hodiaŭ .[79]

La unua, kompreneble, estas krei enciklopedion; la dua postulas neŭtralecon de vidpunkto [80], ion kion Stallman jam klarigis skribante, ke "kaze de polemiko, pluraj vidpunktoj estos reprezentitaj"; la tria implikas respekton por kopirajto kaj la adopton de libera licenco, ĝuste tiun, kiun Stallman iniciatis; la kvara metas la projekton en kunlaboran aliron, dum Stallman jam precizigis, ke "ĉiu estas bonvena verki artikolojn"; kaj la kvina, fine, kondiĉas, ke ne ekzistas aliaj fiksitaj reguloj, tre ofta pozicio en la hakista komunumo, al kiu Stallman apartenis.

Figuro 13. Jimmy Wales en 2016.

Kontraŭe al tio, kion oni eble kredus, la projekto por libera kaj universala enciklopedio do ne estis

Figuro 14. Larry Sanger en 2010.

La originala ideo venis de Jimmy Wales kaj Larry Sanger, ambaŭ agnoskitaj ĝis hodiaŭ kiel la fondintoj de Vikipedio. Kion ili ja faris, tamen, estis ekspluati la ideon ene de la kompanio Bomis, posedata de Wales, por riĉigi sian komercan enciklopedion Nupedia. Ĉi-lasta estis lanĉita en aprilo 2000, ĉirkaŭ dek monatojn antaŭ Vikipedio, kaj ĝian enhavon verkis fakuloj dediĉitaj al strikta kaj formala redakta procezo[81].

Bedaŭrinde por la firmao Bomis, la nombro de eroj kreskis tre malrapide.

Por akceli la procezon, Larry Sanger, doktoro pri filozofio dungita de Bomis kiel ĉefredaktoro de Nupedia, elpensis la ideon instali vikian programaron sur la servilojn de sia kompanio. La celo estis krei kunlaboran retejon, kie volontuloj povus kontribui enciklopediecajn artikolojn, kiuj poste estus integritaj en la komercan projekton. Malgraŭ la komenca nevolemo de lia dunganto,[82] Sanger efektivigis siajn ideojn , kaj tiel komenciĝis la historio de Vikipedio. [83], kun ĝia plej unua angla versio.

Estis la 15-a de januaro 2001, ĝuste la sama monato kiam Richard Stallman metis sian propran projekton por libera kaj universala enciklopedio interrete, kiun li volis nomi GNUPedia. Surprize, la domajnaj nomoj gnupedia .com, .net kaj .org jam estis registritaj sub la nomo de Jimmy Wales[84]. kio devigis Stallman renomi sian GNE-projekton. Ĉi tiu-fakto estas des pli surpriza konsiderante ke Wales deklaris jarojn poste [85] : "havinte neniun rektan scion pri la eseo de Stallman kiam li komencis sian enciklopedian projekton[86] ".

Tamen, la retejo de GNE ne vere similis al enciklopedio, sed prefere al kunlabora blogo[87] aŭ sciobazo. [88], dum ĝia ĉefpaĝo klare deklaris, ke ĝi estas opiniobiblioteko.[89] Koncerne ĝian moderigadon, ĝi petis dungadon de dungito, ĉar ĝi montriĝis multe pli komplika ol antaŭvidite. Kune kun tio, kaj verŝajne danke al la specifaj karakterizaĵoj de la vikia medio kaj la subteno provizita de Jimmy Wales kaj Larry Sanger, Vikipedio sukcesis establi efikan organizon ene de kreskanta komunumo de redaktantoj.

Eble pro la libera konkurenco prezentita de la GNE-projekto, Jimmy Wales decidis rezigni pri la kopirajto, kiun Bomis havis pri sia komerca enciklopedio Nupedia, anstataŭigante ĝin per Nupedia Open Content-licenco.[90] Baldaŭ poste, li fine decidis adopti la GNU Free Documentation License, destinitan por protekti la dokumentajn tekstojn de libera programaro. Ĉi tiu lasta elekto pruviĝis efika strategio, ĉar ĝi instigis Richard Stallman transdoni la tutan enhavon de sia GNE-projekto al Nupedia kaj instigi ĉiujn kontribui al Vikipedio.[91]

Inter la aliaj agoj de Jimmy Wales, kiuj kontribuis al la sukceso de Vikipedio, estis ĉi tiu ideo malfermi la projekton al "ordinaraj homoj"[92]. Tio estis elekto, kiu kontraŭis la idealojn de Larry Sanger, kiu multe preferis la modelon de Nupedia kun ĝia sistemo de fakula revizio. Tamen,

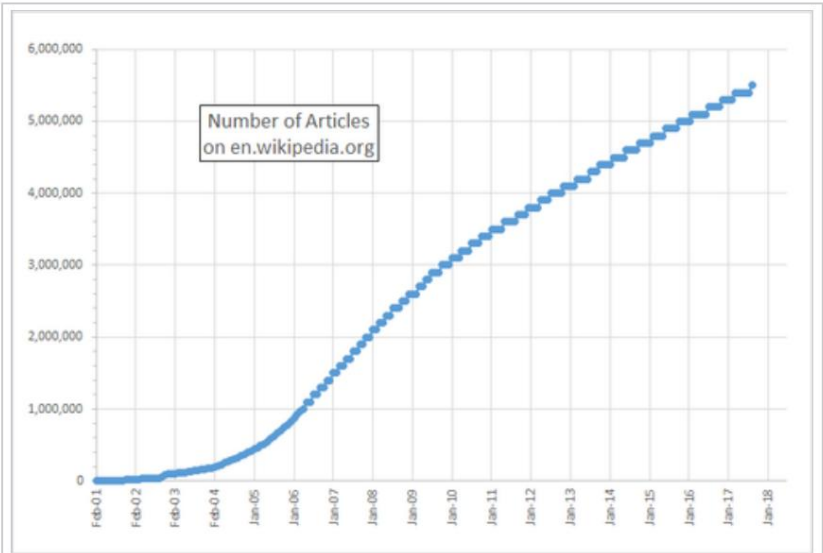
Jimmy Wales, kiel komercisto, celis pli rapidan kreskon de la enciklopedio[85].
de enhavo

Tamen, tiu kresko ne estis sen defioj. La 26-an de februaro 2002, la Enciclopedia Libre Universal en Español (Senpaga Universala Enciklopedio en la hispana), projekto disigita de Vikipedio, estis lanĉita. Tio estis reago al cenzuro, la ekzisto de redakcia linio kaj la ebleco de aperado de reklamoj en Vikipedio.[93] Pro la demandoj, kiujn tiu disiĝo levis inter volontuloj aktivaj en la projektoj, Jimmy Wales finfine forlasis la uzon de reklamado-kaj flankenmetis siajn profitmotivojn.

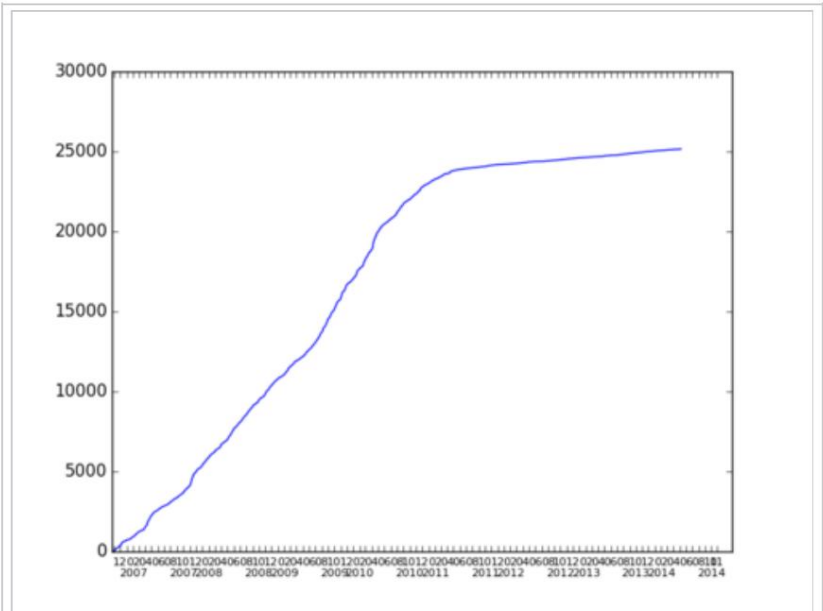
Gravas ankaŭ konsideri, ke ĉi tiu okazaĵo okazis dum la eksplodo de la spekulativa veziko La Interreto kaj la borskraĉo 2001-2002. Situacio, kiu metis la firmaon Bomis en finanĉan malfacilaĵon, kaj ĉefe, nekapabla pagi la salajron de Larry Sanger, ĝia sola dungito. En marto 2002, post monato da volontula laboro, la eksdungito decidis demisii de la postenoj, kiujn li tenis dum iom pli ol jaro ĉe Nupedia kaj Vikipedio.[94] Kun nur la subteno de Jimmy Wales, la du enciklopedioj povis daŭrigi sian disvolviĝon, ankoraŭ kun la helpo de fakuloj ĉe Nupedia kaj volontula komunumo ĉe Vikipedio. Tamen, en septembro 2003, pro la kreskanta breĉo inter la du projektoj, la enciklopedio Nupedia estis fermita kaj ĝiaj kelkaj dekduoj da artikoloj translokigitaj al la miloj jam inkluditaj en la projekto Vikipedio.

Tri jarojn poste, Larry Sanger ne finis. En septembro 2006, li decidis lanĉi sian propran enciklopedion, Citizendium. Ĉi tiu platformo, verkita ekskluzive en la angla kaj ankoraŭ aktiva hodiaŭ, dependas de sperta sistemo, en kiu kontribuantoj devas deklari sian veran identecon. Tamen, antaŭ aprilo 2026, Citizendium enhavis malpli ol 2 000 artikolojn[95], ĉiuj siaj evoluaj stadioj inkluzivitaj, dum la anglalingva Vikipedio-projekto jam havis pli ol 7 milionojn.[96]

Tiel naskiĝis la plej granda enciklopedio de la mondo, kies grandeco kaj videbleco ne...

Figuro 15. Grafika evoluo de la nombro de artikoloj en Vikipedio.

Figuro 16. Grafika evoluo de la nombro da artikoloj ĉe Citizendium.

neniam antaŭe egalita. Enciklopedio, kiu cetere rapide disetendiĝis en multajn lingvajn versiojn, kiel ekzemple ĝian francan version, lanĉiĝis malpli ol kvar monatojn post la originala angla projekto[97]. Ĉiuj ĉi tiuj versioj formis la komencajn fundamentojn de tutmonda organizo, baldaŭ kontrolata de fondaĵo. Antaŭ tio, aliaj edukaj kaj kunlaboraj projektoj aperis kune kun Vikipedio. Nomataj "fratinaj projektoj", ĉi tiuj siavice evoluis en multajn lingvajn versiojn, daŭrigante la procezon de kreado de la Vikimedia movado.

La alveno de fratinaj projektoj

Por disvolvi edukan enhavon, kiu ne taŭgis ene de Vikipedio, aperis aliaj edukaj kaj kunlaboraj projektoj, formante tion, kio nun estas ofte konata kiel la Vikimedia ekosistemo. La originoj de ĉiuj ĉi tiuj projektoj, same kiel la signifaj eventoj, kiuj kontribuis al la disvolviĝo de la movado, estas prezentitaj en templinio kreita de Guillaume Paumier por la deka datreveno de Vikipedio. Ĉi tiu grafikaĵo, kiu kompletigas la paĝon [Wikimedia News](#), permesas al uzantoj esplori detale la evoluon de la projektoj, lingvajn versiojn, nombron de kontribuantoj kaj artikoloj, samtempe observante la disvolviĝon de la movado kiel tuto.

Figuro 17. Logoo de la Fondaĵo Wikimedia ĉirkaŭita de 15 aliaj logotipoj de aktivaj projektoj ene de de la movado.

El ĉiuj fratinaj projektoj, la unua aperinta estis MetaWiki, centra platformo por administri ĉiujn retejojn gastigitajn de la Fondaĵo Wikimedia. Komence, ĉi tiu reta komunuma spaco traktis la bezonon pritrakti problemojn komunajn al la malsamaj lingvaj versioj de Vikipedio en unu loko. Hodiaŭ, la retejo estas la ĉefa centro por kunordigi kaj administri la tutan movadon de Wikimedia. Ĝi enhavas abundon da informoj pri retaj projektoj, kaj eble eĉ pli pri la Fondaĵo kaj ĝiaj filiigitaj organizaĵoj.

Sekvante MetaWiki, sep aliaj projektoj pri scio-interŝanĝo aperis, antaŭ ol esti poste evoluigitaj en plurajn lingvajn versiojn. Ĉiuj ĉi tiuj projektoj ĝenerale originas de la iniciato de malgranda grupo da homoj aktivaj ene de antaŭekzistanta projekto. Tio estis la kazo kun la anglalingva projekto Wiktionary, la dua projekto aperinta post MetaWiki, en

decembro 2002, du jarojn antaŭ ol la franca versio aperis en marto 2004[98].

Estas interese rimarki, ke la franca versio de Vikivortaro ne estis kreita el la angla projekto, sed prefere el la franca Vikipedio-projekto. Krome, debato pri la meritoj de ĉi tiu kreado troveblas en la arkivoj de ĉi-lastata projekto; eltiraĵo de tio troviĝas sube.

Fakte, kio vere malĝojigas min pri la projekto Vikivortaro estas, ke dum ni provas kunigi homojn (ne facile) por krei ian Babelan Turon de scio (tre longa kaj malfacila tasko), ĉi tiu nova projekto disigos tiujn energiojn.

Pro kialo, kiu ne ŝajnas valida al mi. Estas la kreado de Vikivortaro, kiu kreos redundojn. Laŭ mia opinio, rapide estos paĝoj pri la sama vorto, sed enhavantaj malsamajn informojn. Kial oni apartigu ĉi tiun scion? Paperaj enciklopedioj devis fari elektojn pro spacaj limigoj, sed kial ni devus? "Vikipedio ne estas vortaro" ne estas argumento laŭ mia opinio... se ĝi vere ne estus vortaro, tuta amaso da artikoloj devus esti forigitaj. Mi vere ne komprenas ĉi tiun deziron apartigi scion en kio estas "enciklopedieca" kaj kio estas "nur difino".

[Respondo]

Por mi, Vikivortaro estas parto de Vikipedio, kiu pli specife fokusiĝas al la lingvaj aspektoj de vortoj. La diferenco, kiun mi vidas inter la vortara sekcio de Vikipedio kaj ĝia tiel nomata enciklopedia sekcio, estas ke la vortara sekcio fokusiĝas al la signifo de la vortoj mem, dum la enciklopedia sekcio pli zorgas pri reliefigo de la stato de scio en difinita momento. La kialo por apartigi ĝin de la enciklopedia sekcio estas pli pro teknikaj kialoj ol pro deziro krei sendependan projekton; efektive, laŭ mia humila opinio, vortaro postulas pli grandan rigoron (en prezento) ol enciklopedio. Tio kondukas al multaj problemoj, inkluzive de la elekto de formatado por vortaraj artikoloj.[99]

Krei novan projekton signifas krei novajn retejojn, kio postulos novan administradon, kaj por la serviloj de la Fondumo kaj por la nova komunumo de kontribuantoj. Importi paĝojn de unu projekto al alia aŭ traduki ilin kompreneble ankoraŭ eblas, sed tio ankaŭ duobligas bontenadon kaj ĝisdatigojn. La decido dividi projekton, favore al pli granda fleksebleco, tial implicas certajn homajn kaj financajn kostojn.

Tiu ĉi prezo ne malhelpis la anglalingvan projekton Vikilibroj aperi la 10-an de junio 2003, preskaŭ jaron antaŭ Wikilivres, la franclingva versio de la projekto, kiu aperis la 22-an de julio 2004.

Ĉi tiu plej nova kreaĵo denove estis debatata ene de la franca Vikipedia komunumo, kaj ne en la angla Vikilibro-komunumo. Koncerne la komunan celon de la du lingvaj projektoj, ĝi estis krei "bibliotekon de senpagaj edukaj libroj, kiujn ĉiu povas plibonigi"[100].

Ĉirkaŭ unu jaron post la kreado de la projekto en la angla, nova nomspaco nomata Wikijunior estis starigita ene de la reta biblioteko. Ĉi tiu subprojekto estis kreita responde al financado de la Beck Foundation, kiu celis antaŭenigi la produktadon de nova literaturo por infanoj en aĝo de ok ĝis dek unu jaroj.[101] Baldaŭ poste, tamen, tiu aĝogrupa estis plilongigita de nul ĝis dek du jaroj je la nivelo de la franclingva projekto, kiam la subprojekto estis tie adoptita[102].

Ĉi tiuj du eventoj montras, ke ĉiam eblas, ke subprojekto aperu ene de Vikimedia projekto. Alia ekzemplo estas Vikijurnalo, subprojekto disvolvita ene de la anglalingva Vikiversitato-projekto, kiu ricevis Open Publishing Award en 2019[103]. Oni petis krei novan retejon por permesi al ĝi disvolviĝi sendepende de Vikiversitato. Bedaŭrinde por la iniciatintoj, la peto restis nerespondita ĝis hodiaŭ.[104] post kiam la estraro de la Fondaĵo, respondeca respondi al ĉi-lastaj, konsideris, ke la projekto ne estis sufiĉe evoluinta.

Notindas, ke antaŭ tio, la projekto Wikiversity, en kiu Wikijournal naskiĝis, mem estis subprojekto de la projekto Wikibook[105]. Komence, ĝi celis "krei komunumon de homoj, kiuj subtenas unu la alian en siaj edukaj klopodoj[106] [107]".

_____ Tamen, en aŭgusto 2005, longa diskuto pridubigis la ekziston de la subprojekto Wikiversity ene de Vikilibroj. Ĉe la fino de tiu diskuto, oni decidis translokigi Wikiversity kaj ĝian enhavon al la retejo Meta-Wiki[108], kie pliaj diskutoj kondukis al la ideo igi Wikiversity novan, sendependan projekton[109]. _____

Eĉ tiam, la estraro de la Fondaĵo Wikimedia hezitis malfermi novajn projektojn, kaj ĝia reago estis peti enketon ene de la komunumo.

Tio postulis dutrionan plimulton favore al la malfermo de la nova retejo [110]. _____

Rezulto kiu fine estis atingita, sed ne sen longaj debatoj, kies eltiraĵo estas donita sube[108]. _____

La ĉefa kialo, kial la Fondaĵo Wikimedia ne volas "lasi iri", estas simple afero de burokratio kaj la timo, ke la projekto fariĝos alia Vikispecio [gvidlibro de vivaĵoj]. Vikispecio estas interesa ideo, sed la "fondintoj" de la projekto retiriĝis duonvoje dum la starigo de la enhavo kaj decidis entrepreni gravan revizion, kiu daŭris pli longe ol iu ajn volis decidi.

La sama problemo validas por Vikiversitato rilate al la Fondaĵo, ĉar la celoj kaj taskoj de ĉi tiu projekto ne estas klare difinitaj, kaj ŝajnas, ke la partoprenantoj provas profiti pli ol ili povas per propono, ke tuta mult-kolegia esploruniversitato (kun esplorstatuso kaj akredito) estu formita de nulo anstataŭ simple plenkreskula edukcentro kun kelkaj klasoj.[111]

En novembro 2005, kaj malgraŭ la pozitivaj rezultoj de la enketo, la sendependeco de la projekto Wikiversity ne estis akceptita de kvin membroj de la konsilio. Ili postulis "reskribon de la propono por ekskludi la donadon de akreditaĵoj, la okazigon de interretaj kursoj, kaj klarigi la koncepton de e-lernada platformo." [112][113] Post kiam tiuj korektoj estis faritaj, la projekto profitis de prova periodo de pluraj monatoj, ĝis la amendoj al la originala projekto estis fine akceptitaj la 31-an de julio 2006. Tiun longan atendoperiodon pravigis la kreado de la speciala projekta komitato. [114], kiu, ĝis decembro 2021, respondecis pri liberigo de la estraro de la fondaĵo de petoj krei novajn Vikimediajn projektojn[115]. _____

Nova retejo, nomita Beta-Wikiversity, estis tiel kreita por helpi la lanĉon de la malsamlingvaj versioj de Wikiversity[116]. Dum ses monatoj, ĝia unua celo estis la disvolviĝo de gvidlinioj koncerne la potencialon produkti kunlaboran esploradon ene de la projekto[117]. Poste, ĉiu nova lingva versio, evoluigita en la Beta-projekto, devis havi pli ol 10 ŝanĝojn monate, faritajn de almenaŭ tri malsamaj homoj, antaŭ ol ĝi povis havi propran retejon.

Kiel Beta-Vikiversitato, la projekto Vikifontaro[118] ankaŭ havas sian propran sendependan retejon por lanĉi ĉi tiujn novajn lingvajn versiojn. Dum por ĉiuj aliaj edukaj projektoj, ĉi tiu lanĉo okazas sur la platformo Wikimedia Incubator[119], kreita samtempe kun Beta-Vikiversitato. Ĉi tiuj tri lanĉplatformoj ne koncernas novajn projektojn, kiujn devas akcepti la estraro de la Fondaĵo Vikimedia, kaj kiuj povas origini de diversaj kreoprocezoj.

La projekto Wikivoyage, ekzemple, estis komence kreita en 2003 en vikio ekster la movado Wikimedia, kie ĝi nomiĝis Wikitravel.[120] Kiel foje okazas, ĉi tiu neprofitcela projekto estis aĉetita de komerca kompanio en 2006. Sed pro la ŝanĝo en la estraro kaj la enkonduko de reklamoj, okazis disiĝo ene de la komunumo de redaktantoj. Tiuj, kiuj volis forlasi Wikitravel, tiam lanĉis novan retejon nomatan Wikivoyage, kiu ricevis la Webby-Premion por Plej Bona Interreta Vojaĝgvidilo en 2007.[121]

Tamen, Wikivoyage ne estis integrita en la Wikimedia ekosistemon ĝis 2012, post alvoko por komentoj en kiu 540 el 699 respondintoj subtenis la integriĝon de la projekto.[122] Ĉar ĉi tiu novaĵo ekigis signifan migradon de Wikitravel al Wikivoyage, proceso estis enmetita de la komerca kompanio malantaŭ la originala projekto. Ĉi tiu proceso tamen estis malakceptita, kaj la Wikivoyage-projekto daŭre kreskis ene de la Wikimedia movado, kun la kreado de novaj lingvaj versioj.[123]

Tamen, la kazo de Wikivoyage ŝajnas esti escepto, ĉar ĝenerale novaj projektoj aperas el la centoj da kandidatiĝoj alsenditaj al la projekto Meta-Wiki[124]. Tiuj projektoj ofte finiĝas per malakcepto, kiel estis la kazo por la projekto WikiLang, kiu celis lanĉi lingvistikan laboratorion. [125] Kelkaj maloftaj projektoj tamen havis la bonŝancon esti elektitaj. Tio estis precipe la kazo en oktobro 2012, kun la lanĉo de la strukturita kaj semantika datumbazo Wikidata kaj ĝiaj etendaĵoj Wikibase, kaj pli lastatempe, en 2020, kun la alveno de la projekto Abstrakta Vikipedio . [126]

Video 1. Prezento de fratinaj projektoj
kiel parto de WIKIMOOC 2016.

Kaj

Vikifunkcioj[127].

Sen detaligi, estas interese rimarki, ke la interkonekto inter ĉi tiuj tri projektoj ebligas la aŭtomatan tradukon de enciklopediaj artikoloj en ĉiujn naturajn lingvojn subtenatajn de la movado Wikimedia. Pli precize, la frazoj de artikoloj publikigitaj en Abstrakta Vikipedio estas formulitaj per komputilaj funkcioj produktitaj en la projekto Wikifunctions, kun la celo prilabori informojn el la semantika datumbazo Wikidata. Alivorte, artikolo en Abstrakta Vikipedio havas nur unu paĝon por ĉiuj lingvoj, simile al la ento-paĝoj de Wikidata, kiuj estas titolitaj per litero sekvata de nombro[128].

Sekvante ĉi tiujn klarigojn, klariĝas, ke ne komplekseco determinas projektan malakcepton, sed prefere serio da kriterioj kompareblaj al tiuj uzataj por forigi ekzistantajn projektojn aŭ lingvajn versiojn. Rilate al tio, Meta-Wiki konservas ĝisdatigitan liston de la diversaj retejoj gastigitaj de la Wikimedia Foundation, kies ekzisto estas pridubata. [129] Ĉi tiu sekcio ĉefe enhavas lingvajn versiojn de projektoj, kies disvolviĝo ne plu eblis, kvankam tuta projekto ĉiam riskas esti haltigita.

Tio ankaŭ okazis al la 31 lingvaj versioj de la projekto Vikinovaĵoj, kiuj, ekde la 4-a de majo 2026, 22 jarojn post la lanĉo de la anglalingva retejo, estas alireblaj nurlegebla [130].

En la kazo de Vikinovaĵoj, la manko de aktiveco ŝajnis esti la ĉefa pravigo por la suspendo de la projekto. Tamen, aliaj kialoj povus esti alvokitaj, kiel montras ĉi tiu epizodo en 2005, kie, baldaŭ post ĝia lanĉo, la franclingva versio de la kolekto de citaĵoj de Vikicitaro preskaŭ malaperis. La projekto estis akuzita pri la retrovo de la enhavo de datumbazo de...

datumoj submetitaj al kopirajto, nekongruaj kun la permesilo Krea Komunaĵo aplikata al ĉiuj edukaj projektoj de Wikimedia. Kiam plendo estis sendita al la asocio Wikimedia Francio, kaj poste relajita sur la retejo Meta-Wiki, efektive oni parolis pri fermo de la projekto[131]. Post longaj diskutoj, ĝi tamen estis konservita, sed kondiĉe ke oni rekomencu de nulo, kaj ke oni starigu ĉarton por garantii la spureblecon de la ofertoj prenitaj de la projekto[132].

Tio donas iom da kompreno pri kiel edukaj projektoj, kaj iliaj lingvaj variaĵoj, aperas kaj malaperas ene de la movado. La ekzemploj menciitaj supre sufiĉas por kompreni la ĝeneralajn principojn substantajn ilian kreadon. Krom Meta-Wiki, Wikidata, Wikifunctions, Abstract Wikipedia, kaj Wikimedia Commons, kiuj ne estas strikte parolante edukaj enhavprojektoj, ĉiuj aliaj projektoj ŝajnas deveni de deziro specialigi antaŭekzistantan projekton.

La ideo kutime estas debatata ene de projekto en la sama lingvo, antaŭ ol la diskuto estas relajita al la MetaWiki-ejo. Se la projekto estas konsiderata tie grava, ĝi tiam estas submetita por konsidero. Ĉi tiu apliko devas esti akceptita de la Laborgrupo pri Fratinaj Projektoj, laŭ la mandato de la Komitato pri Komunumaj Aferoj de la Fondaĵo Wikimedia, antaŭ ol la nova retejo povas esti kreita. Konsiderinda kvanto da tempo povas pasi inter la komenca ideo kaj la lanĉo de projekto, kiel montras Wikisource kaj ĝiaj tri jaroj da disvolviĝo.[133] Novaj lingvaj versioj nun devas esti submetitaj al la Lingva Komitato por aprobo antaŭ ol esti testataj sur la Inkubatoro, Beta-Wikiversity, aŭ plurlingvaj Wikisource-platformoj, kun la celo establi sendependan retejon.

Post ĉi tiuj klarigoj pri frataj projektoj kaj iliaj lingvaj variaĵoj, ni ankoraŭ bezonas diskuti retejojn, kiuj havas ligon kun la vorto Vikio, ĉu per sia nomo aŭ per la uzata programaro. En 2024, pli ol 22 600 el ili estis listigitaj, el kiuj pli ol 95% havis nenian rilaton kun la movado Wikimedia, krom eble la fakto, ke ili uzis la programaron MediaWiki disvolvita de la Fondaĵo Wikimedia[134].

Ekzemple, WikiLeaks, kreita de Julian Assange por publikigi konfidencajn dokumentojn el anonimaj fontoj, estas nek projekto Wikimedia nek kunlabora retejo. Koncerne la universalan kaj plurlingvan kolekton de ilustritaj gvidiloj, WikiHow, kvankam ĝi funkcias kunlabore uzante la programaron MediaWiki[135], ĝi havas nenian rilaton kun la movado Wikimedia. Krome, ĝia uzantinterfaco, radikale malsama ol tiu de projektoj Wikimedia, tuj evidentiĝas tion.

Kontraste, Wikimini, la libera enciklopedio por infanoj, havas tre similan aspekton al projektoj de Wikimedia, kvankam ĝi neniam estis akceptita de la Fondaĵo. Koncerne la projektojn WikiTribune kaj Fandom, ilia ambigueco rilate al la movado estas des pli granda, ĉar ilin kreis Jimmy Wales, la fondinto de Vikipedio kaj la Fondaĵo Wikimedia. [136].

Tamen, ĉar temas pri komercaj projektoj, ili sub neniuj cirkonstancoj povas esti subtenataj de neprofitcela fondaĵo.

Konklude, indas rimarki, ke la movado Wikimedia ekkonsciis pri si mem nur relative malfrue rilate al la apero de Wikimedia-projektoj kaj iliaj diversaj lingvaj versioj. Por ke sento de komunumo disvolviĝu inter ĉiuj ĉi tiuj projektoj, necesis atendi, ke kunordigo aperu sur la platformo MetaWiki, kaj ankaŭ ke multaj renkontiĝoj kaj asocioj aperu ekster la cifereca sfero. En ĉi tiu senco, la naskiĝo de la movado ne estis unufoja evento, sed prefere la kulmino de longa procezo de konsciigo.

Kodoj QR

		
QR 10. Vikimediaj Novaĵoj	QR 11. Templinio	QR 12. Fratinaj Projektoj de Video

Konsciigante pri la movado

Antaŭ ol trakti la temon de konsciigo pri la movado, eble estus interese malkovri la etimologian originon de la vorto "Vikimedia". Ĉi tiu estas miksvorto kunmetita de la sufikso "media" kaj la prefikso "wiki", kiun ni ŝuldas al la havaja esprimo "wiki wiki", kiu tradukiĝas en la francan kiel: "rapida, rapida"[137]. Ĉi tiun terminon unue adoptis Ward Cunningham, la kreinto de la unua Vikio-motoro, antaŭ ol ĝi estis reuzata en la nomoj inventitaj por aliaj programoj en la sama familio. UseModWiki estas ĉefa ekzemplo; ĉar ĝi estis la unua programo uzita de la kompanio Bomis por gastigi sian kunlaboran enciklopedian projekton. Jen sendube kial la termino "vikio" estis uzata por krei la vorton Vikipedio, kombinante ĝin kun la sufikso "pedia", kiu rilatas al la angla vorto enciklopedio, principo kiu poste estis adoptita por ĉiuj aliaj projektoj en la movado.

Figuro 18. Florence Devouard en 2017.

La vorto Vikimedia, siaflanke, aperis nur la 16-an de marto 2003, dum diskuto pri la

deklino de La de enciklopedio povus esti adaptita al aliaj specoj de partoprenaj eldonprojektoj. Dum ĉi tiu procezo, la usona verkisto Sheldon Rampton havis la ideon asocii la terminon vikio kun tiu de "amaskomunikiloj", por reliefigi la diversecon de

amaskomunikiloj produktitaj kaj kundividitaj de Vikipedio kaj ĝiaj fratinaj projektoj[138].

Tamen, nur en junio 2008 Florence Devouard, tiama prezidantino de la Fondaĵo, asociis la vorton Vikimedia kun socia movado, kiun ŝi vidis aperi ene de Vikimediaj projektoj kaj iliaj uzantaj

komunumoj.

Tamen, aserti, ke tiu preciza momento koincidas kun la naskiĝo de la movado, estus iom arbitra. Ĉar dum la apero de esprimo en arkivoj povas esti pli-malpli facile determinita, ĉiu scias, ke socia movado ne formiĝas en ununura momento. En la kunteksto de Vikimedia, ĝia naskiĝo estas kompreneble ligita al tiu de la projekto Vikipedio, sed ankaŭ al ĉio, kio ebligis la kreadon de tiu libera enciklopedio. El ankoraŭ alia perspektivo, la apero de la Vikimedia movado povas esti datita al la 20-a de junio 2003[139]. La dato de la kreiĝo de la fondaĵo, kiu portas la saman nomon. Aŭ kial ne asocii la kreiĝon de la movado kun la lanĉo de la reta platformo?

Meta-Vikio, kiu reprezentas la ĉefan lokon de kunordigo.

Tamen, la esprimo "Wikimedia movado" efektive aperis en junio 2008, kreita de Florence Devouard. Tio okazis en la dissendolisto de la Fondacio kaj baldaŭ antaŭ ol ŝi demisiis kiel prezidanto.[140] En sia mesaĝo, ŝi dividis la ideon establi ekspozician retejon por la Wikimedia-movado, kiun ŝi antaŭvidis tiel, sub la domajna nomo wikimedia.org. [141]

La movado Wikimedia, laŭ mia kompreno, estas

- kolekto de valoroj kundivdataj de individuoj (esprimlibereco, scio por ĉiuj, komunuma kundivido, ktp.)
- gamo da agadoj (konferencoj, laborrenkontiĝoj, vikiaj akademioj, ktp.)
- aro da organizaĵoj (Wikimedia Fonduso, Wikimedia Germanio, Wikimedia Tajvano, ktp.), kaj ankaŭ kelkaj liberaj agentoj (individuoj sen ĉapitroj) kaj organizaĵoj kun similaj vidpunktoj[142]

Kun tiom da detaloj kaj klarigoj, tia mesaĝo povus nur akceli konscion ene de la movado. Ĉiukaze, ĝi emfazis, ke tiuj aktivaj en interretaj redakciaj projektoj aŭ filiigitaj organizoj estis parto de tio, kion Ralf Dahrendorf nomas "kvazaŭ-grupo"[143]. Alivorte, aro da individuoj, kiuj dividas similan vivstilon kaj komunan kulturon, sed kies komunecoj ne rondiras ĉirkaŭ konscio pri ilia komuna pozicio ene de la potencodinamiko[144].

Post la naskiĝo de Vikipedio kaj multaj fratinaj projektoj, daŭris ĉirkaŭ dek jarojn por ke la movado Wikimedia konsciiĝu pri sia ekzisto. Eĉ hodiaŭ, kiel jam observite, multaj homoj aktivaj en edukaj projektoj ankoraŭ ne rimarkas, ke ili partoprenas en la agadoj de socia movado. Tio kontrastas kun tiuj implikitaj en personaj agadoj organizitaj ene de la movado, kiuj ĝenerale estas pli konsciaj pri sia engaĝiĝo. Tio estas unu kialo kredi, ke la evoluo de la Fondaĵo Wikimedia kaj ĝiaj filiigitaj organizoj ludis signifan rolon en la kreskigo de sento de aparteno.

La kreado de filiigitaj organizoj

Se la ideo pri movado verŝajne aperis danke al la alveno de grupoj kaj organizoj aligitaj kun la Fondaĵo Wikimedia, tiam valoras priskribi ĝiajn kreoprocezojn. Tamen, ĉar tio implikas plurajn centojn da specifaj ekzemploj, grupigitaj en plurajn kategoriojn detaligitajn en la dua parto de la libro, trakti la historion de ĉiu ĉi tie estus multe tro teda entrepreno.

Krome, kvankam ekzistas abundo da ciferecaj arkivoj pri la originoj de Wikimediaj retejoj, tio ne validas por iliaj filiigitaj organizoj. Multaj el ĉi tiuj organizoj formiĝis dum eksterretaj kunvenoj aŭ kunvenoj, kiuj neniam estis registritaj. Plie, signifa parto de la komunikado ene de ĉi tiuj asocioj okazas per privataj kanaloj alireblaj nur por aktivaj membroj.

Ĉar mi estas unu el la fondintoj, mi do limigos min ĉi tie al parolado pri la asocio Wikimedia .

Belgio. Ĝi estis fondita la 8-an de oktobro 2014 kiel neprofitcela asocio, antaŭ ol esti agnoskita la 6-an de aŭgusto 2015 de la estraro de la Fondaĵo Wikimedia[145]. Post pli ol tri jaroj da agadoj kaj kunvenoj[146] kaj sub la impeto de Maarten Deneckere, kiu ekoficis kiel prezidanto, 8 el ni subskribis la unuan version de la statutoj de la asocio[147].

Ĝis hodiaŭ, la socia celo de Wikimedia Belgio estas "impliki ĉiujn en libera scio[148]"

"Male al Wikimedia Germanio, la unua establita en 2004, kiu jam havis pli ol 85 000 membrojn kaj preskaŭ 150 dungitojn en 2021[149], la belga asocio havas nur unu partatempan dungiton kaj 150 membrojn en 2025[150]."

Antaŭ ol esti agnoskita de la alligiteca komitato respondeca pri helpado al la estraro de la

La Fondaĵo, ĉiuj naciaj asocioj, konataj kiel "ĉapitroj" en la angla, kaj ĉiuj aliaj filiigitaj organizaĵoj devas plenumi multajn procedurojn. Ĉi tiuj

konsistas el plenumo de aro da antaŭkondiĉoj, kiuj evoluis post la kreado de decid-komitato en

Aprilo 2006[151]. Ĉi tiuj devoj malsama inter LA uzantaj grupoj kaj la

lokaj aŭ temaj asocioj. Tamen, tiuj inkluzivas: minimuman nombron da membroj kaj

de referenculoj, misio kaj interna regularo konforma al la atendoj de la movado, la alsendo de planoj kaj jaraj agadraportoj, ktp.[152].

Tial kompreneblas, ke krei novan enton ene de la movado ne estas simpla. Por profiti de la loĝistika kaj financa subteno de la Fondaĵo, rezervita por filiigitaj organizaĵoj, tuta serio da raportoj devas esti prezentitaj al diversaj komitatoj kaj komisionoj respondecaj pri ilia taksado. Tio reprezentas signifan kvanton da administra laboro, kiun ne ĉiam facile administreblas, precipe kiam la membroj de la filiigita organizaĵo estas ĉiuj volontuloj. Tial, sendube, la regula malapero de aliĝoj, dum aliaj kreiĝas aŭ reaperas depende de la energio kaj dinamismo disponeblaj ene de la teamoj.

Agadoj rilataj al kolektado kaj redistribuado de donacoj al la movado, same kiel varmarkaj licencoj, do kontrastas kun la valoroj de libera kunhavigo kaj aŭtonomeco priskribitaj en la edukaj projektoj. Ĉi tio sendube konfirmas, ke la eksterreta aspekto de la movado estas pli influita de la ĉirkaŭa ekonomia sistemo, dum la reta aspekto restas pli fidela al la heredaĵo transdonita de la kontraŭkulturo de la 1960-aj jaroj. Por fini ĉi tiun unuan parton de la libro, jen kelkaj finaj konsideroj pri ĉi tiu heredaĵo.

La heredaĵo de kontraŭkulturo

Ĉe la fino de ĉi tiu unua parto de la libro, fariĝas klare, ke la cifereca revolucio, kiun ni

Figuro 19. Membroj de la alligiteca komitato en 2025.

Kvankam ĝenerale konsiderata teknologia revolucio, ĝi ankaŭ, kaj eble ĉefe, estis socia kaj kultura. Koncerne la historion de Vikimedio, rakontitan ĉi tie ekde la originoj de ĝia enciklopedio ĝis la apero de ĝiaj filiigitaj organizoj, ĝi rivelis kiel la ideoj de la kontraŭkulturo de la 1960-aj jaroj estis transdonitaj al la movado.

Kaze de dubo, ni ankaŭ notu, ke Richard Stallman, tiu, kiu kreis la konceptojn de licenco kaj libera enciklopedio, estis nomita de iuj kiel la guruo de la hacker-kontraŭkulturo [153] kaj la patro de la hipia operaciismo [154]. Hipsa kulturo, kies inversigo de la emblemo ankaŭ maltrankvilige similas al tiu de la movado Wikimedia.—

Figuro 20. Logooj
Wikimedia.

Sendube, kaj per la movado de libera programaro, Vikimedio heredis la valorojn produktitajn de la sociaj movadoj de la 1960-aj jaroj. Ĉi tiuj valoroj nun forte kontrastas al la varigo kaj kapitaligo de la mondo, de kiu la reto nur reflektas tion, kio okazas en la resto de la homa socio. Ĉi tiu fenomeno ne estas nova. Jam en 2008, André Gorz, la filozofo kaj unu el la patroj de dekresko, traktis ĉi tiun temon. [155] kaj teoriulo de politika ekologio [156], jam rimarkis, ke:

Figuro 21. Hipsa emblemo.

La lukto inter "proprieta programaro" kaj "libera programaro" [...] estis la deirpunkto por la centra konflikto de la epoko. Ĝi etendiĝas kaj daŭras en la lukto kontraŭ la varigo de primaraj rimedoj - tero, semoj, la genaro, kulturaj varoj, komuna scio kaj kapabloj, kiuj konsistigas ĉiutagan kulturon kaj estas antaŭkondiĉoj por la ekzisto de socio. La civilizita aŭ barbara formo, kiun prenos la eliro el kapitalismo, dependas de la direkto, kiun prenos ĉi tiu lukto. [157]

Figuro 22. Foto de Richard Stallman dum la unua internacia kunveno de la movado Wikimedia en 2005.

En ĉi tiu lukto kaj nur kun la nomo de nekomerca domajno inter la 100 plej vizitataj retejoj en la TTT [158], La galaksio Wikimedia tiel aperas kiel unu el la lastaj ciferecaj spacoj de libereco, kunhavigo kaj egaleco. Spaco kiu, krome, estas tutmonde konata, danke al la sukceso de siaj pli ol 350 lingvaj versioj.

Vikipedio, sed sen kolekti iujn ajn informojn pri la identeco kaj la konduto de retuzantoj. Jen grava nova informo, precipe ĉar ĉi tiu praktiko estas konsiderata de iuj kiel "nova nigra oro" pumpita el la reto, dum aliaj preferas paroli pri "kapitalismo 3.0" [159] » aŭ "gvata

Evidente, la riskoj en ĉi tiu lukto estas malfacile kompreneblaj. La komplekseco de la IT-infrastrukturo, sed ankaŭ la fakto, ke ĉio ĉi estas parto de revolucio, kiun Rémy Rieffel priskribas kiel "malstabila kaj ambivalenca, samtempe plena de promeso kaj plena de minacoj", ne faciligas la aferojn. Ĉi tio estas des pli vera, ĉar ĉio ĉi okazas "en kunteksto, kie valoroj de emancipiĝo kaj malfermiteco kolizias unuflanke kun strategioj de kontrolo kaj dominado aliflanke[162]."

Rilate al ambivalenco, surprizas ekscii, ekzemple, ke Jimmy Wales, kreinto de Vikipedio kaj la Fondaĵo Wikimedia, estas adepto de objektivismo, kvankam tiu filozofio vidas kapitalismon kiel idealan socion[163] kaj racian egoismon kiel moralecon. Poste, rilate al la malstabileco de la cifereca mondo, estas tiuj ripetaj alvokoj de Tim Berners-Lee por "recentraligo[164]". kaj la "reguligo[165]" de retspaco, kiun li elpensis en tute kontraŭa spirito. Koncerne la pionirojn de la Interreto, ili verŝajne ne imagis, ke ilia kreado iam permesus al miliardoj da konektitaj objektoj generi, nur en Francio kaj en 2021, pli ol 2,6 miliardojn da eŭroj[166].

Rilate al kontrolo, kaj preter tio, kion praktikas komercaj firmaoj, kompreneble estas sur la flanko de ŝtatoj, ke oni devas koncentri la atenton. Alfronte al emancipa movado kiel Wikimedia, ne malpli ol 18 landoj jam cenzuris Vikipedion kaj foje eĉ ĉiujn fratajn projektojn. Tio okazis, ekzemple, en Turkio, Rusio, Irano, sed ankaŭ en Britio, Francio kaj Germanio, kaj tio okazas konstante en Ĉinio ekde 2004[167].

En iuj kazoj, juraj proceduroj estis uzitaj por timigi membrojn de la movado.

Tio okazis en Francio kiam la direktoro de la asocio Wikimedia estis minacita per krima procesigo fare de la Centra Direktoraro de Interna Inteligenteco (DRI) post kiam li rifuzis forigi artikolon pri milita stacio el Vikipedio.[168] Bonŝance, tio, kio okazis en Francio, ne iris preter timigado. En Belorusio, tamen, Mark Bernstein, kontribuanto al Wikimedia-projektoj, estis kondamnita al dek kvin tagoj en malliberejo kaj tri jaroj da hejmaresto pro komentoj, kiujn li faris pri la milito en Ukrainio.[169] Dum dum ĉio ĉi, nuntempe, estas la konservativuloj en povo en Usono, kiuj "celas akiri Vikipedion" per provado akiri la verajn identecojn de kelkaj kontribuantoj.[170]

La kontrolo kaj neglekto de privateco tiel alvokas la embleman figuron de la interninformanto, kies defia sinteno memorigas pri tiuj aktivaj en la kontraŭkulturo de la 1960-aj jaroj. Inter ĉi tiuj, Julian Assange, Edward Snowden kaj Chelsea Manning laŭdire "perdis sian liberecon defendi la nian."[171]

"Simile, oni povus ankaŭ diri, ke Vikimediistoj Aaron Swartz, Bassel Khartabil, Pavel Pernikov, Ihor Kostenko kaj Mark Bernstein oferis sin por libereco, kunhavigo kaj vero."

En Vikimedio, kiel klarigite en la enkonduko al ĉi tiu verko, alarmo povas havi la formon de alvoko por komentoj responde al decido aŭ situacio observita ene de la movado. Ĉi tio estas eĉ instituciigita praktiko, kiu estas submetita al subtena kaj monitorada proceduro [172]. Ĉiuj ĉi tiuj avertoj koncernas la troojn de certaj projektoj, sed ankaŭ de la Fondaĵo kaj certaj asocioj, kiuj foje luktas por respekti la praktikojn kaj valorojn evoluigitajn en la reta sekcio. Tamen tio ne malhelpas, ke redaktaj projektoj havu siajn proprajn regulojn kaj rekomendojn, nek vidu la aperon, en 2020 kaj tra la tuta movado, de universala kondukto, kiu difinas la "minimuman normon de akcepteblaj kaj neakcepteblaj kondutoj[173]".

La ideologio transdonita al Vikimedio, parte priskribita de Steven Levy en lia libro **The Hacker Ethics**[174], estas tial pli subtila ol simpla malakcepto de aŭtoritato. En spirito de kunhavigo, malfermiteco, travidebleco, libereco, egaleco kaj aŭtonomeco, la movado sukcesis establi tre kompleksan, tamen kosmopolitan kaj tutmondan strukturon. Ĉi tiu organizo, kiel ni malkovros en la dua parto de ĉi tiu libro, estas tre inspira en sia aliro al konstruado de komunumo ene de ĉiam pli tutmonda kaj cifereca mondo.

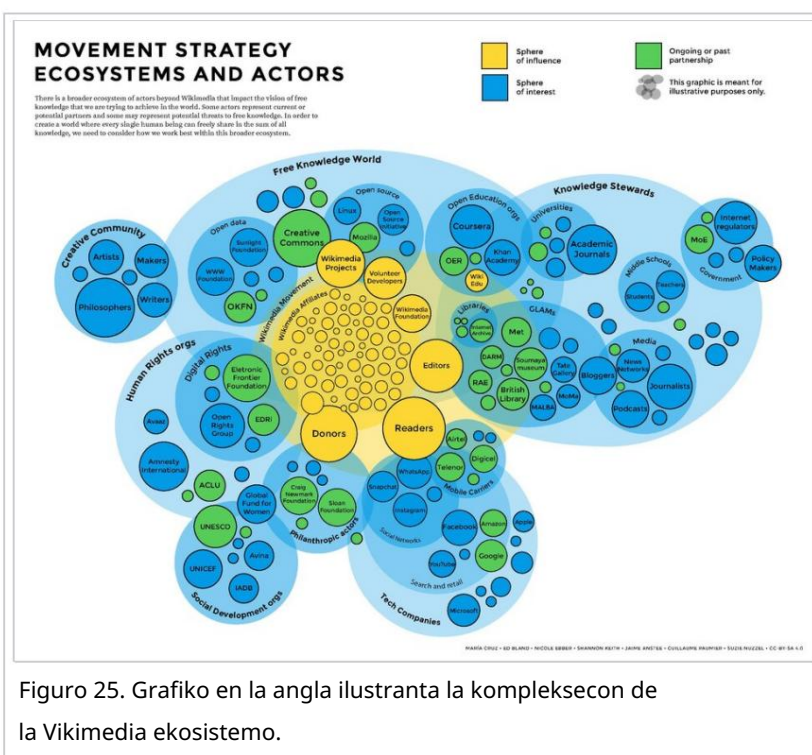

Figuro 23. Bronza skulptaĵo de Davide Dormino titolita Io ajn diri? honore al la tri interninformantoj, kiuj estas, de maldekstre dekstren: Edward Snowden, Julian Assange kaj Chelsea Manning.

Dua Parto: Kosmografio de la Movado Vikimedio

Venis la tempo fari

“Kosmografia” prezento de Vikimedio, aŭ alivorte, organiza skemo de la movado inspirita de la vorto galaksio, a ordigi uzita dum la deka datreveno de la Vikipedia projekto[175]. Laŭ mia opinio, la malkovro de ĉi tiu galaksio komenciĝis per foliumado de unu Vikimedio projekto al alia, kun la intenco malkovri ĉion kaŝitan en la ombroj de la Vikipedia planedo. Post tio, mi ankoraŭ devis malkovri la tutan eksterretan parton de la movado. Kion mi faris ekde la 10-a de oktobro 2011, aliĝante al la fondaj membroj de la asocio Vikimedio Belgio[176].

Figuro 25. Grafiko en la angla ilustranta la kompleksecon de la Vikimedio ekosistemo.

Dum miaj aventuroj, mi malkovris, ke senretaj kaj retaj agadoj ene de la movado evoluis en du malsamaj sferoj kaj medioj, en kiuj mi observis kelkfoje tre diverĝajn organizojn kaj kondutojn.[177] Kelkaj kognaj disonanĵoj eĉ aperis al mi, sed sen ke mi povis dedukti, ke ekzistas iuj realaj faktkonfliktoj ene de la movado. Tio ŝuldiĝas, mi kredas, al forta ĝenerala engaĝiĝo al la komuna projekto, kiu estas la libera kunhavigo de la sumo de scio.[178]

Kun la tempo, mi ekperceptis en Vikimedio ian miniaturan reprezentaĵon de la hiperkomplekseco[179], kiu karakterizis nian tutmondan kaj ciferecan socion ekde la komenco de la 21-a jarcento. Studi la organizadon de la movado ankaŭ permesis al mi pli bone kompreni la defiojn de struktura kaj ekonomia tutmondiĝo[180], kiuj aperis en novaj formoj post la disvolviĝo de la Interreto. Proponante superrigardon de ĉi tiu internacia movado en ĉi tiu dua parto de la libro, mi esperas helpi ĝiajn membrojn pli facile orientiĝi tra ĝi. Koncerne aliajn legantojn, ili trovos en ĉi tiu prezento valoran ŝancon malkovri, kia povas aspekti hodiaŭ kosmopolita, internacia, interkultura kaj tre konektita organizaĵo, danke al la uzo de la Interreto.

QR 13. Wikimedia Ekosistemo

QR 14. Wikimedia Galaksio

La konstelacio de interretaj projektoj

Kiel menciite antaŭe, la plej konata cifereca spaco Wikimedia inter la ĝenerala publiko estas Vikipedio, kun 67 milionoj da artikoloj el 245 aktivaj lingvaj versioj ĝis majo 2026.[181] Ĝi tiel estas ĉe la supro de la listo de edukaj projektoj, antaŭ la 198 versioj de Wiktionary, la 122 de Wikibooks, la 99 de Wikiquote, la 84 de Wikisource, la 36 (nurlegeblaj) de Wikinews, la 27 de Wikivoyage kaj la 17 de Wikiversity, por entute 884 edukaj projektoj.[182] Aldone al ĉi tiuj, kaj ankaŭ en la eduka sfero, ekzistas la plurlingva projekto Wikispecies kaj la tri platformoj por lanĉi novajn lingvajn versiojn: Incubator, BetaWikiversity kaj Wikisource Multilingual. Aldonante la teknikajn, administrajn kaj aliajn projektojn, ni tiel alvenas, en februaro 2026 kaj laŭ Wikiscan, al entute 1009 retejoj kaj 602 milionoj da paĝoj gastigitaj sur la serviloj de la Fondaĵo. [183]

Kvankam ili estas evoluigitaj ene de la sama movado kaj per la sama programaro (MediaWiki), ĉi tiuj retejoj ne ĉiuj estas samaj. En decembro 2025, ekzemple, laŭ WikiStats, la nombro da homoj, kiuj faris almenaŭ unu redakton, variis de 189 por Vikicitaro en la urdua lingvo ĝis 52 624 972 por la angla Vikipedio.[184] La grandeco de aktivaj komunumoj do povas multe varii depende de la projekto, sed ankaŭ de la lingva versio. Ĉiu komunumo tiam agordas sian enhav -administran sistemon malsame. [185] kaj establas regulojn specifajn por ĉiu eduka celo kaj ĉiu lingva variaĵo.

La germanlingva Vikipedio- projekto , ekzemple, havas regulojn apartajn de tiuj de la franclingva projekto. Justa uzo ne validas, skizaj artikoloj ne estas retenataj, kaj malpermesi uzanton postulas dutrionan plimultan voĉdonon.[186] Tio okazas ĉar en oktobro 2020 kaj nur en la portugala projekto, oni decidis, ke la modifo de la ĉefa spaco de la enciklopedio de nun estos rezervita por homoj kun uzantkonto.

Rilate al la enhavo de la diversaj lingvaj versioj de la libera enciklopedio, studo en 2010 komparanta 74 el ili rivelis, ke 74% de la enciklopediaj artikoloj ekzistis nur en unu lingva versio.[187] Tio montras, ke ĉiu lingva versio havas sian propran apartan enhavon, evoluigitan de redaktantoj komunikantaj en komuna lingvo, sed sen nepre dividi la saman kulturon aŭ naciecon.

Krome, edukaj projektoj havas ĉiun propran celon. La celo de enciklopedio efektive diferencas de tiu de vortaro, vojaĝgvidilo, gvidlibro pri vivaĵoj, kolekto de citaĵoj, platformo por krei kursojn kaj esplorartikolojn, biblioteko de libroj en la publika havaĵo aŭ publikigitaj sub libera licenco, ĵurnalista retejo, semantika datumbazo, alia de komputilaj funkcioj aŭ multmediaj dosieroj, ktp.

Krome, malsamaj celoj ankaŭ signifas malsamajn redaktajn regulojn. Efektive estas malpermesite produkti novan scion aŭ misuzi ĉeffontojn en Vikipedio, dum ĉio ĉi estas bonvena en ĉiuj aliaj projektoj, kiel ekzemple Vikivortaro[188]. Vikifontaro, tamen, estas escepto al ĉi tiu lasta regulo, ĉar la projekto konsistas el kolektado kaj ciferecigo de verkoj listigitaj en la publika domeno aŭ jam publikigitaj sub libera permesilo.

Fine, gravas memori, ke kopirajto ankaŭ povas varii de unu projekto al alia. Ekzemple, datumoj de Wikidata kaj dosierpriskriboj de Wikimedia estas submetitaj al kopirajtleĝoj.

La enhavo de Commons estas submetita al la permesilo CC0, male al la enhavo de aliaj projektoj, kiuj estas sub la permesilo CC.BY-SA. Ĉi tio estas fina argumento, kiu pravigas la bezonon klasifiki projektojn kaj aliajn ciferecajn agadspacojn laŭ funkcio[189], por igi ilian ĝeneralan vidpunkton pli komprenebla.

Projektoj pri kunhavigo de scio

Tiel, ene de la cifereca spaco Wikimedia, ekzistas aro da projektoj dediĉitaj al scio-interŝanĝo, kiuj estas haveblaj en multaj lingvaj versioj. Ĉi tiuj malsamaj versioj originas de plurlingvaj projektoj kiel Wikimedia Incubator, Wikiversity Beta, kaj Wikisource Multilingual. Antaŭ ol akiri siajn proprajn retejojn, ili profitas de periodo de testado kaj efektivigo [190]

Tiam, ene de tiuj aŭtonomaj projektoj, eblas kelkfoje renkonti subprojektojn, kiuj mem konsistigas specialigitan spacon de la ĉefa projekto, kiel ekzemple biblioteko de infanlibroj en la projekto Vikilibroj ekzemple, aŭ scienca revuo en la projekto Vikiversitato en la angla kaj eĉ ripetigante ĉi-foje, multaj temaj projektoj[191] kaj portaloj[192], kiuj celas kunigi pasiajn eldonejojn ĉirkaŭ certaj temoj.

Aldone al testaj projektoj por novaj lingvaj versioj, ekzistas aliaj plurlingvaj projektoj, kiel ekzemple la projekto Vikispecioj, kiu listigas ĉiujn vivaĵojn, aŭ la projekto Wikimedia Komunejo, kiu respondecas pri centraligo de bildaj, aŭdaj, video-dosieroj ktp. [193] uzata en ĉiuj aliaj projektoj de Vikimedia. Plurlingveco ankaŭ estas praktikata en la projekto Vikidatumoj, kiu centraligas faktajn informojn en grandega semantika datumbazo, ofte prenita aŭtomate de aliaj projektoj en la movado[194].

Sekve de tio, oni notu, ke la angla lingvo ofte servas kiel komuna lingvo en pli teknikaj retejoj, kiel verŝajne estos la kazo por la du novaj projektoj nuntempe en la testa fazo. La unua nomiĝas Vikifunkcioj kaj celas produkti komputilajn funkciojn, kiuj permesos al la dua, nomata Abstrakta Vikipedio[195], aŭtomate montri enciklopediecajn artikolojn en ĉiuj naturaj lingvoj.

Ĉiuj ĉi tiuj redaktaj projektoj funkcias per la programaro MediaWiki, jam prezentita en la unua parto de ĉi tiu libro. Ili ankaŭ estas ĉiuj libere alireblaj, kunlaboraj en sia redaktado, sendependaj en sia administrado, kaj submetitaj al la permesilo CC.BY-SA, escepte, kiel jam menciite, de la enhavo de la projekta datumbazo Wikidata kaj la dosierpriskriboj en Wikimedia Komunejo, kiuj en ambaŭ kazoj estas licencitaj sub CC0. La listo de ĉiuj ĉi tiuj projektoj kaj lingvaj versioj povas varii de tempo al tempo, depende de decidoj faritaj rilate al listo de projektoj proponitaj por kreado.[196] kaj alia listiganta la projektojn proponitajn por elimino[197].

Tabelo 1. Prezento de Vikimediaj scio-kunhavigprojektoj kun iliaj logotipoj

	<u>Wikimedia Komunejo</u> estas plurlingva multimedia biblioteko kiu centraligas dosierojn uzatajn en Vikimediaj projektoj. Ĉi tiuj dosieroj estas publikigitaj sub la permesilo CC.BY.SA., kaj iliaj priskriboj estas publikigitaj sub la permesilo CC.O.
	<u>Vikidatumoj</u> estas plurlingva datumbazo sub libera CC0-licenco, kiun homoj aŭ maŝinoj povas legi kaj redakti por provizi informojn al aliaj Vikimediaj projektoj.
	<u>Vikifontaro</u> estas cifereca biblioteko de libroj, kiuj falis en la publikan domenon.
	<u>Vikispecioj</u> estas plurlingva gvidlibro de vivantaj specioj de faŭno kaj flaŭro.
	<u>Vikivortaro</u> estas priskriba kaj ilustrita vortaro.
	<u>Vikivojaĝo</u> estas turisma vojaĝgvidilo.
	<u>Vikicitaĵo</u> estas kolekto de citaĵoj.
	<u>Vikilibroj</u> estas kolekto de edukaj verkoj.
	<u>Vikinovaĵoj</u> estas kunlabora ĵurnalisma retejo kiu resumas aktualajn eventojn surbaze de neŭtrala vidpunkto.
	<u>Vikiversitato</u> estas kolekto de edukaj materialoj kombinitaj kun spaco dediĉita al esplorado.
	<u>Vikifunkcioj</u> estas biblioteko de komputilaj funkcioj, kiu ebligas, interalie, la disvolviĝon de la projekto Abstract Wikipedia, kies celo estas produkti enciklopediecajn artikolojn sendepende de iu ajn natura lingvo, per mobilizado de la datumoj kolektitaj de la projekto Wikidata.
	La inkubatoro de Wikimedia estas la testa kaj lanĉa retejo por novaj lingvoprojektoj el Vikipedio, Vikilibroj, Vikinovaĵoj, Vikicitaro kaj Vikivortaro.
	<u>Vikifontaro</u> plurlingva estas la lanĉplatformo por novaj lingvaj versioj de Vikifontaj projektoj.
	<u>Vikiversitato Betao</u> estas la lanĉplatformo por novaj lingvaj versioj de Vikiversitataj projektoj.

Tabelo 2. Ekzemploj de subprojektoj pri redaktado de Vikimedia

	<u>Vikijunior</u> same kiel Kuirlibro, kiu estas kolekto de kuirreceptoj, estas subprojekto de Vikilibroj, kiu kovras porinfanan literaturon.
	<u>Vikijurnalo</u> estas subprojekto de Vikiversitato celanta produkti sciencajn artikolojn en diversaj kampoj (medicino, sociaj sciencoj kaj striktaj sciencoj) kaj laŭ samranga revizia proceduro.

Projektoj pri administrado, administrado kaj konsciigo

Krom projektoj por kunhavigo de enhavo, ekzistas aro da ciferecaj spacoj destinitaj por organizi internajn agadojn ene de la movado Wikimedia. Inter ĉi tiuj estas la platformo MetaWiki, kiu estas la plej uzata retejo ene de la movado post la projekto Vikipedio en la angla[198]. Ĝi estas

spaco dediĉita al la kunordigo, dokumentado, planado kaj analizo de la movado Wikimedia. Kaj kiel antaŭe vidite, ĉi tie okazas multaj debatoj pri tio, kio okazas ene de la movado. La kreado de novaj projektoj aŭ filiiigitaj unuoj[199], la distribuado de stipendioj donitaj de la Fondaĵo, kaj eĉ la elektoj de komitatanoj kaj la estraro de la Fondaĵo estas organizataj ĉi tie.

Inter la retejoj dediĉitaj al kunordigo, ni trovas la retejon Wikimania kiel spacon por preparo kaj informo pri la ĉiujaraj internaciaj konferencoj dediĉitaj al la movado[200], kaj ankaŭ la retejon Wikimedia Outreach, kiu fokusiĝas al la promocio de Wikimedia-projektoj. Ĉi tio estas atingita per gamo da agadoj kaj projektoj dediĉitaj al la kampoj de edukado, galerioj, librovendejoj, arkivoj kaj muzeoj, samtempe kuraĝigante la kunhavigon de plej bonaj praktikoj kaj ekzemploj de sukceso[201]. Al ĉi tio ankaŭ devas esti aldonita la platformo Fluxx, nova portalo aperinta en 2021[202], por simpligi la administradon de subvencio-petoj alsenditaj al la Fondaĵo.

Ankaŭ notindas, ke pluraj organizaĵaj retejoj kaj projektoj ĉesis funkcii. Tio estis la kazo por la retejo pri strategia planado de Wikimedia, uzata por disvolvi la strategion de la movado dum la periodo 2010-2020, kaj kiu poste estis konservita kiel arkivo[203]. Simile, la retejo Wikimedia Usability, projekto por plibonigi la alireblecon de Wikimedia-retejoj, ankaŭ estis arkivita post la fino de financado de la Stanton Foundation[204], same kiel la retejo survey.wikimedia.org/ (<https://web.archive.org/web/20130219071622/http://survey.wikimedia.org/>), reta enketa platformo forlasita ĉirkaŭ 2013[205].

Rilate al la administrado de retpoŝtoj adresitaj al la movado, la movado Wikimedia starigis, en septembro 2004, prilaboran sistemon per la Malfermfonta Bileta Peto-Sistemo, poste anstataŭigita per la programaro Znumy LTS dum la jaro 2021[206]. Ĉiuj petoj, plendoj, komentoj kaj aliaj specoj de demandoj senditaj retpoŝte al la movado estas do pritraktitaj, en la unua linio, de volontuloj akredititaj de la Fondaĵo. Ĉi tiu pritraktado estas organizita de la viki-ejo de la Volunteer Response Team (VTR) de Wikimedia[207], en kiu 400 volontuloj[208] aktivas en ĉirkaŭ kvardek lingvoj, respondante al plurcent mesaĝoj ĉiutage[209].

Ene de edukaj projektoj, kaj ĉefe ene de Vikipedio, ekzistas diversaj subprojektoj pri konsciigo, kiuj kovras vastan gamon da temoj. WikiMooc estas unu ekzemplo. [210] kreita por instrui kiel kontribui al Vikipedio, la projekto Blacken Wikipedia[211] kiu lukta kontraŭ la manko de enhavo pri Afriko kaj afro-devenuloj, la projektoj Wiki Loves kiuj estas fotokonkursoj pri diversaj temoj, aŭ multaj projektoj dediĉitaj al la serĉado de seksa egaleco en enciklopediecaj artikoloj, kiel ekzemple la projekto Les sans pages.

Tabelo 3. Prezento de la projektoj pri helpo, kunordigo, administrado kaj informdivido, kiuj aperis ene de la movado Wikimedia

	Administrado de la Fondaĵo Wikimedia Vikipedio <u>estas</u> la retejo, kie la estraro de la Fondaĵo Wikimedia disponigas al la publiko dokumentojn rilatajn al ĝia administrado.
	La estraro de Vikimedio (https://board.wikimedia.org/wiki/Main_Page) estas <u>vikio-ejo</u> , kies aliro estas limigita al membroj de la estraro de la Fondaĵo Vikimedio por ilia interna komunikado.
	<u>Meta-Vikio</u> estas la retejo por la ĝenerala administrado kaj kunordigo de la movado Vikimedio.
	La retejo <u>Wikimania</u> dediĉas sin al la preparado de ĉiujaraj konferenccikloj dediĉitaj al la movado Wikimedia.
	<u>Wikimedia Outreach</u> estas retejo kreita por kunordigi la antaŭenigon de Vikimediaj projektoj kaj partnerecojn ene de la movado.
	Poŝtservoj de Vikimedio (https://lists.wikimedia.org/postorius/lists/) estas la <u>gastiga servo</u> por ĉiuj dissendolistoj administrataj de la Fondaĵo Wikimedia.
	<u>Statistikoj de Vikimedio</u> kunigas platformojn de statistika informo pri ĉiuj Vikimediaj projektoj administrataj de la Fondaĵo Wikimedia.
	<u>Volontula Responda Teamo</u> estas projekto kiu kunigas volontulojn avidajn respondi retpoŝtojn senditajn al la movado Vikimedio.
	<u>Uzebleco de Vikimedio</u> (arkivita) estas laborspaco dediĉita al plibonigo de la uzebleco de Vikipedio por novuloj.
	<u>Strategia planado de Vikimedio</u> (arkivita) estis la retejo uzata de 2009 ĝis 2010 por la disvolviĝo de la strategia plano 2010-2015.

Tabelo 4. Ekzemploj de subtenaj kaj konsciigaj subprojektoj evoluigitaj ene de Vikimediaj projektoj

	La Vikimooko Ĉi tiu estas senpaga reta kurso, malferma al ĉiuj, destinita instrui al homoj kiel kontribui al Vikipedio. Ĝin kreis volontulaj Vikipediaj kontribuantoj, kun la subteno de Wikimedia Francio.
	<u>Blacken Vikipedio</u> estas iniciato celanta plenumi la informan mankon pri afrika aŭ afrodevena kulturo, personecoj kaj la afrika diasporo en Vikipedio.
	<u>La Senpaĝaj</u> estas subprojekto de la franca versio de Vikipedio, iniciatita en julio 2016, kies celo estas kontraŭbatali seksajn malekvilibrojn en la artikoloj de la enciklopedio.
	<u>Vikio Amas Monumentojn</u> , laŭvorte "Vikio amas monumentojn", estas internacia fotografia konkurso okazanta ĉiujare en septembro, kies celo estas montri heredaĵajn posedaĵojn.

Teknikaj administradaj projektoj

Por administri la teĥnikajn problemojn rilatajn al la funkciado de la movado, aro da

Iom post iom aperis retejoj kaj projektoj. La plej grava el ĉi tiuj estas sendube la retejo MediaWiki, plurlingva platformo tute dediĉita al la kunlabora disvolviĝo kaj dokumentado de la programaro MediaWiki, sur kiu funkcias ĉiuj redaktaj projektoj. Ĉi tiu projekto estas proksime ligita al aliaj teknikaj administraj platformoj kiel Wikispore, respondeca pri testado de novaj proponoj de Wikimedia-projektoj, kaj Phabricator, kies ĉefa misio estas solvi komputilajn cimojn, prioritigante sekurecajn problemojn. En 2014, Phabricator efike anstataŭigis la programon Bugzilla, kiu estis konsiderata malaktuala kaj, male al sia posteulo, ne ebligis la kunordigon de taskoj senrilataj al IT-prizorgado.[212]

Alia retejo dediĉita al teknikaj demandoj estas Wikitech, informa kaj teknika gvidplatformo pri Wikimedia Cloud Services (WMCS)[213]. En januaro 2020, pli ol 16 000 homoj[214] vizitis la retejon por aliri la dosierojn kaj datumbazajn mastrumajn sistemojn de Vikimediaj projektoj[215]. Ankaŭ menciindas la esplorprojekto Vikimedia, kiu kunigas teamon de "sciencistoj kaj inĝenieroj, kiuj uzas datumojn por kompreni kaj povigi la milionojn da homoj, kiuj interagis ĉiutage kun Vikipedio kaj ĝiaj fratinaj projektoj."[216][217]

».

Fine, kiel la lasta alveninto kaj sola komerca projekto aperinta ene de la movado, estas la projekto Wikimedia Enterprise. Ĝia celo estas vendi privilegiajn alirservojn al grandaj komercaj uzantoj de Wikimedia-projektoj same kiel al organizoj. La prezoj por la asignitaj servoj povas vari de senpagaj ĝis varia kotizo depende de la grandeco de la kandidatoj kaj la profitcela aŭ neprofitcela naturo de iliaj agadoj.[218]

Tabelo 5. Superrigardo de aktivaj teknikaj administrataj projektoj ene de la movado Wikimedia

	La retejo MediaWiki estas platformo por disvolviĝo kaj dokumentado de la programaro MediaWiki uzata de ĉiuj redaktaj projektoj de Vikimedia.
	Vikimedia Fabrikilo (https://fabrikilo.wikimedia.org) estas platformo por taskadministrado malfermita al ĉiuj kontribuantoj de Vikimedia ĉefe por trakti IT-problemojn, restante malfermita al administrado de aliaj specoj de taskoj.
	Wikispore estas instanco de wmflabs kiu permesas testi novajn vikio-projektojn antaŭ ilia akcepto fare de la movado.
	Vikiteknologio estas platformo desegnita por dokumenti IT-projektojn kaj infrastrukturon subtenantajn la movadon Wikimedia, gastigita en la <u>nubo</u> fare de la Fondaĵo Wikimedia.
	Testa Vikio estas Wikimedia retejo uzata de programistoj por testi sian kodon antaŭ ol apliki ĝin al aliaj retejoj.
	Ilforĝejo (antaŭe toolserver) estas subprojekto de Wikitech dediĉita al administrado de Wikimedia nuba komputado dediĉita al gastigado de komunume subtenataj projektoj.
	Wikimedia Nuba VPS estas subprojekto de Wikitech konsistanta el nuba komputika administrata spaco de Wikimedia celita por gastigi aŭtonomajn projektojn.
	Datenservoj estas subprojekto de Wikitech, kiu ebligas rektan aliron al datumbazoj kaj memorrubejoj, same kiel retajn interfacojn por serĉoj kaj programecan aliron al datumstokejoj.
	Wikimedia Enterprise estas pagita servo ofertanta privilegian aliron al la enhavo de Vikimediaj projektoj, dediĉita al komercaj kompanioj kaj eble senpaga por nekomercaj organizaĵoj.

Komunikaj kaj informaj spacoj

Por internaj komunikadoj, la movado Wikimedia gastigas centojn da dissendolistoj[219], kaj privataj kaj publikaj, listigitaj en retpaĝo alirebla per la QR-kodo montrita ĉi tie, kaj ankaŭ multajn babilejojn malfermitajn ĉe IRC, Telegram, Discord kaj Mattermost. Krome, ekzistas ankaŭ multaj spacoj por diskuto en sociaj retoj spontanee kreitaj de grupoj de kontribuantoj.

En septembro 2019, platformo nomata "Wikimedia Space (<https://diff.wikimedia.org>)" ankaŭ estis kreita uzante WordPress kaj Discourse por provizi spacon por informinterŝanĝo kaj konversacioj inter tiuj aktivaj en la movado.[220] Tamen, antaŭ la fino de februaro 2020, kaj verŝajne pro manko de trafiko, la retejo finfine retenis nur la blogan funkcion. [221] kaj estis renomita Diff[222]. Ĉi tiu spaco restas ekskluzive por membroj de la movado, kun aparta atento al subrepresentitaj komunumoj. Per simpligita-redakta procezo, artikoloj estas kreitaj tie kaj foje povas esti tradukitaj en plurajn lingvojn[223].

Kelkaj gazetoj ankaŭ aperis ene de Vikimediaj projektoj antaŭ ol esti listigitaj sur paĝo de la Meta-Vikio-ejo[224]. Ĉe la franclingva flanko, ekzistas la gazeto Wikimag[225] kaj la bulteno Regards sur l'actualité de la Wikimédia (RAW)[226], ambaŭ estas periodaĵoj eldonitaj de kaj por Vikimedianoj. Simila revuo ankaŭ ekzistas sur la paĝo de Vikivortaro titolita: "Novaĵoj el la franclingva projekto Vikivortaro[227]".

Flanke de la anglalingvanoj, ekzistas ankaŭ la fama ĉiumonata revuo Signpost, la plej malnova ĵurnalo de la movado, kreita en januaro 2005. Ĝi resumas la gravajn eventojn, kiuj okazis en la enciklopedio kaj la movado[228]. Ĝia fondinto, Michael Snow, fariĝis membro de la estraro de la Fondaĵo de 2008 ĝis 2010, kaj poste de ĝia konsila komitato konsistanta el 16 invititaj membroj[229], ĝis ĝia dissolvo en junio 2018[230].

Ankaŭ interne ekzistas la Wikimedia Techblog dediĉita al la Wikimedia teknika komunumo[231], kies ĝisdatigojn faras teamo de programista subteno[232], kaj poste la platformo Phabricator, kiu ankaŭ gastigas ĉirkaŭ dek kvin blogajn spacojn [233]. Simile al la aktivaj blogaj spacoj ene de la movado, oni povas aboni ilin uzante Planet[234]. aŭ ajna alia RSS-fluagreganto.

Ĉe la nivelo de la Fondaĵo, la estraro uzas sian propran vikion por disvastigi ĉion rilatan al sia administrado[235], dum dungitoj prizorgas ekspozician retejon. [236] kiu inkluzivas Novaĵan sektion[237]. Aliajn blogajn spacojn[238] aŭ retejojn destinitajn por la ĝenerala publiko administras lokaj asocioj. Tio estas la kazo por Wikimedia Francio[239] kaj Wikimedia Svislando[240], kiuj mem-gastigas siajn retejojn, kun oficiala retejo kiu ankaŭ inkluzivas blogan spacon[241]. Dum la kanada[242] kaj belga[243] asocioj preferas uzi vikion gastigitan de la Fondumo, kiu estas kompletigita, en la kazo de Belgio, per aparta informa blogo [244].

Individuoj kaj grupoj aktivaj en la movado finfine povas krei siajn proprajn informspacojn. En la franclingva mondo, ĉirkaŭ dek blogoj estis tiel malfermitaj por komenti pri tio, kio okazas en Vikipedio. Inter la kreintoj de ĉi tiuj mem-administrataj spacoj, kelkaj povis esprimi vehementan kritikon de la projekto sen malkaŝi sian identecon kiel kontribuantoj.

Ĉar la modo pasis, neniuj el ĉi tiuj blogoj restis aktiva post 2020. Kvin jarojn antaŭe, tamen, la retejo Wikirigoler, ankaŭ konata kiel la blogo de Pierrot la Kronikisto, estis konsiderata "unu el la blogoj, kiuj plej influis la francan Vikipedian komunumon[245]". Ĝi estis, fakte, ĉe la origino de unu el la plej grandaj konfidkrizoj okazintaj inter la redaktantoj de la enciklopedio. Pro ĉi tiu retprovizanto, fariĝis eble identigi la homojn, kiuj kontribuis al la blogo. Inter ĉi tiu listo de homoj, el kiuj kelkaj ne moderigis siajn komentojn pri Vikipedio, estis pluraj respondeculoj pri la administrado de la projekto[246].

Tabelo 6. Ekzemploj de Vikimediaj spacoj aŭ projektoj dediĉitaj al komunikado

	<u>Diferenco</u> estas bloga spaco kiu restis aktiva post la fermo de Wikimedia <u>Space</u> . platformo por informo, diskuto, kunlaboro kaj subteno dediĉita al membroj de la Vikimedia komunumo.
	La <u>retpoŝta servo de Wikimedia</u> dediĉas sin al administrado de retpoŝtoj por dungitoj ene de la movado kaj ankaŭ administras ĉiujn dissendolistojn.
	La <u>Vikimago</u> estas semajna ĵurnalo kiu tenas vin informita pri tio, kio okazas en Vikipedio, komunumaj decidoj, debatoj, ktp.
	<u>Informoj pri novaĵoj de Vikimedio (RAW)</u> estas semajna publikaĵo, kies ĉefa celo estas informi la francan Vikipedian komunumon pri tio, kio okazas ekster ĝi.

La konstelacio de la Fondaĵo kaj ĝiaj filioj

Kune kun projektoj disvolvigitaj en la cifereca spaco, kelkaj neprofitcelaj grupoj kaj asocioj kolektiĝis ĉirkaŭ la Fondaĵo Wikimedia. Ilia ĉefa celo estas kunordigi kaj antaŭenigi agadojn ene de la movado por plibonigi la enhavon aŭ funkciadon de edukaj projektoj. Kvankam ĉi tiuj grupoj ofte formiĝas kaj organizas sin persone, kelkaj el iliaj agadoj kompreneble povas okazi interrete kaj foje eĉ ekskluzive, kiel oni vidis dum la diversaj izoladoj truditaj dum la Covid-19-pandemio.

Ĉi tiuj kazoj, listigitaj en marto 2023 kiel nombrantaj 178 sur paĝo de la Meta- Vikio-ejo[247] Videblaj per la QR-kodo montrita ĉi tie, ĉi tiuj projektoj diferencas de teknikaj aŭ redaktaj projektoj kaj laŭ siaj celoj kaj laŭ sia funkciado. Male al edukaj projektoj, la homoj aktivaj en ĉi tiuj grupoj kaj asocioj estas ĝenerale konataj per siaj veraj nomoj, dum la uzo de pseŭdonimoj en scio-interŝanĝaj retejoj estas tre disvastigita praktiko.

Kiel klarigite en la unua parto de ĉi tiu libro, en la sekcio " La Kreado de Filiigitaj Organizo", ĉiuj ĉi tiuj unuoj devas unue pruvi sin antaŭ ol ricevi la statuson de filiigita ene de la movado. Ili estas poste taksataj ĉiujare por determini ĉu ilia alligiteco povas esti konservita.[248] En decembro 2022, ekzemple, 33 unuoj agnoskitaj de la Wikimedia Foundation perdis sian alligitecon post negativa taksado.[249]

Ĉi tiu alligiteco permesas al la Fondaĵo sendi subvenciojn, kiuj estas aljuĝitaj nur al aligitaj organizaĵoj. Ĝi ankaŭ donas la eblecon uzi la preskaŭ 2 500 varmarkojn registritajn de la Fondaĵo, kiel ekzemple projektnomoj kaj iliaj logotipoj, kies unua sonversio estis publikigita komence de 2023[250].

Rekompenco, filioj devas produkti serion da raportoj kaj sendi ilin por revizio per paĝo en la retejo Meta-Wiki, alirebla per la nova QR-kodo montrita dekstre de ĉi tiu paragrafo. Se ĉi tiuj raportoj mankas, estas konsiderataj nesufiĉaj aŭ neadekvataj, la statuso de filio povas esti rekonsiderata aŭ eĉ nuligita ĝis la kondiĉoj por reatribuo estas plenumitaj.

La sekvaj sekcioj de ĉi tiu libro prezentos la diversajn organizaĵojn, grupojn kaj agadojn troveblajn ene de la movado, preter edukaj projektoj. Ĉi tio komenciĝos per esplorado de tio, kio okazas ene de la Fondaĵo Wikimedia.

La Fondaĵo Wikimedia

La Wikimedia Foundation Inc (WMF) estas la centra teknika kaj administra sidejo de la movado, kun oficejoj situantaj en la urbo San-Francisko, ne malproksime de Silicon Valley[251]. Ĝin kreis Jimmy Wales kiam li decidis transdoni la aktivaĵojn de sia firmao Bomis , nome varmarkojn, domajnajn nomojn kaj kopirajtojn, en ĝin.[252] Ĝi ankaŭ respondecas pri la plejparto de la monkoklektado farita de la movado kaj administras, por la afero, la ĉiujarajn monkoklektajn reklamajn standardojn, escepte de tiuj montrataj por homoj konektantaj el Svislando .[253]

Identigita kiel NRO fare de la Eŭropa Unio[254], ĉi tiu neprofitcela organizaĵo kunigas

Figuro 26. Grupfoto de dungitoj de la Fondaĵo Vikimedio en januaro 2020.

plurcent dungitoj kontrolataj de estraro, agnoskita kiel la plej alta decida organo de la movado.

En relative klasika organiza skemo, la dungitoj de la Fondaĵo estas dividitaj en ok fakojn[255] sub la gvido de estraro de tri homoj[256], mem estrita de Maryana Iskander[257], la ĝenerala direktoro kiu alvenis en januaro 2022.

Laŭ la kolektitaj informoj

sur la retpaĝo de la Fondaĵo dediĉita al prezentado de ĝia dungitaro kaj alirebla per la QR-kodo montrita kontraŭe, la tuta nombro de dungitoj pliiĝis de pli ol 450 homoj en januaro 2021[258] al pli ol 550 en januaro 2022[259]. Dum en marto 2023, oni ankoraŭ povis legi sur ĉi tiu paĝo, ke "pli ol 700 homoj el multaj landoj dividas engaĝiĝon al libera scio kaj laboras kun nia komunumo[260]"

Por doni al vi ideon pri tio, kio estas plenumata ene de ĉi tiu Fondumo, jen la divido de ĝiaj fakoj en januaro 2022, kun la nombro da homoj laborantaj en ĉiu fako indikita en krampoj:

La progesa fako (62 homoj) respondecas pri monkkolektado, strategiaj partnerecoj kaj subvenciaj programoj, kiuj instigas la movadon[261].

La komunikada fako (32 homoj) certigas la kunhavigon de informoj pri la movado Wikimedia, projektoj de Wikimedia kaj la laboro de la Fondaĵo Wikimedia mem[262].

La financa kaj administra fako (38 homoj) administras la financojn kaj rimedojn de la Fondaĵo Wikimedia, laŭ ĝiaj kernaj valoroj de travidebleco kaj respondigebleco[263].

La jura fako (29 homoj) administras la jurajn aspektojn de la Fondaĵo, sed sen alpreni la rolon de advokato por la komunumo kaj filiigitaj organizaĵoj[264].

La operacia fako (5 homoj) efektivigas la strategion kaj vizion de la organizo bazitajn sur merkata scio, datumoj, pruvoj kaj operacia plejboneco[265].

La publika departemento (163 homoj) konstruas, plibonigas kaj administras la funkciadon de Vikimediaj retejoj[266].

La fako pri talento kaj kulturo (26 homoj) respondecas pri rekrutado, gvidado, organiza disvolviĝo kaj dungitaradministrado[267].

La teknologia fako (138 homoj) konstruas, plibonigas kaj prizorgas la infrastrukturon de Vikimediaj retejoj[268].

Kune kun ĉi tiu asigno, dungitoj de la Fondaĵo povas poste miksi sin en diversaj projektoj aŭ laborgrupoj. Inter ĉi tiuj estas la projekto pri la kresko kaj engaĝiĝo de novaj redaktantoj en mezgrandaj projektoj[269], la projekto pri vida redaktanto[270], la aplikaĵa projekto

poŝtelefono[271], aŭ la projekto pri plibonigoj de la sperto pri tablokomputiloj[272].

Aliaj teamoj povas tiam esti formitaj provizore, kiel kutime okazas dum periodoj de strategia planado por la movado. Dum la periodo 2018-2020, ekzemple, ok dungitaj provizore[273] aliĝis al teamo de kvin permanentaj dungitoj[274], kun la celo antaŭenigi komunuman partoprenon en la procezo, samtempe kolektante informojn kaj decidojn, kiuj aperis dum ĝi[275].

Kiel la movado, kiun ĝi subtenas, la Fondaĵo Wikimedia aperas kiel diversa organizaĵo, kaj laŭ la nombro de siaj fakoj kaj laborgrupoj, kaj laŭ sia fleksebleco rilate al la konsisto de siaj teamoj. Tamen, male al la eldonaj projektoj prezentitaj antaŭe, la Fondaĵo havas potencon decidcentron konsistantan el elektitaj aŭ kooptitaj membroj, kolektitaj ene de estraro.

La estraro de la fondaĵo

La estraro de la Fondaĵo Wikimedia konsistas el 16 sidlokoj. Unu el ĉi tiuj estas asignita al Jimmy Wales kiel fondinta membro, dum la aliaj estas dividitaj en 7 kooptitajn sidlokojn kaj 8 sidlokojn elektitajn de la komunumo.[276] La nuna organizado de ĉi tiu estraro estis adoptita en 2020,[277] antaŭ ol esti enigita en la statutojn de la Fondaĵo la sekvan jaron[278].

Kun tiu ŝanĝo, la estraro pligrandiĝis de 10 ĝis 16 membroj, pro la kresko de la nombro de aktivaj dungitoj ene de la Fondaĵo.

Tio estas samtempe certigante, ke la nombro de kooptitaj personoj neniam superas duonon de la nombro elektita de ĉiuj membroj de la movado, inkluzive de dungitoj[279].

Neperiodaj sed regulaj kunvenoj[280] estas organizataj ene de ĉi tiu konsilio, kun la celo voĉdoni pri la aprobo de ĉiu nova rezolucio[281]. Ekde 2006, ĉi tiuj estas listigitaj en la vikio dediĉita al la administrado de la Fondumo[282] por konsistigi la aron de decid-faraj tekstoj produktitaj de la plej potenca organo de la Wikimedia movado.

Tia koncentriĝo de potenco akre kontrastas kun tio, kio okazas en eldonaj projektoj, kie volontuloj ĝenerale serĉas interkonsenton antaŭ ol organizi voĉdonojn inter aktivaj redaktantoj. Krom arbitraciaj komitatoj formitaj en iuj projektoj kaj administraj grupoj elektitaj de la eldonaj komunumoj, neniu alia decidanta organo ekzistas ene de ĉi tiuj projektoj. Krome, la decidoj faritaj de ĉi tiuj du asembleoj traktas nur interpersonajn konfliktojn kaj devian konduton, kaj neniam, almenaŭ ne rekte, redaktajn aŭ organizajn elektojn.

Kune kun ĉi tiu horizontala estrara strukturo, la estraro de la Fondaĵo tiel aperas ĉe la apekso de decidpiramido establita ene de la movado. Efektive, ene de ĉi tiu organo oni decidas pri la kreado aŭ malfondo de la diversaj unuoj aŭ projektoj aligitaj al la movado, same kiel pri la plej gravaj agoj orkestritaj de la individuoj engaĝitaj de la Fondaĵo. Tamen,

Figuro 27. Estraro de la Fondaĵo Vikimedia en 2019.

Ĉiuj ĉi tiuj decidoj ĝenerale sekvas la rekomendojn eldonitajn de aro da laborgrupoj kaj komitatoj konsistantaj el dungitoj kaj volontuloj aktivaj ene de la movado.

Komitatoj, laborgrupoj kaj konsilioj

Dum konservante internan politikon, kiu antaŭenigas plurismon, interkulturecon kaj diversecon[283], la movado Wikimedia inkluzivas multajn komitatojn listigitajn sur paĝo de la retejo Meta-Wiki, alirebla per la QR-kodo montrita ĉi tie. Kvin el ĉi tiuj komitatoj konsistas el membroj de la estraro de la fondaĵo, helpataj de senvoĉdonrajtaj konsilistoj kaj kontaktulo kun la dungitaro.

La unua el ĉi tiuj komitatoj traktas la regadon de la movado kaj la fondaĵo, samtempe certigante, ke la estraro efike plenumas siajn respondecojn.[284] La dua estas revizia komitato, kiu traktas financajn kaj kontadajn aferojn.[285] La tria estas la komitato pri homaj rimedoj, kiu kontrolas politikojn kaj praktikojn rilate al kompenso kaj dungitaro.[286] La kvara estas la komitato pri produkto kaj teknologio, kies misio estas taksu kaj esplori la valoron, kiun Vikimediaj projektoj ofertas al uzantoj tutmonde.[287] Kaj la kvina, fine, estas tiu pri komunumaj aferoj, kiu celas certigi, rilate al la misio de la movado, bonajn rilatojn inter la Fondaĵo kaj la komunumo[288].

Figuro 28. Laborgrupo pri la strategio de la movado en 2017.

Respektante ankoraŭ certan geografian, lingvan kaj kulturen diversecon, sep aliaj sendependaj decid-komitatoj konsistas el volontuloj el ĉiuj projektoj kaj ĉiuj regionoj de la mondo.

Inter tiuj, estas du komitatoj respondecaj pri la distribuado de financoj: la stipendia komitato, kiu estas dividita en sep regionajn subkomitatojn[289], sekvata de konferenca subtena komitato[290].

Krome, ekzistas la lingva komitato[291], respondeca pri akcepto aŭ forigo de novaj lingvaj versioj ene de edukaj projektoj, la alligiteca komitato[292],

respondeca pri donado aŭ revoko de filia statuso, la mediacia komisiono [293], konsistanta el volontuloj nomumitaj de la estraro[294] por pritrakti administrajn aŭ jurajn plendojn adresitajn al [295] situanta ene de la teamo Fido kaj Sekureco, kiu siaflanke traktas la movadon, la revizian komitaton specife por plendoj kontraŭ homoj aktivaj en la movado, kaj fine, kaj dungitojn de filiigitaj asocioj, kun la komunikadan komitaton, kiu kunigas dungitojn de la Fondaĵo, kelkajn volontulojn la celo plej bone plenumi publikajn rilatajn taskojn ene de la movado[296].

Ĉiuj ĉi tiuj sendependaj komitatoj estas konstantaj, helpataj de dungitoj de la Fondaĵo kaj kontrolataj de membro de la estraro de la Fondaĵo. Sed ekzistas ankaŭ aliaj provizoraj komitatoj aŭ laborgrupoj kiel tiu taskita pri la redaktado de la ĉarto de la movado[297], tiam la balotaj komitatoj formiĝis por la elektoj de la estraro de la Fondaĵo [298], konsistanta el volontuloj sub la superrigardo de membro de la estraro kaj kvar membroj de la

dungitaro[299], aŭ la grupoj formitaj ĉiujare por kontroli la jarajn kunvenojn de la internacia konferencciklo de Wikimania[300]. Ĉio ĉi sen forgesi la teamojn formitajn dum la disvolviĝo de la strategio de la movado, kiu en 2020-2030 inkluzivis stiran komitaton [301], konsila grupo[302], kaj teamo de redaktantoj[303].

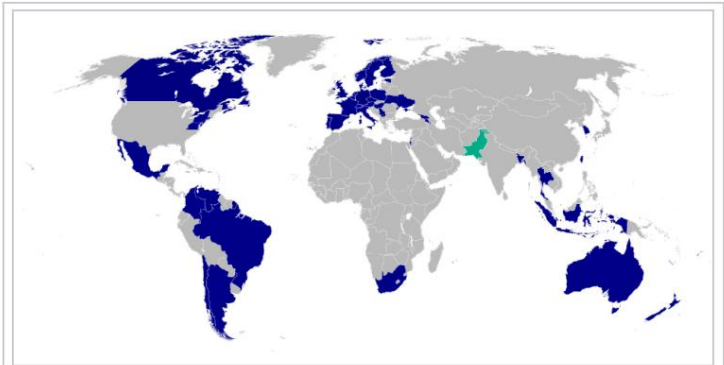
Tial estas klare, ke ene de la movado, administraj kaj decid-faraj taskoj estas vaste distribuitaj kaj malfermitaj al ĉiu aktiva membro post simpla apliko. Redaktoroj kaj aliaj aktivaj volontuloj en filiigitaj organizoj, ĉu ili estas estraranoj aŭ ne, povas tiel labori kune kun pagitaj dungitoj por transpreni la multajn taskojn, decidojn kaj respondecojn enecajn al la movado. En laborgrupoj kreitaj por la disvolviĝo de la strategio 2030, ekzemple, kelkaj volontuloj laboris kune kun la administra direktoro de la nacia asocio Wikimedia Nederland[304] kaj eĉ la direktoro de la Fondaĵo[305].

Ĉio ĉi indikas, ke la statutaj hierarkioj montrataj en la organizaj skemoj de la Fondaĵo aŭ filiigitaj organizaĵoj jam ne plu funkcias rilate al la decidoj pri la asignado de financoj, la rekono de projektoj, la administrado de volontulaj agadoj aŭ la disvolviĝo de la strategioj de la movado. Ĉi tio estas aparte vera, ĉar la strategio 2030 specife rekomendas la kreadon de nova tutmonda konsilio. [306] Konsistanta el volontuloj, kaj funkcia en la kadro de ĉarto nuntempe ratifata, ĉi tiu konsilio respondecos pri certigi la ĝustan efektivigon de strategioj-evoluigitaj ene de la movado. Fine, ĉi tiu konsilio tial devus produkti gvidliniojn por certigi la justan asignon de buĝetoj, samtempe estante respondeca pri aprobo kaj fermo de edukaj projektoj kaj filiigitaj organizoj.

Lokaj asocioj

Ene de la movado Wikimedia, ekzistas ĉirkaŭ kvardek lokaj kaj ofte naciaj asocioj, nomataj ĉapitroj (termino pruntita de la angla vorto "chapter"). Ĉi tiuj organizoj povas esti vidataj kiel rajtigataj satelitoj de la Fondaĵo Wikimedia.

uzi la varmarkojn de la movado , kolekti proprajn financojn kaj organizi eventojn administre sendepende. Ili ankaŭ celas subteni la redaktantojn de Vikimediaj projektoj, samtempe antaŭenigante la redaktitajn projektojn je la nivelo de siaj geografiaj areoj[307].

Figuro 29. Tutmonda distribuo de ĉapitroj de Vikimedio kun ekzistantaj aŭ aprobitaj ĉapitroj montritaj en malhelaj koloroj, kaj planitaj aŭ atendantaj ĉapitroj en helaj koloroj diskuto.

Tiuj lokaj instancoj ankaŭ kontribuas al la rekrutado de novaj kontribuantoj. Tio povas esti farita, ekzemple, dum la organizado de eksterretaj renkontiĝoj, kie interesitoj povas renkonti pli spertajn redaktantojn, aŭ per la organizado de konkursoj por redaktado aŭ riĉiĝo de Vikimediaj projektoj. Ĉi tiuj povas celi studentan publikon[308], aŭ fotistojn, kiuj poste estas invitataj alŝuti siajn fotojn al Vikimedia Komunejo, kiel la konkursoj Wiki Loves[309]. aŭ al ĉiuspecaj homoj, kiuj estas invitataj-kontribui al ĉiuj projektoj, kiel oni faris dum la konkurso titolita Wikicheznous[310].

Same kiel la asocio Wikimedia Francio, kiu estis kreita la 23-an de oktobro 2004 laŭ la leĝo 1901[311], La aliaj asocioj aligitaj al la movado estas ĉiuj neprofitcelaj. Ili malsamas laŭ grandeco, financaj fontoj, infrastrukturo, nombro da membroj kaj dungitoj, ktp. Kelkaj profitas de ŝtata financado, kiel estas la kazo kun la polaj[312] kaj italaj[313] asocioj, dum aliaj funkcias nur per donacoj, ofte impostdepreneblaj, kiuj estas donitaj rekte al ili kaj kompletigas la ĉiujarajn subvenciojn aljuĝitajn de la Fondaĵo.

Tamen, montraspagoj de la Fondaĵo estas konceditaj nur laŭ rigora protokolo, kiu postulas la produktadon de agadplanoj kaj agadraportoj[314]. Ĉi tiu proceduro validas por ĉiuj, eĉ la svisaj kaj germanaj asocioj, kiuj estis la unuaj establita [315]. kaj kiuj estas la solaj kapablaj sendepende administri la monkollektan standardon, adresitan al vizitantoj de Vikimediaj projektoj konektitaj en siaj landoj[316].

Kiel indikite sur paĝo de la retejo Meta-Wiki, kiu estas regule ĝisdatigata kaj alirebla per la QR-kodo montrita ĉi tie, ekzistis 38 lokaj asocioj, el kiuj almenaŭ unu ĉeestas sur ĉiu loĝata kontinento, en januaro 2023[317]. Temas pri nombro konstante evoluanta, ĉar ĉiujare novaj asocioj probable aliĝos al la movado, dum aliaj povus perdi sian filian statuson pro manko de respondemo al la postuloj de la Fondacio.

Fine, notindas, ke iuj lokaj asocioj estas multe pli evoluintaj ol aliaj. Fine de 2021, la plimulto el ĉi tiuj dungis ne pli ol dek laboristojn, dum ĉirkaŭ dudek el ili funkcias nur kun volontuloj kaj sen oficejo [318]. Kiel antaŭe klarigite, la germana asocio havas pli ol cent kvindek dungitojn en granda konstruaĵo situanta en la koro de Berlino.

Ĉiuj ĉi tiuj observoj montras, ke en la nuna stadio de disvolviĝo de la movado, kaj reflektante la homan socion kiel tuton, la organizaĵo Wikimedia ankoraŭ ne montras grandan homogenecon rilate al financado aŭ la geografia distribuo de siaj dungitoj. Ĉi tio estas plia signifa kontrasto al aliaj projektoj pri sciodivido, kiuj daŭre funkcias juste kaj surbaze de redakta partopreno, kiu supozeble estas ne-vola kaj ne-hierarkia.

Temaj, centraj kaj lingvaj organizoj

En marto 2023, ekzistis nur du agnoskitaj temaj organizaĵoj ene de la movado Wikimedia. Ambaŭ estas neprofitcelaj kaj estis kreitaj por subteni kaj antaŭenigi projektojn de Wikimedia en specifa prioritata areo.[319] La unua, nomita Amicale Wikimedia, estis fondita en 2008.[320] Ĝia misio estas certigi, ke la tuta homa scio estu libere havebla en la kataluna lingvo kaj ke ĉiu scio pri la kataluna kulturo estu alirebla por ĉiu en iu ajn lingvo[321][322].

La dua aperis en decembro 2012, sub la nomo WikiProject Med[323]. Ĝi funkcias sub la aŭspicioj de Wiki Med Foundation Inc[324], kaj lia vizio estas pri mondo, en kiu ĉiu havas liberan aliron al ĉia-biomedicina scio[325]. Por atingi ĉi tiun celon, ĉi tio

la asocio kunlaboras proksime kun la asocio Tradukistoj Sen Landlimoj ene de internacia reto titolita Saninformoj Por Ĉiuj[326].

Sekvante la rekomendojn de la strategio 2030, kaj precipe tiujn pri malcentralizo, novaj unuoj nomataj centroj [327] estas establaĵoj ene de la movado [328]. Ilia celo estas distribui la subtenon de la Fondaĵo por agadoj plenumataj en la kadro de la misio de la movado geografie, lingve aŭ teme. La funkciadon de ĉi tiuj centroj difinas la ĉarto de la movado, kies redaktado komenciĝis en 2021 kaj kiu estas atenda esti ratifita en 2023.

Kiel ekzemplo de lingvcentroj nuntempe efektivigataj, estas WikiFranca. [329], organizo kiu jam funkciis dum pluraj jaroj, precipe per kunordigado, ekde 2013, de la monatoj de la franclingva kontribuo[330], kaj ekde 2016, de franclingvaj internaciaj kongresoj.

Ĝia unua estraro ne formiĝis ĝis 2021, ĉe konstituiga asembleo okazinta en Ĝenevo antaŭ la oficiala prezento de la statutoj. Legante ĉi tiujn, oni malkovras, ke la celo de la asocio estas "subteni la kunhavigon de libera scio en la franclingva mondo per kunlaboro inter ĝiaj membroj[331] " kaj ke tio devas esti farita laŭ unua ĉarto de kunlaboro[332] kaj dua ĉarto de regado[333].

Je regiona nivelo, kelkaj asocioj jam aperis antaŭ ol aperis la koncepto de centraj organizaĵoj. Ekde 2010, ekzemple, organizaĵoj aligitaj al la movado, ĉiuj situantaj en la iberoamerika regiono, konfediĝis sub la nomo Iberocoop, dum aliaj similaj asocioj ankaŭ kreiĝis en aliaj partoj de la mondo. Inter ĉi tiuj estas: ESEAP, kunlaboro inter asocioj en Orienta Azio, Sudorienta Azio kaj kelkaj nordaj indoneziaj landoj; la Sudazia Centro, konfederacio de sud-aziaj landoj; kaj fine, Norda Eŭropo kaj Centra kaj Orienta Eŭropo, kiuj respektive kunigas lokajn organizaĵojn en la nordiaj landoj de Eŭropo kaj tiujn en Centra kaj Orienta Eŭropo. Ankaŭ indas rimarki, ke je usona nivelo ekzistas du interregistaraj organizaĵoj nomitaj WALRUS kaj Usono

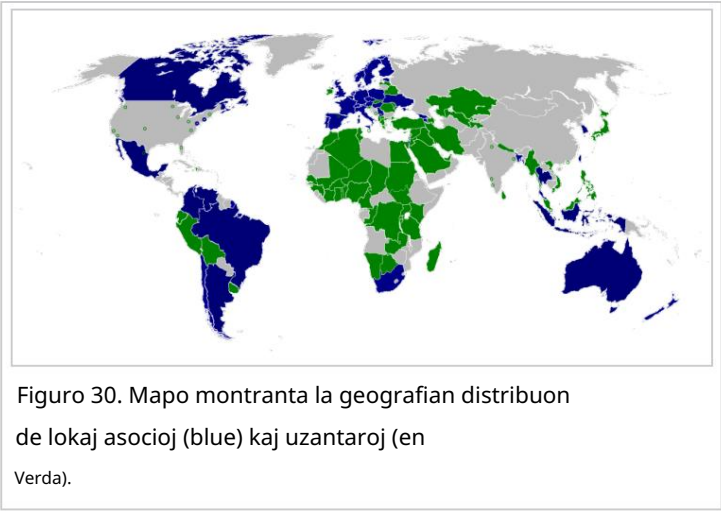
Koalicio.

Estas per inspiro de ĉi tiuj antaŭekzistantaj grupiĝoj, ke la novaj regionaj centroj baldaŭ devus esti establita [334]. Fine, ĉi tiu tutmonda distribuado devus malcentralizi la asignon de financoj, kiujn la movado ricevas ĉiujare dum monokolektaj kampanjoj kaj aliaj monokolektaj agadoj orkestritaj de la Fondaĵo Wikimedia. Tiuj estos perantaj instancoj, al kiuj uzantoj kaj uzantaj grupoj de Vikimediaj projektoj povos turni sin por financi siajn projektojn.

Tabelo 7. Prezento de temaj organizaĵoj kaj lingvaj aŭ regionaj grupiĝoj, kiuj aperis ene de Vikimedio

	La Amikeco de Vikimedio estas organizaĵo, kies misio estas certigi, ke ĉiu homa scio estu havebla en la kataluna lingvo kaj ke scio pri la kataluna kulturo ankaŭ estu havebla en ĉiu lingvo.
	La Mediteranea Vikiprojekto kaj ĝia fondaĵo celas antaŭenigi la disvolviĝon kaj distribuadon de medicina enhavo en Vikimediaj projektoj, per prelegoj en universitatoj kaj laborado por disvolvi pli bonan aliron al medicina literaturo.
	Vikifranco estas kunlaboro inter franclingvaj grupoj de la Vikimedia movado, ĉu aligitaj aŭ ne, kun la celo instigi agadojn en la diversaj Vikimediaj projektoj kaj en la reto kaj surloke.
	ESAAP estas platformo kiu instigas komunumojn en la regiono dividi siajn spertojn kaj ideojn, kaj trovi ŝancojn por kunlaboro kun aliaj komunumoj en Orienta kaj Sudorienta Azio kaj kelkaj landoj en norda Indonezio.
	Iberocoop celas ligi la lokajn ĉapitrojn kaj laborgrupojn de Iberameriko por establi ĉapitron en la regiono, tiel plifortigante kunlaboron kaj interŝanĝon de spertoj.
	Wikimedia Centra kaj Orienta Eŭropo estas partnereco kies ĉefa celo estas stimuli la kreskon de ĉiuj Vikimediaj projektoj en ĉi tiu regiono kaj helpi kunlaboron kaj komprenon de individuaj projektoj kiuj estas parto de la EEK-regiono.
	La Wikimedia Koalicio de Usono celas kunigi Vikimediajn ĉapitrojn kaj temajn organizaĵojn en Usono, kun la celo antaŭenigi kunlaboron inter ili.
	ROSMARA (Vikimedianoj Aktivaj en Lokaj Regionoj de Usono) estas koalicio de individuoj kaj organizoj bazitaj en Usono, kiu subtenas la redaktadon de Vikimediaj projektoj.

Uzantgrupoj

Grupo de uzantoj de Vikimediaj projektoj, pli ofte nomata per la malpli ampleksa termino "uzantgrupoj", estas simpla kaj fleksebla alligiteca opcio, kiu postulas malpli da antaŭkondiĉoj ol ĉapitro aŭ tema organizo.

Ĉi tio efektive povas esti konsistigita de nur tri aktivaj eldonistoj, kondiĉe ke ili adoptas ene de sia grupo la konduktodon validan ene de la movado.

En aprilo 2023, 141 grupoj, el kiuj kelkaj verŝajne jam ne ekzistas hodiaŭ, dum

aliaj verŝajne aperis, estis listigitaj sur paĝo de la retejo Meta-Wiki alirebla per la QR-kodo montrita ĉi tie[335]. Konsultante ĉi tiun liston, oni denove rimarkas la geografian kaj kulturan diversecon kaj la diversecon de interesoj ĉeestantaj ene de la movado.

Oni ankaŭ observas, ke la plimulto de ĉi tiuj filiigitaj grupoj, kies nombro ŝajnas kreski, formiĝis ĉirkaŭ la deziro pri pli bona loka aŭ identec-bazita reprezentado. En januaro 2021[336], el la 138 ekzistantaj grupoj, ekzistis 54 naciaj grupoj, 32 regionaj grupoj, 27 lingvaj grupoj, 16 identecaj-kaj-konsciigaj grupoj, kompare kun 11 temaj grupoj, 16 projektaj subtengrupoj kaj 8 teknikaj subtengrupoj. Ĉio ŝajnas indiki, ke ĉi tiuj grupiĝoj ĉefe respondas al la bezono kuniĝi ĉirkaŭ tio, kio ni estas kaj kio ĉirkaŭas nin, kaj tial, a fortiori, ĉirkaŭ tio, kion ni plej bone konas. El ĉi tiu nova observado, ni denove komprenas, ke eblas, ene de vasta internacia kaj interkultura movado, kombini unuecon kaj diversecon.

Subtenaj Projektoj Krom la multaj ĵus

prezentitaj grupoj, ekzistas ankaŭ subtenaj projektoj, kiuj helpas uzantojn de Vikimediaj projektoj krei aŭ uzi enhavon. La projekto Kiwix , ekzemple, provizas senretan aliron [337] al ĉiuj lingvaj versioj de Vikimediaj projektoj, same kiel al multaj aliaj senpagaj edukaj rimedoj produktitaj ekster la movado [338]. Ĉi tio reprezentas veran benon por malliberigitoj kaj ĉiuj tiuj sen interreta aliro [339].

Alia projekto, nomata Lingua Libre , celas produkti, sub libera permesilo, plurlingvan kaj kunlaboran lingvan, aŭdvidan korpuson[340] por riĉigi edukajn projektojn. Ĉi tiu projekto estas ĉefe aktiva interrete, dum aliaj projektoj kiel Afripedia [341], VikioAfriko [342] kaj Vikio En Afriko [343], kiu estas plurlingva, estas pli aktivaj eksterrete kaj dividas la komunan ambicion provizi lokajn solvojn por la disvolviĝo de Vikimediaj agadoj sur la afrika kontinento.

Inter la ĝis nun malaperintaj helpprojektoj estis ankaŭ la projekto Vikipedio Zero , kiu celis provizi liberan aliron al Vikimediaj projektoj, por helpi malfavoratajn loĝantarojn en la uzado de la reto. Lanĉita en 2012 de la Fondaĵo, ĉi tiu projekto, inspirita de la rekta merkato de Facebook Zero, donis ŝancon establi novajn kunlaborojn kun aparatarproduktantoj[344], kaj multaj telekomunikaj funkciigistoj[345].

La projekto tamen estis forlasita en 2018, post malkresko de partopreno kaj la apero de iuj kritikoj pri ĝia manko de neŭtraleco rilate al la uzo de la reto[346]. Same kiel asocioj kaj uzantoj, ankaŭ helpprojektoj, same kiel la kunlaboroj kaj partnerecoj, kiujn ili kreis, povas malaperi iam ajn, dum aliaj povas aperi.

Tabelo 8. Subtenaj projektoj disvolvigitaj ene de la movado Wikimedia

	<u>Kiwix</u> estas komputila programaro por legi Vikimediajn projektojn senkonekte.
	<u>Lingvo Libera</u> celas produkti kunlaboran plurlingvan aŭdvidan korpuson sub libera permesilo.
	<u>VikioAfriko</u> celas afrikanigi Vikipedion per diversaj retoj, esplorado, publikaĵoj kaj eventoj.
	Vikio en Afriko Ĝia misio estas reekvilibrigi la tipon kaj diversecon de informoj kaj perspektivoj haveblaj interrete pri Afriko.
	<u>Afripedio</u> provizis senkonektan aliron al Vikimediaj projektoj en afrikaj landoj.
	<u>Vikipedio Nulo</u> estis projekto celanta provizi senpagan aliron al Vikimediaj projektoj per movebla interreto por loĝantaroj, kiuj luktas por pagi retaliron.

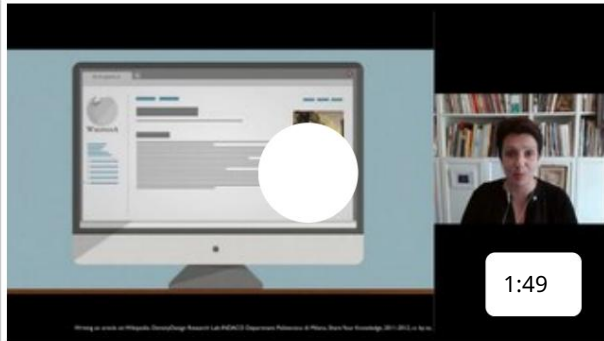
Konferencaj serioj kaj kunvenejoj

Ene de la movado Wikimedia, multaj eventoj, plejparte listigitaj en kolektiva kalendaro[348], kunigas homojn implikitajn en la movado, aŭ aliajn interesatajn pri tio, kio okazas en ĝi. Ĉi tiuj kunvenoj povas esti organizitaj sporade aŭ regule, ĉiujare aŭ dujare, je nacia aŭ internacia nivelo, interrete aŭ eksterrete, kaj daŭrante unu tagon aŭ plurajn tagojn. Kelkaj eĉ povas esti organizitaj ĉe la randoj de la movado.

Kiel okazis ekde 2016 kun la Enterprise MediaWiki Conference, kiu kunigas publikajn aŭ privatajn agantojn, profitcele aŭ ne, ĉirkaŭ la uzo de la MediaWiki-programaro[349].

La plej grava el ĉiuj ĉi tiuj kunvenoj estas la konferenca serio Wikimania, kiu ĉiujare kunigas preskaŭ mil homojn el la tuta mondo. [350] Ĉi tiun eventon ankaŭ tradicie antaŭas Hakatono, aŭ alivorte, programa kaj dokumenta maratono, kiu kunigas programistojn kaj aliajn homojn interesatajn pri la teknika plibonigo de Vikimediaj projektoj.[351]

Aliaj, pli malgrandaj konferencoj aŭ kongresoj estas organizataj ene de la movado, fokusiĝante al pli specifaj temoj aŭ destinitaj por pli malgrandaj publikoj. Tio estas la kazo kun la

Filmeto 2. Enkonduka filmeto en la angla por la kunveno Wikimania 2021[347].

Berlina pintkunveno^[352] organizita ĉiujare por kunvenigi reprezentantojn de ĉiuj instancoj aligitaj kun la movado, same kiel ĉirkaŭ dudek aliajn grupojn, inkluzive de Wiki Indaba ^[353], dediĉita al la afrika kontinento, aŭ la Franclingva Vikikonvencio ^[354] kiu, kiel ĝia nomo indikas, okazas en la franca lingvo.

Aliaj eventoj^[355] favoraj al interkonektado^[356] inkluzivas laborrenkontiĝojn aŭ redakto-maratonojn, kelkaj el kiuj estas organizitaj kadre de internaciaj kampanjoj. Tio estas la kazo kun la projekto "Arto+Feminismo", dediĉita al la kontraŭbatalado de seksisma antaŭjuĝo en Vikipedio. Kaj estas ankaŭ WikiPermanences^[357], organizitaj de lokaj asocioj por permesi al spertaj Vikimedianoj renkontiĝi kun aliaj projektuzantoj. Fine, ni ne forgesu, ke simplaj kunvenoj povas esti aranĝitaj inter kontribuantoj, nur por kunveni por trinkaĵo, pikniko aŭ manĝo ^[358]. kiel estis la kazo kun la semajnaj kunvenoj, en Île-de-France kaj aliaj grandaj urboj, organizitaj sub la slogano: "Mardo estas la tago de Vikio " ^[359].

Ĉiuj ĉi tiuj senretaj kunvenoj estis suspenditaj dum la Covid-19-pandemio^[360].

Dum tiu periodo, la Fondaĵo, kiu fermis siajn oficejojn kaj elektis distancajn laborojn^[361], ankaŭ sugestis al la tuta movado suspendi siajn eksterretajn agadojn por plifortigi siajn retajn agadojn por helpi studentojn^[362]. Poste, post la plilongigo de la sankrizo, la konferenco Wikimania 2020 estis nuligita, dum la konferenco de 2021 estis organizita kiel videokonferenco^[363].

Tiu escepta periodo ankaŭ kaŭzis tutmondajn interretajn konversaciojn, dum kiuj ĉiuj membroj de la movado estis invitataj diskuti ĝian strategion. Kun pli ol cent homoj konektitaj al ĉiu sesio, tiuj kunvenoj ebligis la interŝanĝon de opinioj kaj perspektivoj pri kiel efektiviĝi la transiron. ^[364] de la movado direkte al la apliko de la principoj^[365] kaj rekomendoj^[366] difinitaj en la strategia plano 2030^[367].

Tiaj spertoj konfirmas, ke multaj retaj agadoj estas organizataj, aŭ povus esti organizataj, ekster la retejoj gastigitaj de la Fondaĵo. Dume, dum ĉeestaj agadoj, la interagado de homoj ekster la movado prezentas multajn ŝancojn por eblaj partnerecoj inter eksteraj asocioj kaj la Fondaĵo aŭ iu alia ento aligita kun la movado.

Partnerecoj kun unuoj ekster la movado

Prezentinte la organizadon de la movado je la niveloj de la Fondaĵo kaj filioj, nun estas tempo diskuti la multajn partnerecojn establitajn inter la movado kaj unuoj ekster ĝi. Unue, ni povas menci i Vikimediajn membrojn dungitajn en galerioj, bibliotekoj, arkivoj kaj muzeoj, aŭ en la kampo de edukado, kiel Vikimedianoj en Loĝado. Temas pri individuoj spertaj pri uzado de Vikimediaj projektoj, kies ĉefa funkcio estas kontribui sian kompetentecon al la kunhavigo de informoj aŭ disvastigo de dokumentoj rilataj al scio kaj heredaĵo.^[368] En 2019, 170 tiaj postenoj estis distribuitaj tutmonde, kun kontraktoj variantaj de kelkaj horoj semajne ĝis pluraj monatoj jare.^[369]

Longe antaŭ ol ĉi tiuj loĝejprogramoj aperis, aliaj partnerecoj jam estis establitaj kun institucioj engaĝitaj en la disvolviĝo de libera programaro. La unua el ĉi tiuj partnerecoj datiĝas de 2005, kiam la Linuksa distribuaĵo KDE integris Vikipedian enhavon en siajn aplikaĵojn^[370]. Post tio, sekvis multaj aliaj partnerecoj, implikante la interŝanĝon de servoj, kiel estis la kazo kun la projekto OpenStreetMap^[371]. mapada projekto

Figuro 31. Subskribo de partnereca interkonsento inter Wikimedia Francio kaj la Muzeo de Cluny en marto 2012.

el la mondo de kunlabora kaj libera licenco, la Free Software Foundation kaj Creative Commons[344] prezentita en la unua parto de la libro, same kiel la Open Knowledge Foundation, aŭ WikiToLearn, kies misioj estas tre proksimaj al tiuj de la movado Wikimedia.

Interkonsentoj tiam estas establita kun

ĉiam pli diversaj organizoj, kelkfoje per asocioj aligitaj kun la movado

kaj ne plu per la Fondaĵo. Tio okazis, ekzemple, kun la asocio Wikimedia France, kiu establis partnerecon kun la Muzeo Cluny en Parizo, aŭ kun la Arkivoj de la franca departemento Hérault, por riĉigi la amaskomunikilan bibliotekon de Wikimedia Komunejo kaj la artikolojn de Vikipedio per

la arkivaj fondusoj[372].

Krom la Francofonio, ekzistis ankaŭ la partnereco Noongarpedia [373] establita kun la Aŭstralia Esplorkonsilio kun la celo aldoni enhavon de la lingvo Noongar al projektoj de Vikimedia, samtempe serĉante aldoni informojn pri ĉi tiu aŭstralia popolo al la diversaj lingvaj projektoj kaj versioj de la movado. Dume, en Svedio, alia partnereco de ĉi tiu speco estis establita inter la Organizaĵo de Unuiĝintaj Nacioj por Edukado, Scienco kaj Kulturo (Unesko) kaj la asocio Kultura Heredaĵo Sen Landlimoj, kun la celo igi informojn pri certaj formoj de endanĝerigita kultura heredaĵo libere haveblaj.[374]

Krome, ekzistas interkonsentoj establita en 2019 kun la Oficejo de la Alta Komisaro de Unuiĝintaj Nacioj pri Homaj Rajtoj celantaj plibonigi la kvaliton kaj kvanton de homaj-rajtoj-enhavo en Vikipedio[375]. Ekzistas ankaŭ interkonsentoj establita en 2020 kun la Monda Organizaĵo pri Sano, celantaj provizi al Vikimediaj projektoj senpagan aliron al diversaj informoj pri la Covid-19-pandemio, kune kun aŭtomataj ĝisdatigoj[376].

Ni ankaŭ povas paroli pri la Wiki Education Foundation, kromprodukto de la Wikimedia Foundation, kies misio estas transponti la interspacon inter Wikimedia-projektoj kaj la akademia mondo en Usono kaj Kanado[377], same kiel la Vikimedia studlaboratorio de CivilServant, kiu laboras pri plibonigo de la reteno de novaj redaktantoj, samtempe celante plibonigi la sperton kaj motivon de pli spertaj homoj[378].

Sekve, ni devas mencii la aliajn eduk-rilatajn projektojn, multaj el kiuj estas priskribitaj en la retejo Wikimedia Outreach[380]. Tie, oni trovas multajn interŝanĝojn inter la Vikimedia-movado kaj la eduka komunumo. Ĉu per formalaj kunlaboroj aŭ neformalaj iniciatoj de instruistoj aktivaj en lernejoj aŭ universitatoj, studentoj estas ofte invitataj uzi kaj eĉ redakti Vikimedia-projektojn. Ĉi tiuj studentaj agadoj inkluzivas kontrolitajn personajn projektojn, personecigitajn lernado-projektojn kaj individuigitajn subtenplanojn[381], kiuj foje estas organizitaj trans pluraj Vikimedia-projektoj samtempe[382].

Ekzemploj inkluzivas MOOC-formatajn kursojn[383] de la Nacia Centro por Distanca Edukado efektivigita ĉe Vikiversitato, kaj ankaŭ projekto por antaŭenigi ĝian scion ĉe Vikipedio orkestrita

de la Universitato de Parizo Ouest Nanterre[384], aŭ pluraj kontrolitaj praktikaj laboroj organizitaj en Wikilivres [385]. Kaj kompreneble, en Vikipedio, kaj ofte sen rimarkebleco, multaj studentoj plibonigas aŭ kreas

artikolojn laŭ peto de ilia instruisto.

Poste, preter la partnerecoj establitaj kun publikaj interesorganizoj, fine ekzistas kunlaboroj kun komercaj kompanioj.

Ĉi tio povas esti establita aŭ per teknika subteno, financa helpo, aŭ la senpaga provizado de nova enhavo por la profito de Vikimediaj projektoj.

Teknike, unu el la unuaj partnerecoj de ĉi tiu speco aperis en 2005, dum tre diskonigita interkonsento inter la Fondaĵo Wikimedia kaj la kompanio Yahoo[386]. kiu konsentis transpreni la gastigadon de la enhavo de Vikimediaj projektoj distribuitaj en Azio[387]. Google antaŭe ofertis siajn servojn por ĉi tiu speco de gastigado, sed la propono ne estis plenumita[388]. Tio ne malhelpis la firmaon konservi bonajn rilatojn kun la Fondaĵo, ĉar en 2010 ĝi faris donacon de du milionoj da usonaj dolaroj[389][390].

Ĉi tiu speco de donaco estas evidente tre ŝatata de la movado. Krome, kelkaj retgigantoj, kiuj ankaŭ ekspluatas la enhavon de Vikimediaj projektoj kiel parton de siaj komercaj agadoj sen oferti realan kompenson, estas foje elstarigitaj de la Fondaĵo[391]. Tio ne validas por Google, kiu agas kiel modela lernanto, provizante alian teknikan kaj financon subtenon al la movado. Tio denove okazis en 2018, en la kadro de la projekto. Tigro[392], reciproke utila projekto, kies celo estas evoluigi hindajn minoritatajn lingvojn je la nivelo de Vikimediaj projektoj[393], aŭ eĉ en 2019, kiam Google Translate estis uzata por la traduko de enhavo en lokajn lingvojn[393].

Financaj kontribuoj de grandaj kompanioj estas tamen limigitaj, tiel ke ili restas nekonsiderindaj kompare kun la milionoj da individuaj donacoj, averaĝe 15 dolarojn, kiujn la Fondaĵo ĉiujare kolektas. Tio celas garantii la liberecon de administrado de la movado sen senhavigi la Fondaĵon de funkcia profitmarĝeno priskribita en 2017 kiel "tre enviinda" de la gazeto Quartz[394]. La granda kvanto da donacoj kolektitaj ĉiujare ekde 2007 efektive permesis la kreadon de buĝeta rezervo taksita je pli ol 166 milionoj da dolaroj en 2020[395].

Tamen, povas okazi, ke partnereco kaŭzas polemikon. Tio okazis ekzemple en 2009, kiam la kompanio Orange rajtis distribui la enhavon de Vikimediaj projektoj en kelkaj el siaj TTT- kaj poŝtelefonaj portaloj[396]. Ĉar kiam la ĉeesto de reklamaj enigaĵoj estis rimarkita sur la paĝoj realsendantaj Vikimedian enhavon, tio estis tre malbone ricevita de la komunumo de volontulaj redaktantoj, kiuj esprimis sian malkontenton[397].

Tamen, kvar jarojn poste kaj sen ia ajn komento, la Fondaĵo establis partnerecon kun la komerca kompanio Coinbase, celante faciligi la prilaboradon de donacoj ofertitaj en bitmoneroj[398]. Ĉio ŝajnas indiki, ke kunlaboro kun profitcelaj kompanioj, kvankam la movado mem ne estas tia, ne prezentas problemon, nek optimumigo de la gajnoj de la

Fondumo laŭ diversaj manieroj. Nur la uzo de reklamoj rilataj al la disvastigo de Vikimedia enhavo ŝajnas esti netolerebla por la volontuloj, kiuj produktas ilin.

Eĉ la revendo de materialo enhavanta enhavon el Vikimediaj projektoj ne estas problema en si mem. Efektive, ĝuste en ĉi tiu kunteksto la germana komerca firmao Pediapress estis rajtigita vendi librojn enhavantajn kompilojn de artikoloj el Vikimediaj projektoj[399].

Eĉ hodiaŭ, eblas ankoraŭ, uzante vian retumilon kaj la hiperligojn ĉeestantajn en Vikimediaj projektoj, viziti la retejon de la firmao por mendi libron laŭplaĉe.

Rekompence, 10% de la profitoj el la vendo de ĉi tiuj verkoj estas donacitaj al la Fondaĵo[400].

La Vortaro[401] Jen plia ekzemplo de komerca publikigo de enhavo el Vikimediaj projektoj. Ĉi tiu paperformata vortaro, eldonita de Éditions Garnier Frères, efektive estis presita post partnereco establita inter la eldonejo, la asocio Vikimedia Francio kaj la franca projekto Vikivortaro, kiu ebligis la presadon kaj distribuadon de verko enhavanta la 40 000 plej ofte konsultatajn francajn vortojn en la reta vortaro.

Fine, la movado Wikimedia aperas kiel valora aliancano en la kunteksto de scio-disvastigo aŭ plibonigo de edukado per liberaj kaj malfermitkodaj platformoj. Koncerne la strukturon de la movado, ĝia prezento certe helpas pli bone kompreni kiel individuaj aŭ kolektivaj aktoroj, privataj aŭ publikaj, komercaj aŭ neprofitcelaj, instituciaj aŭ neinstituciaj, povas kuniĝi ĉirkaŭ ĉi tiu komuna celo: la libera kunhavigo de scio.

Fininte ĉi tiun duan parton de la libro, ni malkovras, ke socia movado povas esti kompleksa en sia organizado, tamen resti sana ĉar ĉiu rajtas elekti sian lokon en ĝi. Unuflanke, la ĉefaj aktoroj de la movado — la aktivaj volontulaj kontribuantoj al la projektoj — ja rajtas komenci aŭ fini siajn agadojn kiam ajn ili deziras. Aliflanke, la Fondaĵo kaj ĝiaj filiigitaj organizaĵoj establas diversajn partnerecojn tra vasta tutmonda kampo de kunlaboro, sen krei iujn ajn verajn hierarkiajn rilatojn inter la partioj, danke al antaŭzorgoj faritaj por eviti ajnan financon aŭ politikan premon, kiu povus ekesti de komercaj aŭ ŝtataj organizaĵoj.

Konkludo: Kia estonteco atendas ĉi tiun inspiran kulturan movadon?

Tra ĉi tiu verko, la movado Vikimedio estis prezentita kiel vasta malferma sistemo, ampleksante kaj tutmonde agnoskitan ciferecan sferon, danke al Vikipedio, kaj signife malpli popularan senretan organizon sferon. Ĉi tiu lasta sfero rondiras ĉirkaŭ la Fondaĵo Vikimedio kaj la diversaj organizaĵoj aligitaj al la movado. Ĉe la redakcia nivelo, agadoj estas ĉefe plenumataj volontule, dum iuj aligitaj organizaĵoj povas dungi pagitan personaron.

Ene de la movado, tamen, dungitoj estas en la malplimulto kompare kun volontuloj.

Tiuj aktivaj ene de la Fondaĵo estas taskigitaj administri, tra la movado, la IT-infrastrukturon, loĝistikon, administrajn, jurajn, financajn kaj kelkfoje organizajn aferojn, precipe por grandskalaj internaciaj eventoj. Aliflanke, filigitaj organizoj ĉefe respondecas pri subtenado de volontuloj en iliaj kontribuoj kaj antaŭenigado de agadoj ene de la movado je loka aŭ tema nivelo.

Dum siaj laborhoroj, dungitoj de la movado ne kontribuas al edukaj projektoj, krom eble por disvastigi informajn mesaĝojn aŭ partopreni en diskutaj forumoj, ekzemple, responde al demandoj. Ili ankaŭ povas partopreni en elektoj por membroj de la estraro de la Fondaĵo, same kiel aliaj agadoj rilataj al la strategio kaj politika administrado de la movado.

Volontuloj, siaflanke, povas partopreni en ĉiuj varbaj, trejnaj, administraj, kunordigaj kaj decidiĝaj agadoj. Ili povas fari tion per aliĝo al estraro, komitato aŭ laborgrupo, aŭ per partopreno en la disvolviĝo de la strategioj de la movado. Tio, kompreneble, aldoniĝas al iliaj agadoj en edukaj medioj, kie ilia partopreno estas tre valora. Tio estas malpermesita por pagitaj dungitoj dum iliaj laborhoroj, ĉar ilia dunganto, la Fondaĵo aŭ filiigita organizo povus esti kontraŭvole respondecaj pri la redaktaj decidoj de la organizo pro la rilataj juraj riskoj.

Nuntempe, rilate al respondeco, nur la Fondaĵo Wikimedia estas agnoskita kiel la gastiganto de reta enhavo produktita ene de la movado, kaj sen redakcia respondeco.

Tio ne signifas, ke ekster siaj profesiaj agadoj, dungitoj de la movado ne kapablas modifi la enhavon de Vikimediaj projektoj, sed la plej eta devio povas konduki al maldungo[402]. Krome, ĉiuj individuoj pagataj por redakti Vikimediajn edukajn projektojn, inkluzive de tiuj pagataj de ento ekster la movado, devas observi regulon pri la malkaŝo de sia identeco aŭ funkcio, kiel skizite en la ĝeneralaj uzkondiĉoj de la projektoj[403].

Kontraste, estas sufiĉe ofte por volontuloj, eĉ tiuj minimume aktivaj en projektoj kaj posedantaj konton, havi aliron al preskaŭ ĉiuj agadoj de la movado. Tio inkluzivas la plej gravajn decidprocezojn, ĉar ĉiuj membroj de la estraroj de organizoj aktivaj ene de la movado, inkluzive de la Fondaĵo, estas volontuloj. Ĉu ĉe la komitato, laborgrupo, aŭ aliaj administraj kaj decid-faraj niveloj, volontuloj tiel laboras kune kun dediĉita dungitaro, inkluzive de tiuj en gvidaj pozicioj.

Vikimedio tiel aperas kiel tre horizontala organizaĵo, en kiu la diversaj kontraktaj kaj libervolaj statusoj estas miksitaj egale kun la ebleco moviĝi de unu al la alia.

Ekzemple, persono povas esti dungita dum unu jaro de la Internacia Instituto por la

Francofonio de Liono, kun la celo labori pri la Vortaro de Francoparolantoj. Poste, kiam lia oficperiodo finiĝos, reaktiviĝi kiel volontulo kaj sendi ĉi tiun mesaĝon al la komunumo de redaktantoj de la projekto Francoparolanta Vikivortaro[404] :

Dum ĉi tiu jaro, mi esperas, ke mi aŭskultis la komunumon kaj ke miaj ŝanĝoj ne kontraŭis establitajn praktikojn. Bonvolu dividi komentojn aŭ demandojn pri aferoj, kiujn mi povus aŭ ne devus esti farinta; mi estas disponebla por daŭrigi. Mi lernis multe pri plej bonaj praktikoj kaj leksikografio ĝenerale, kaj mi nun havas sufiĉe klaran komprenon pri kio konsistigas bonan eniron kaj bonan difinon. Hodiaŭ, per mia persona Sebleouf-konto, mi intencas daŭrigi ĉi tiujn klopodojn por plibonigi kvaliton libervole.

Parafrazante Michel Foucault, Alexandre Hocquet vidas la projekton Vikipedio kiel ian heterotopion, aŭ alivorte, spacon apartan de tio, kio kutime observatas ene de socioj. Ĉi tiu analizo, kiel prezentita en la akompananta filmeto, facile aplikeblas al la movado kiel tuto. La libereco de ĝiaj partoprenantoj kaj la spirito de travidebleco, egaleco kaj kunhavigo, kiu regas en ĝi, akre diverĝas de tio, kion ni kutimas vidi en la politikaj aŭ komercaj sferoj.

Ni ankaŭ memoru, ke la vizio de Vikimedio estas disvolvi sistemon por dividi homan scion je planeda nivelo. En ĉi tiu kunteksto, la movado ŝajnas esti konsiderinta, certe

senkonscie, la nombron de Dunbar. Laŭ individuaj kognaj kapabloj, ĉi tiu nombro indikas, ke preter 100 ĝis 200 individuoj, fariĝas malfacile establi rilatojn de fido ene de grupo[406]. Sciante tion, la fakto, ke multaj malgrandaj, sendependaj kaj interdependaj grupoj disvolviĝas kaj subteniĝas ene de la grandega strukturo de Vikimedio, ŝajnas rimarkinda fakto.

Male al nacio-ŝtatoj aŭ religioj, kiuj dividas la homaron per establado de hierarkiaj statusoj, la movado Wikimedia, siaflanke, evoluigas kosmopolitan organizon, kie multaj sendependaj kaj loze strukturitaj unuoj kunekzistas ĉirkaŭ komuna misio. Tio estas tre inĝenia maniero pensi pri la organizado de la mondo, bazita sur sociokratio. [407] kaj planeda holakratio, en kiu la diversaj aŭtonomaj grupoj funkcias kiel "holonoj"[408] » socia. Aŭ alivorte, aro da memstaraj organizaĵoj kapablaj administri neantaŭviditajn okazaĵojn, sen nepre aŭ devige referenci al pli alta aŭtoritato.

Denove, kaj sekvanse ĉi tiujn analizojn, la movado Wikimedia aperas kiel io pli granda, pli kompleksa, kaj ĉefe pli interesa ol simpla enciklopedio. Ĉar ene de la cifereca ekumeno, kaj post kategoria malakcepto de ĉiaj formoj de reklamado, finfine estas la spaco de scio, kiun la movado sukcesis teni apartigita de la spaco de varoj[409].

Dume, en la resto de la TTT-spaco komence konceptita kiel loko de emancipiĝo, komercaj entreprenoj daŭre kreas profit-movitajn spacojn, kiuj provizas socian ekskludon[410].

Tamen, kaj eble malpli evidente, malegalecoj ankaŭ ekzistas ene de la movado.

Vikimedia. Tio eble klarigas kial la plimulto de membroj, kiuj partoprenis en la disvolviĝo de ĝia strategio por 2030, decidis orienti ĝin al

kunhavigo plus justa de la de homa scio laŭ du

ĉefaj principoj[411] :

Scio kiel

tiu servo: Por servi uzantojn, ni fariĝos nin platformo Ni

ofertanta senpagan scion tra la tuta mondo, sen limoj de interfacoj aŭ

komunumoj.

Ni konstruos ilojn por ke niaj aliancanoj kaj partneroj povu organizi kaj dividi liberan scion preter Vikimedia. Nia infrastrukturo ebligas al ni kaj al aliaj kolekti kaj organizi diversajn formojn de kredinda libera scio.

Egaleco en scio: Kiel socia movado, ni koncentros niajn klopodojn al scio kaj komunumoj, kiuj estis ekskluditaj de strukturoj de potenco kaj privilegio. Ni bonvenigos homojn el ĉiuj fonoj por konstrui fortajn kaj diversajn komunumojn. Ni superos la sociajn, politikajn kaj teknikajn barojn, kiuj blokas la aliron kaj kontribuon de homoj al libera scio.

Figuro 32. Grupo da partoprenantoj ĉe la kunveno de Wikimania 2016.

Kompreneble, temas nur pri teoriaj asertoj formulitaj ene de socia movado, kiu ne estas imuna kontraŭ la sociaj kaj ekonomiaj malegalecoj, kiuj karakterizas nian epokon. Kompreneble, certaj malegalecoj ekzistas ene de la movado inter volontuloj kaj tiuj aktive engaĝitaj en certaj formalaj postenoj, kiel dungitoj aŭ elektitaj membroj de konsilio aŭ komitato. Ĉi tiu paradokso, preter la kunteksto de Vikimedia, invitas nin pripensi la plej bonan manieron organizi nian homan socion, kies studo instruas al ni, ke nenio iam estas statika.

Vikimediaj projektoj kaj asocioj do preskaŭ certe daŭre disvolviĝos, kun novaj membroj aperantaj kaj malaperantaj, dum nacio-ŝtatoj povas ŝanĝi siajn politikajn reĝimojn aŭ viziojn kun ĉiu nova leĝdona periodo. Koncerne komercajn entreprenojn, kiel GAFAM, BATX, NATU, kaj aliaj retgigantoj, kiuj uzas la interreton kiel sian ludejon kaj profitfonton, ne estas garantio, ke aferoj ne ŝanĝiĝos ankaŭ por ili.

Kiel la projekto Nupedia, kiu kondukis al la kreado de Vikipedio kaj la Fondaĵo Wikimedia, iuj komercaj projektoj efektive povas, kaj surprize, naski projektojn pri neprofita kunhavigo. Ĝuste tio okazis kun la programaro Firefox disvolvita de la Fondaĵo Mozilla, post la eldono de la retumilo de la bankrotinta kompanio Netscape Communications sub malfermitkoda licenco. Ĉi tiu scenaro estas ofta en iu ajn tipo de projekto aŭ organizo, kiu...

Se tio, kion ĝi produktas aŭ dividas, estas metita sub liberan aŭ Krea-Komunaĵo-licencon, estas malmulta ŝanco, ke ĝi estos inversigita.

Teknike, kaj laŭ decido de ĝia estraro, la vendo de domajnaj nomoj, varmarkoj kaj ajnaj aliaj aktivaĵoj de la Fondaĵo Wikimedia ankoraŭ eblas.

Tamen, la profitoj el la vendo absolute estu reinvestataj en la neprofitcelan, kaj tial nekomercan, sektoron, dum la tuta volontula laboro, kiu donas valoron al la venditaj varoj, certe malaperus, profite al aliaj projektoj. La historio de la projekto Wikitravel, aĉetita de komerca firmao kaj kiu ne postvivis la disvolviĝon de la libera kaj konkurenca projekto Wikivoyage, estas ekzemplo jam prezentita en la unua parto de ĉi tiu libro. Krome, neniu komerca projekto, ĉu temas pri Encarta de Microsoft, Knoll de Google, aŭ Grokipedia de Elon Musk, iam sukcesis detronigi Vikipedion.

Krome, dum komerca sukceso kiel MSN Messenger funkciis kiel inspiro por aliaj komercaj sukcesoj, kiuj aperis en sociaj retoj, similaj imitadoj ankaŭ observeblas en la libera kaj neprofitcela sektoro. La projekto Vikipedio fakte inspiris la kreadon de aliaj kunlaboraj neprofitcelaj projektoj, kiel OpenStreetMap, dediĉita al mapado sub libera permesilo, kaj OpenFoodFacts, libera kaj malferma datumbazo pri nutraĵproduktoj.

Fine, la sola restanta demando koncernas la novan renverson kaŭzitan de la apero de generativa artefarita inteligenteco en la disvolviĝo de la cifereca revolucio. Tamen, eĉ je ĉi tiu nivelo, la movado jam reagis, kaj eĉ anticipis aferojn. Unue, je la nivelo de kunlaboraj projektoj, gvidlinioj por reguligi kaj monitori la uzon de artefarita inteligenteco estis starigitaj [412]. Sed ankaŭ je la nivelo de la Fondaĵo, kiu en 2021, jaron antaŭ la lanĉo de ChatGPT, lanĉis la projekton Wikimedia Enterprise, celitan provizi privilegian kaj pagitan servon al la plej grandaj ŝatantoj de Wikimedia-enhavo.

Inter ili estas grandaj kompanioj, avidaj je informoj por kontroli sian propran enhavon aŭ detekti la aperon de falsaj novaĵoj. novaĵoj[413], indeksigi iliajn serĉilojn, ebligi al iliaj babilrobotoj paroli, kaj pli lastatempe, trejni ilian artefaritan inteligentecon. Por helpi ilin pri ĉi tiuj taskoj kaj samtempe malŝarĝi la servilojn, Wikimedia Enterprise luas aliron al aplikaĵa programa interfacio, kiu faciligas la uzon de informoj enhavitaj en Wikimedia-projektoj. Ĉi tio rezultas en financa gajno transdonita al la Wikimedia Foundation, kiu atingis 4% de sia totala enspezo en la fiska jaro 2024-2025 [414].

La rezulto estas, ke

Dankon

Kiel iu, kiu suferas pro disleksio kaj disgrafio, mi ŝatus komenci ĉi tiujn dankojn per unue kaj ĉefe danki ĉiujn, kiuj dediĉis tempon por korekti mian verkon. Mi tamen ne dankas la Francan Akademion pro la disvolviĝo kaj konservado de tia nenecese kompleksa franca ortografia sistemo . Kiel du lingvistoj klarigas en TED-prelego, kiun oni povas spekti per la QR-kodo sube, "La kulpo de ortografio" estas, ke ĝia komplekseco baziĝas sur malmulta fundamento krom la deziro diskriminacii kontraŭ certa segmento de la loĝantaro.

2:22

Bonŝance, nun ekzistas senpagaj kaj tre efikaj literumkontroliloj, kreitaj de bonintencaj homoj, al kiuj mi esprimas mian sinceran dankemon. Mi uzas tri malsamajn por minimumigi la laborŝarĝon por miaj korektistoj kiel eble plej multe. La unua estas la enkonstruita literumkontrolilo de mia retumilo, la dua estas LanguageTool, kiun mi uzis en ĝia senpaga versio, kaj la lasta, kiun mi trovis sendube la plej ampleksa, estas Grammalecte, senpaga programaro, kiu povas esti instalita kaj en Firefox kaj en LibreOffice.

Mi ankaŭ ŝatus danki ĉiujn, kiuj subtenis min per siaj komentoj, sugestoj, reflektaj kaj kuraĝigo dum la verkado. Mi pensas ĉi tie, kompreneble, sed ne nur, pri la membroj de la Vikimedia komunumo, kiuj malavare donis al mi sian tempon kaj kiujn mi devas prezenti kiel kunaŭtorojn de ĉi tiu verko. Entute, pli ol cent homoj helpis min per multaj interŝanĝoj en diversaj retaj kaj senretaj diskutaj spacoj ene de la Vikimedia komunumo.

movado.

Anstataŭ provi listigi ĉiujn nomojn kaj pseŭdonimojn de ĉi tiuj individuoj ĉi tie, nur por forgesi kelkajn, mi preferas fini ĉi tiujn dankojn per alparolo al ĉiuj volontuloj tutmonde. Tio estas, ĉiuj tiuj mirindaj homoj troveblaj ene de la movado Wikimedia, sed ankaŭ en aliaj movadoj kaj organizoj, same kiel en familioj, grupoj de amikoj, kaj finfine ene de ĉiu el ni, kiam ni decidas dividi nian tempon, kapablojn aŭ rimedojn kun konatoj aŭ fremduloj. Ĉar fine, ĉu temas pri ofero de si mem aŭ simpla rideto, estas ĉiuj ĉi tiuj libervolaj kaj bonvolaj gestoj, kiuj konsistigas homan belecon. Ni neniam forgesu tion.

Notoj kaj referencoj

Bibliografio

Thomas Basset , "Monografio de libera programaro: VideoLAN", DEA-disertaĵo pri Sociologio ĉe la Pariza Instituto de Politikaj Studoj, 2003

Brotcorne Périne kaj Patricia Vendramin, "An reta socio kiu produktas ekskludon?", en Sociétés en changement n°11, iacchos, UCLouvain, no 11, marto 2021

Chemla Laurent, Publikaj Bonoj je Tutmonda Skalo kaj Kunlaboro, Solidareco kaj Disvolviĝo ĉe la PTT (Poŝto, Telegrafo kaj Telefona Servo), Telekomunikadoj: Inter Publika Bono kaj Varo, Historio de la Interreto ECLM (Charles Leopold Mayer), 2005 (ISBN 978-2-84377-111-8, OCLC 833154536)

Coillet-Matillon Stéphane, « Neniu Interreto, Neniu Problemo », en Vikipedio @ 20: rakontoj pri nekompleta revolucio, 2020, p. 273–284 (ISBN 978-0-262-53817-6)

Kolektiva verko, La vortaro pri la riĉeco kaj diverseco de la franca lingvo hodiaŭ: adaptita de Vikivortaro, la libera vortaro., Parizo, Garnier, 2020, 1680 p. (ISBN 978-2-35184-266-9, OCLC 1195744199)

Ralf Dahrendorf , Klasoj kaj Klaskonfliktoj en la Industria Socio, Mouton, 1972 (OCLC 299690912)

Denneti Stephen, ARPANET-Infirma Broŝuro, Agentejo pri Defenda Komunikado, 1978, 46 p. (OCLC 476024876)

Pierre Desmarez Ĝenerala Sociologio (instruplano), Bruselo, Presses universitaires de Bruxelles, 2006, 10a eld.

Diversaj aŭtoroj, Hacker Ethics, UCH For Freedom, versio 9.3

Dunbar RI M , Kiom da amikoj bezonas unu persono?: La nombro de Dunbar kaj aliaj evoluaj strangaĵoj, 2010 (ISBN 978-0-674-05932-0, OCLC 680039068)

Endenburg Gerard, Sociokratio kiel socia dezajno: ĝiaj karakterizaĵoj kaj disvolviĝa kurso, kiel teoria dezajno kaj praktika projekto, 1998 (ISBN 978-90-5166-604-5, OCLC 1250360148)

Escande Philippe kaj Sandrine Cassini, Bonvenon al Kapitalismo 3.0, Albin Michel, 2015 (ISBN 978-2-226-31914-2, OCLC 954080043)

Gheraouti-Hélie Solange kaj Arnaud Dufour, Interreto, Presses universitaires de France, 2012 (ISBN 978-2-13-058548-0, OCLC 795497443)

Gillies James kaj Robert Cailliau, Kiel la TTT Naskiĝis - La Rakonto de la Tutmonda TTT, Oxford University Press, septembro 2000 (ISBN 978-0-19-286207-5).

Gómez Fontanills David , "Superrigardo de la vikimédiasfero", en Digithum, 2012-05-31 (ISSN 1575-2275)

Gorz , André. Ekologio kaj Politiko: Nova kaj reviziita eldono. Editions du Seuil, 1978 (ISBN 978-2-02-004771-5, OCLC 796186896)

Gramsci Antonio, Tekstoj, Editions Sociales, 1983 (ISBN 978-2-209-05518-0, OCLC 12842792)

Hecht B, Gergle D kaj CHI 2010 28-a Ĉiujara CHI-Konferenco pri Homaj Faktoroj en Komputilaj Sistemoj, « La Babela turo renkontas reton 2.0: Uzanto-generita enhavo kaj ĝiaj aplikoj en plurlingva kunteksto », en Conf Hum Fact Comput Syst Proc Conference on Human Factors in Computing Systems - Protokolo, volumo 1, 2010

Henri Théo, Vikipedio: Ĉu utopio realigita?, Universitato de Poitiers, julio 2013

Himanen Pekka, Etiko de retpiratoj kaj la spirito de la informa epoko, Exils, 2001 (ISBN 2-912969-29-8 kaj 978-2-912969-29-3, OCLC 51085264)

Himanen Pekka, La Hakera Etiko kaj la Spirito de la Informa Epoko, Vintage, 2001 (ISBN 978-0-09-942692-9)

Hirsch ED , La Vortaro de Kultura Legopovo, Houghton Mifflin, 1993 (ISBN 978-0-395-65597-9)

Ioannides Marinos, Cifereca heredaĵo: progreso en kultura heredaĵo: dokumentado, konservado kaj protekto: 7-a internacia konferenco, EuroMed 2018, Nikozio, Kipro 29-a de oktobro - 3-a de novembro 2018: procedoj - Parto II, Cham Springer, 2018 (OCLC 1082196465)

Quentin Jardon , Aleksandrio: La Forgesitaj Pioniroj de la Reto: Rakonto, Parizo, Gallimard, 2019 (ISBN 978-2-07-285287-9, OCLC 1107518440)

Jemielniak Dariusz , « Regado de la movado Wikimedia: la limoj de a-hierarkia organizado », en Journal of OrgChange Mgmt Journal of Organizational Change Management, vol. 29, no 3, 2016, p. 361–378 (ISSN 0953-4814)

Koch Simon, "Vikipedio enkarceriĝas en Svislando", en Le Matin, 18-a de junio 2013 (ISSN 1018-3736).

Kock Ned, Yusun Jung kaj Thant Syn, Vikipedio kaj e-Kunlaboresplorado: Ŝancoj kaj Defioj, volumo 12, IGI Tutmonda, 2016, paĝoj 1–8. (ISSN 1548-3681, DOI 10.4018/IJeC.2016040101)

Koestler Arthur, La Fantomo en la Maŝino, represaĵo de 1990, 1967 (ISBN 0-14-019192-5)

Lazaro Christophe, Software Freedom, Academia Bruylant, kol. "Prospektiva Antropologio", 2012, 56 p. (ISBN 978-2-87209-861-3, OCLC 1104281978)

Lessig Lawrence, Kodo, Bazaj Libroj, 2008 (ISBN 978-0-7867-2196-2, OCLC 792688532)

Françoise Levie , La viro kiu volis klasifiki la mondon: Paul Otlet kaj la Mundaneum, Impressions Nouvelles, 2008 (ISBN 978-2-87449-022-4, OCLC 699650184)

Pierre Lévy , Kolektiva Inteligenteco: Direkte al Antropologio de Ciberspaco, Red. La Découverte, 2000 (ISBN 978-2-7071-2693-1, OCLC 717897859)

Steven Levy kaj Gilles Tordjman, La Etiko de Retpiratoj, Globe, 2013 (ISBN 978-2-211-20410-1, OCLC 844898302)

Lih Andrew, La Vikipedia revolucio: kiel grupo da neniuloj kreis la plej grandan enciklopedion de la mondo, Aurum, 2010 (ISBN 978-1-84513-516-4, OCLC 717360697)

Masutti Christophe kaj Francesca Musiani, Private Affairs: Ĉe la Fontoj de Surveillance Capitalism, Caen: C&F éditions, kol. "Cifereca Societo", 2020 (ISBN 978-2-37662-004-4, OCLC 1159990604)

Murray David, Cédric Biagini, Pierre Thieset kaj Cyberlibris ScholarVox International, Ĉe la Originoj de Dekresko: Kvindek Pensuloj, 2017 (ISBN 978-2-89719-329-4, 978-2-89719-330-0 kaj 978-2-89719-331-7, OCLC 1248948596)

Otlet Paul, Traktaĵo pri Dokumentado: La Libro pri la Libro, Teorio kaj Praktiko, Bruselo, Eldonoj Mundaneum, 1934

Polanyi Karl, Fred Block kaj Joseph E Stiglitz, La granda transformo: la politikaj kaj ekonomiaj originoj de nia tempo, Beacon Press, 2001 (ISBN 978-0-8070-5643-1, OCLC 1277370048)

Proffitt, Merrilee, Utiligante Vikipedion konektante komunumojn de scio, 2018 (ISBN 978-0-8389-1732-9, OCLC 1050279294).

Qvortrup Lars kaj Tutmondaj amaskomunikilaj kulturoj (projekto), Interreto: la komunikilo de la hiperkompleksa socio, Fako de Filmo kaj Amaskomunikilaj Studoj, Universitato de Kopenhago, 2001 (ISBN 978-87-90824-08-2, OCLC 470022310)

Qvortrup Lars, La hiperkompleksa Socio, Peter Lang, 2003 (ISBN 978-0-8204-5704-8, OCLC 59322051)

Rand Ayn, La Virto de Egoismo, Les Belles Lettres, 2011 (ISBN 978-2-251-39046-8, OCLC 937494401)

Rand Ayn, Nathaniel Branden, Alan Greenspan kaj Robert Hessen, Kapitalismo: la nekonata idealo, 2013 (ISBN 978-0-451-14795-0, OCLC 1052843511)

Raymond Eric Steven, Katedralo kaj la bazaro, SnowBall Publishing, 2010 (ISBN 978-1-60796-228-1, OCLC 833142152)

Reagle Joseph Michael, Kunlaboro de Bona Kredo: La Kulturo de Vikipedio, MIT Press, 2010, 54 p. (ISBN 9780262014472)

Rieffel Rémy, Cifereca Revolucio, Kultura Revolucio?, Folio, 2014 (ISBN 978-2-07-045172-2, OCLC 953333541)

Roszak Theodore kaj Claude Elsen, Direkte al Kontraŭkulturo: Pripensadoj pri la Socio Teknokratismo kaj la opozicio de la junularo, Parizo, Stock, 1970, 318 p. (ISBN 978-2-234-01282-0, OCLC 36236326)

Russell Andrew L., « 'Malglata Konsento kaj Rulanta Kodo' kaj la Interreta-OSI Norma Milito », en IEEE Annals Hist. Comput. IEEE Annals of the History of Computing, vol. 28, no 3, 2006, p. 48–61 (ISSN 1058-6180)

Savary, Nathalie, « La galaxie Wikimédia », en Le Débat, vol. 170, n-ro 3, 2012, p. 138 (ISSN 0246-2346)

Alexandre Serres, Christian Le Moëne kaj Jean-Max Noyer, "Ĉe la originoj de la interreto: la apero de Arpanet: esplorado de la procezo de apero de informa infrastrukturo: priskribo de la trajektorioj de la aktoroj kaj agantoj, de la sektoroj kaj retoj konsistigantaj la naskiĝon de Arpanet: kritikaj kaj epistemologiaj problemoj prezentitaj de la historio de novigoj", en Doktora Disertaĵo, Universitato de Rennes 2, 2000

St. Laurent Andrew M, Kompreni malfermitkodon kaj liberan programaran licencadon [gvidilo por navigi licencajn problemojn en ekzistanta kaj nova programaro], Sebastopol, Kalifornio: O'Reilly Media Inc., 2004 (ISBN 978-0-596-00581-8, OCLC 314704943)

Stallman Richard M kaj Sam Williams, Richard Stallman kaj la Libera Programara Revolucio - Unu Rajtigita biografio, Eyrolles, 2013 (OCLC 708380925)

Sydow Jörg, Elke Schüssler et Gordon Müller-Seitz, Administrado de interorganizaj rilatoj: debatoj kaj kazoj, 2016 (ISBN 978-1-137-37002-0, OCLC 1061274553)

Torvalds Linus kaj David Diamond, Nur por amuziĝo: la rakonto pri hazarda revoluciulo, HarperBusiness, 2002 (ISBN [978-0-06-662073-2](#), OCLC [1049937833](#))

Torvalds Linus, David Diamond kaj Olivier Engler, Iam en Linukso, Osman Eyrolles Multimedia, 2001 (ISBN [978-2-7464-0321-5](#), OCLC [48059105](#))

Turner , Fred, Ĉe la Fontoj de Cifereca Utopio: De Kontraŭkulturo ĝis Ciberkulturo, Stewart Brand, influulo, C & F Eldonoj, 7-a de julio 2021 (ISBN [978-2-37662-032-7](#))

Ulmi Nic, "Vikipedio por lokoj ekster la TTT", en Le Temps, 27-a de novembro 2015 (ISSN [1423-3967](#)).

Vandendorpe Christian, "La Vikipedio-fenomeno: utopio en progreso", en Le Débat, Gallimard, vol. 148, n-ro 1, 2008, p. 17 (ISSN [0246-2346](#))

Vrandečić Denny kaj Markus Krötzsch, "Vikidatumoj", en Komunikadoj de la ACM, volumo 57, numero 10, 2014-09-23, paĝoj 78–85 (ISSN [0001-0782](#))

Williams Sam, Richard M Stallman kaj Christophe Masutti, Richard Stallman kaj la Libera Programara Revolucio: Rajtigita Biografio, eldonoj Livio, 2020 (ISBN [978-2-35455-034-9](#), OCLC [1163855816](#))

Wright Alex, Katalogante la mondon: Paul Otlet kaj la naskiĝo de la informa epoko, Oksfordo Universitata Eldonejo, 2014 (ISBN [978-0-19-993141-5](#), OCLC [861478071](#))

Zittrain Jonathan, La Estonteco de la Interreto -- Kaj Kiel Haltigi Ĝin, Yale University Press, 2008, 140 p. (ISBN [9780300145342](#))

Zuboff Shoshana, La Epoko de Gvata Kapitalismo, Zulma, 2020 (ISBN [978-2-84304-926-2](#), OCLC [1199962619](#))

Prenita de "https://fr.wikibooks.org/w/index.php?title=Le_movado_Vikimedia/Kompleta_Versio&oldid=766983"